ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

DİSİPLİNLERARASI MÜZE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
MÜZE EĞİTİMİ PROGRAMI

KARAMAN İLİ AYRANCI İLÇESİNİN EKOMÜZE POTANSİYELİ, BİR EKOMÜZE MODELİ ÖNERİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEDA GÖZ

ANKARA
AĞUSTOS, 2021

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
1946

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

DİSİPLİNLERARASI MÜZE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
MÜZE EĞİTİMİ PROGRAMI

KARAMAN İLİ AYRANCI İLÇESİNİN EKOMÜZE POTANSİYELİ, BİR EKOMÜZE MODELİ ÖNERİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEDA GÖZ

DANIŞMAN: DOÇ. DR. CEREN GÜNERÖZ

ANKARA
AĞUSTOS, 2021

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Seda GÖZ adlı öğrencinin hazırladığı "Karaman İli Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli, Bir Ekomüze Modeli Önerisi" başlıklı bu çalışma Disiplinlerarası Müze Eğitimi Anabilim Dalı/Müze Eğitimi Programı'nda jüri üyelerince oy birliği ile **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

	Jüri Üyeleri	İmza
Başkan	Doç. Dr. Ceren GÜNERÖZ	……..
Üye	Doç. Dr. Ayşe OKVURAN	……..
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Zekiye ÇILDIR GÖKASLAN	……..

ONAY

Bu tez Ankara Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca, jüri üyeleri tarafından 27/08/2021 tarihinde, Enstitü Yönetim Kurulu tarafından ise …/…/2021 tarihinde kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Yasemin KEPENEKCİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgileri akademik yazım kurallarına uygun biçimde raporlaştırdığımı ve bunları etik ilkelere (atıfta bulunulan tüm yapıtlara kaynaklarda yer verilmesi, tezde kullanılan bilgi ve belgelere resmi yollarla ulaşılması ve bunların aslı bozulmadan kullanılması vb.) uygun olarak elde ettiğimi ve sunduğumu bildiririm.

Seda GÖZ

ÖZET

KARAMAN İLİ AYRANCI İLÇESİNİN EKOMÜZE POTANSİYELİ, BİR EKOMÜZE MODELİ ÖNERİSİ

GÖZ, Seda
Yüksek Lisans Tezi, Disiplinlerarası Müze Eğitimi Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ceren GÜNERÖZ
Ağustos 2021, xvi + 147 sayfa

"Karaman İli Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli, Bir Ekomüze Modeli Önerisi" tez araştırmasında, pandemi koşulları da göz önünde bulundurarak Ayrancı'da sürdürülebilir kırsal kalkınmaya katkı sağlayacağı düşünülen "Bir ekomüze modeli için Ayrancı'nın sürdürülebilirlik potansiyeli nedir" sorusuna yanıt aranmıştır. Bu amaçla Ayrancılı hemşehrilerle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler, nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz modeli ile analiz edilerek; "turizm, gastronomi, kültür, ekonomi, eğitim, sosyal gelişmeler, tanıtım, ulaşılabilirlik, yönetim modeli ve bölge" başlıklarında temalara ve alt temalara ayrılmış, temalar eylem planı eksenleri olarak belirlenerek öneri "Eylem Planı Taslağı" hazırlanmıştır.

Yurtdışından; Melbourne Yaşayan Batı Müzesi (Avustralya), Kalyna Country Ekomüzesi (Kanada), Santa Cruz Ekomüzesi (Brezilya), Asahimachi Ekomüzesi (Japonya) ve Casentino Ekomüzesi (İtalya), Türkiye'den ise Ankara'da Altınköy Açık Hava Müzesi ve Anadolu Açık Hava Müzesi "Yaşayan Köy", Bayburt'ta Baksı Müzesi ve Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, Bolu'da Hüsamettindere Köyü Ekomüzesi, Çanakkale'de Opet Etnoköy Çıplak Projesi ve Kars'ta Boğatepe Köyü Kars Zavot Peynir Müzesi incelenmiştir. Elde edilen kuramsal bilgiler ekomüze model önerisine temel oluşturmuştur.

Bu çalışmada literatür araştırması ile ortaya koyularak Ayrancı'nın ekomüze potansiyeli başlığı altında bir araya getirilen veriler, SWOT analizi ile değerlendirilerek Ayrancı'da bir ekomüze kurulması sürecinde Ayrancı'nın güçlü-zayıf yönleri ile konuya ilişkin tehdit ve fırsatlar ile ilgili bulgulara ulaşılmıştır. Analiz çıktıları Ayrancı'da kurulacak bir ekomüze modeli önerisine alt yapı oluşturmuştur.

Tüm incelemeler, analizler ve bulgular sonucunda Ayrancı'da kurulacak bir ekomüze modeli için "Planlama, Araştırma Geliştirme Çalışmaları ve Halkın Katılımı", "Yönetim Planı", "Ekomüze Alanı", "Ayrancı Bellek Müzesinin Kurulması", "Kaynak ve Pazarlama Yönetimi", "Tanıtım ve Medya Yönetimi" ve "Eğitim Yönetimi" başlıkları altında öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Müzecilik, müze eğitimi, ekomüze, sürdürülebilirlik, kırsal kalkınma.

ABSTRACT

ECOMUSEUM POTENTIAL OF KARAMAN PROVINCE AYRANCI DISTRICT, AN ECOMUSEUM MODEL PROPOSAL

GÖZ, Seda

Master Thesis, Interdisciplinary Museum Education Department

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Ceren GÜNERÖZ

August 2021, xvi + 147 pages

In the thesis survey "Ecomuseum Potential of Karaman Province Ayrancı District, An Ecomuseum Model Proposal", an answer is sought to the question "What is the sustainability potential of Ayrancı for an ecomuseum model" which is considered to contribute to sustainable rural development in Ayrancı taking into consideration the pandemic conditions. Data obtained from the interviews with fellow townspeople of Ayrancı for this purpose are analyzed by using descriptive analysis model, a qualitative survey method, separated to themes and subthemes under the headings "tourism, gastronomy, culture, economy, education, social developments, promotion, accessibility, management model and region", the themes are determined as action plan axes and proposed "Action Plan Draft" is prepared.

From abroad, Melbourne's Living Museum of the West (Australia), Kalyna Country Ecomuseum (Canada), Santa Cruz Ecomuseum (Brasil), Asahimachi Ecomuseum (Japan) and Casentino Ecomuseum (Italy) and locally, Altınköy Open Air Museum and Anatolian Open Air Museum "Living Village" in Ankara, Baksı Museum and Kenan Yavuz Ethnographical Museum in Bayburt, Hüsamettindere Village Ecomuseum in Bolu, Opet Çıplak Ethno-Village Project in Çanakkale, Boğatepe Village Kars Zavot Cheese Museum in Kars are examined. Acquired theoretical information are taken basis to the ecomuseum model proposal.

In this study, the data put forth by literature search and joined under the title of ecomuseum potential of Ayrancı are assessed by SWOT analysis and findings are reached concerning strong/weak aspects of Ayrancı and threats and opportunities concerning the

subject in the process of establishing an ecomuseum in Ayrancı. Analysis outputs have formed the basis to an ecomuseum model proposal to be established in Ayrancı.

As a result of all examinations, analyses and findings, proposals are presented for an ecomuseum model to be established in Ayrancı under the headings “Planning, Research and Development Works and Participation of People”, “Management Plan”, Ecomuseum Area”, “Establishment of Ayrancı Memory Museum”, “Resource and Marketing Management”, “Promotion and Media Management” and “Education Management”.

Key Words: Museology, museum education, ecomuseum, sustainability, rural development.

ÖNSÖZ

Anadolu'da, köy yaşantısında her yaştan herkes gücü ölçüsünde üretime katılır. Benim çocukluğum da; her geçen gün azalmakta ve yavaş yavaş yok olmaya yüz tutmuş Ayrancı'nın meyve bahçelerinde, ağaçların tepelerinde geçti. İyi bakarsanız; doğanın sesini dinlerseniz, onunla bir ritim tutturursanız size kucak açar. Kendi yemediğini yedirir, içmediğini içirir. Bir ağaç; yaşamın tüm sırlarını, bolluk ve bereketini verir size. Ama ritmi bozar uyum sağlamazsanız sararır solar, elini ayağını çeker sizden. Bu bağlamda, pandemi sürecinde deneyimlediklerimiz; yaşam şekillerimizi, üretim tüketim ilişkilerimizi, kendimizle ve en yakınımızdakiler dahil tüm kainatla olan ilişkilerimizi yeniden sorguladığımız, yüzleştiğimiz günler oldu ve olmaya devam ediyor. Doğayla uyum içinde olmanın, toplumsal hafızamız olan kültürümüze sahip çıkmanın, kültürel mirasımızla bağ kurmanın, bizi biz yapan ortak değerlerle birlikte hareket etmenin ne kadar önemli olduğunu gösterdi.

COVID-19 salgınının başlangıç sürecine denk gelen "Karaman İli Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli, Bir Ekomüze Modeli Önerisi" tez araştırmasına bu bakış açısıyla yola çıkılmıştır. Bu proje kapsamında, salgın koşulları da göz önünde bulundurarak belli sınırlılıklar içerisinde yurtdışından ve yurt içinden ekomüze örneklerine yer verilmiştir. Ayrancı'da sürdürülebilir kırsal kalkınmaya katkı sağlayacağı düşünülen "bir ekomüze modeli için Ayrancı'nın sürdürülebilirlik potansiyeli nedir" sorusuna Ayrancılı hemşehrilerin katılımı ile yanıt aranmaya çalışılmıştır. Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilerek Ayrancı'da kurulacak bir "Ekomüze Modeli" için önerilerde bulunulmuştur.

Bu projeye başladığım günden bu yana çalışmanın her aşamasında samimi bir ortamda istikrarlı bir şekilde bana keyifle kılavuzluk eden, bilgiyi paylaşarak çoğaltan tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Ceren Güneröz'e ve Disiplinlerarası Müze Eğitimi Anabilim Dalına başladığım günden bu yana beni destekleyen, sosyal ve akademik anlamda samimiyetle bilgisini ve deneyimlerini paylaşan, bu alanda yeni kapılar aralamama katkı sağlayan öğretim görevlisi Sayın Prof. Dr. Ayşe Çakır İlhan'a, Sayın Prof. Dr. Ayşe Okvuran'a, Sayın Prof. Dr. Müge Artar'a ve Prof. Dr. Billur Tekkök Karaöz'e sonsuz teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Tez araştırmamda çalışma grubunun bir araya getirilmesinde koordinasyonu sağlayan ve bana bu konuda büyük destek olan sevgili hemşehrim Sayın Birgül Uçar'a, gönüllü olarak çalışma grubuna katılan değerli hemşehrilerime ve Ayrancı ile ilgili görselleri benimle paylaşan değerli hemşehrilerime çok teşekkür ederim.

Ayrıca bugünlere gelmemi sağlayan "ya okuyacaksınız ya da okuyacaksınız" mottosu ile bana rehberlik eden bilge insan annem Feda Ekinci ile öngörülü insan babam Mehmet Ekinci'ye, meyve bahçelerinde hayatımızın ilk yıllarını birlikte deneyimlediğimiz sevgili kardeşlerim Duygu Ekinci Çallı, Özge Obrukcu ve Hasan Ekinci'ye çok teşekkür ederim.

Bu çalışmada ve yaşamımda her zaman yanımda olan sevgili eşim Turan Göz'e, çocuklarım Deniz Bora Göz ve Çağan Göz'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. İyi ki varsınız.

Ayrancı'da Ekomüze Modelinin gerçekleşmesi, kelebek etkisi yaratarak ülkemizde ulusal kırsal kalkınma hareketine dönüşmesi hayaliyle…

Çocuklarıma…

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BİLDİRİMİ ... iii
ÖZET ... iv
ABSTRACT ... vi
ÖNSÖZ ... viii
İÇİNDEKİLER ... xi
TABLOLAR DİZİNİ ... xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ ... xiv
GÖRSELLER DİZİNİ ... xv
KISALTMALAR/SİMGELER ... xvi
BÖLÜM 1 ... 1
GİRİŞ ... 1
Problem ... 1
Amaç ... 2
Önem ... 3
Sınırlılıklar ... 3
Tanımlar ... 4
BÖLÜM 2 ... 7
KURAMSAL ÇERÇEVE ... 7
EKOMÜZE KAVRAMINA GENEL BAKIŞ ... 7
Ekomüze Kavramı ... 7
Ekomüzenin Tarihsel Gelişimi ... 10
Ekomüzenin İlkeleri/Göstergeleri ve Hedefleri ... 11
MÜZE EĞİTİMİ YAKLAŞIMI ... 13
EKOMÜZE VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ... 16
YURTDIŞINDA VE TÜRKİYE'DE EKOMÜZE ÖRNEKLERİ ... 19
Yurtdışında Ekomüze Örnekleri ... 19
Melbourne Yaşayan Batı Müzesi -Avustralya ... 19
Kalyna Country Ekomüzesi-Kanada ... 21
Santa Cruz Ekomüzesi- Brezilya ... 22
Asahimachi Ekomüzesi- Japonya ... 23
Casentino Ekomüzesi-İtalya ... 24
Türkiye'den Ekomüze Örnekleri ... 26
Altınköy Açık Hava Müzesi- Ankara ... 26
Anadolu Açık Hava Müzesi "Yaşayan Köy"-Beypazarı-Ankara ... 27
Baksı Müzesi-Bayburt ... 29
Kenan Yavuz Etnografya Müzesi- Bayburt ... 30
Hüsamettindere Köyü Ekomüzesi-Bolu ... 32
Opet Etnoköy Çıplak Projesi – Çanakkale ... 34
Boğatepe Köyü ve Kars Zavot Peynir Müzesi-Kars ... 36
Türkiye'den Örnek Olarak Seçilen Ekomüzelerin Öz Değerlendirmeleri ... 37
AYRANCI'NIN EKOMÜZE POTANSİYELİ ... 42
Ayrancı'nın Tarihsel Gelişimi ... 42
Ayrancı'nın Sosyo Demografik Potansiyeli ... 43
Ayrancı'nın Çevresel Potansiyeli ... 45
Ayrancı'nın Turizm Potansiyeli ... 47

Ayrancı'nın Kültürel Potansiyeli 49
Ayrancı'nın Ekonomik Potansiyeli 67
BÖLÜM 3 76
YÖNTEM 76
Araştırmanın Modeli 76
Çalışma Grubu 76
Verilerin Toplanması 78
Verilerin Çözümlenmesi 80
BÖLÜM 4 82
BULGULAR VE YORUMLAR 82
BÖLÜM 5 109
SONUÇLAR VE ÖNERİLER 109
Sonuçlar 111
Öneriler 114
KAYNAKLAR 121
EKLER 127
EK 1. Ayrancı'nın Ekomüze Potansiyelini Geliştirme Taslak Eylem Planı 128
EK 2. Etik Kurul Onayı 144
BENZERLİK BİLDİRİMİ 145
ÖZGEÇMİŞ 146

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1 Altınköy Açık Hava Müzesi Künye Bilgileri 26
Tablo 2 Beypazarı Anadolu Açık Hava Müzesi "Yaşayan Köy" Künye Bilgileri 27
Tablo 3 Baksı Müzesi Künye Bilgileri 29
Tablo 4 Kenan Yavuz Etnografya Müzesi Künye Bilgileri 30
Tablo 5 Hüsamettindere Köyü Ekomüzesi Künye Bilgileri 32
Tablo 6 Opet Etnoköy Çıplak Projesi Künye Bilgileri 34
Tablo 7 Boğatepe Köyü ve Kars Zavot Peynir Müzesi Künye Bilgileri 36
Tablo 8 Ayrancı'nın Kültürel ve Doğal Mirasları 66
Tablo 9 Ayrancı'da Hayvansal Üretim 72
Tablo 10 Ayrancı İle İlgili Bazı Kurumsal İnternet Adresleri 75
Tablo 11 Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Turizm Teması İle İlgili Bulgular 85
Tablo 12 Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Gastronomi Teması ile İlgili Bulgular 87
Tablo 13 Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Kültür Teması İle İlgili Bulgular 90
Tablo 14 Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Ekonomi Teması İle İlgili Bulgular 94
Tablo 15 Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Sosyal Gelişmeler Teması İle İlgili Bulgular 97
Tablo 16 Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Eğitim Teması İle İlgili Bulgular 98
Tablo 17 Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Tanıtım Teması İle İlgili Bulgular 99
Tablo 18 Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Ulaşılabilirlik Teması İle İlgili Bulgular 100
Tablo 19 Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Yönetim Modeli Teması İle İlgili Bulgular 103
Tablo 20 Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Bölge Teması İle İlgili Bulgular 104

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil **Sayfa**

Şekil 1. Geleneksel Müze ve Ekomüzenin Grafik Tasarımı 8
Şekil 2. Kolye Ekomüze Modeli..... 9
Şekil 3. İskandinav Ekomüze Modeli..... 9
Şekil 4. 2007-2020 Yılları Arası Ayrancı İlçesi Nüfus Durumu..... 43
Şekil 5. Yaş Piramidi..... 44
Şekil 6. Ayrancı Haritası 46
Şekil 7. Karaman İli Ekoturizm Haritası 48
Şekil 8. Ayrancı İlçesi İçin İşlenen Arazi Kullanım Grafiği 68
Şekil 9. Katılımcıların Demografik Özellikleri 77
Şekil 10. Katılımcıların Eğitim Durumları..... 78

GÖRSELLER DİZİNİ

Görsel **Sayfa**

Görsel 1. Ayran Dede Türbesi 43
Görsel 2. Ayrancı uydu görüntüleri 45
Görsel 3. Ayrancı'da bahçede kiraz hasadı ve elma hasadı 49
Görsel 4. 1985 yılı Ayrancı sokağı ve kerpiç evler 50
Görsel 5. 2020 yılı Ayrancı sokakları ve kerpiç evler 51
Görsel 6. Kerpiç bir evin avlusundan görünüm 51
Görsel 7. Ayrancı istasyon durağı 52
Görsel 8. Divle Obruk Peyniri 52
Görsel 9. Ayrancı güz yoğurdu 53
Görsel 10. Tatar fırını ve tatar ekmeği yapım aşamaları 53
Görsel 11. Topalak köfte ve ekşili uzun kabak 54
Görsel 12. Meyvelerden elde edilen meyce kuruları 54
Görsel 13. Yöresel ürünler için kurumsal kimlik çalışmaları 55
Görsel 14. Meyve ve sebze kurutma çalışmaları 55
Görsel 15. Beyaz Kiraz ve Reçeli 56
Görsel 16. Ayrancı'da doğal yetişen kekik 56
Görsel 17. Ayrancı'da yetişen sarı kantaron ve saf zeytinyağı ile yapılan sarı kantaron yağı 57
Görsel 18. Halı Örneği, 1972 Yılı 58
Görsel 19. Halı Örneği, 1977 Yılı 58
Görsel 20. Filikli dokuma örneği 59
Görsel 21. Divle Dokuma Atölyesinden Tasarımlar 59
Görsel 22. Ayrancı İlçesi Divle Köyünde Dokuma Atölyesinden Görüntüler 60
Görsel 23. Ayrancı'da imece usulü yapılan yufka ekmeği 61
Görsel 24. Ayrancı ve çevresinde bulunan bazı kültürel ve doğal varlıklar 62
Görsel 25. Sidemara Lahdi, İstanbul Arkeoloji Müzesi 63
Görsel 26. Divle Obruğu ve Divle Obruk Peyniri 64
Görsel 27. Ayrancı sulama kanalları 68
Görsel 28. Ayrancı Merkez'de tarlada yağmurlama sulama örneği 69
Görsel 29. Bomojin (Pomacin) elması ve Şafran (Safran) elması 70
Görsel 30. Bahçede kayısı ve günkurusu yapımı 70
Görsel 31. Ayrancı bahçesinden görüntüler. 71
Görsel 32. Kırkılan koyunlar ve yünleri 73
Görsel 33. Bir tersine göç karikatürü 96
Görsel 34. Birinci aşamada önerilen Ayrancı ekomüze alanı haritası 116

KISALTMALAR/SİMGELER

ABREMC	Brezilya Ulusal Ekomüze Ağı
BM	Birleşmiş Milletler
COVID-19	Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19), ilk olarak Çin'in Vuhan Eyaleti'nde Aralık ayının sonlarında solunum yolu belirtileri (ateş, öksürük, nefes darlığı) gelişen bir grup hastada yapılan araştırmalar sonucunda 13 Ocak 2020'de tanımlanan bir virüs
DROPS	Uluslararası Ekomüze ve Topluluk Müzeleri Platformu
EMF	Avrupa Müze Forumu
EMYA	Avrupa Yılın Müzesi Ödülü
FARO	Avrupa Konseyi Kültürel Mirasın Toplum İçin Değerine İlişkin Çerçeve Sözleşmesi
FEMS	Ekomüzeler ve Toplum Müzeleri Federasyonu
ICOFOM	ICOM Uluslararası Müzecilik Komitesi
ICOM	Uluslararası Müzeler Konseyi
ICOMOS	Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi
JECOMS	Japonya Ulusal Ekomüze Ağı
KOP	Konya Ovası Projesi
KTB	Kültür ve Turizm Bakanlığı
LEED	OECD'nin Yerel Ekonomik ve İstihdam Geliştirme Programı
MEVKA	Mevlana Kalkınma Ajansı
MIP	Mersin Uluslararası Limanı
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü
RIO-92	Rio de Janerio'da tertiplenen BM Çevre ve Kalkınma Konferansı
SOGEP	Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
SWOT/GZFT	Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats/Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar, Tehditler
TCCD	Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları
UNESCO	Birleşmiş Milletler, Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
YHT	Yüksek Hızlı Tren

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Yirmibirinci yüzyılda müzeleri yerel ve bölgesel kalkınmada sürdürülebilirliği sağlamak için yerel halkın katılımıyla; kültürel, çevresel, ekolojik ve ekonomik göstergelerin yol göstericiliğinde bir sistem oluşturmak ve kültürel mirası bir taraftan korurken diğer taraftan çevre ile uyumlu yenilikçi uygulanabilir kültürel istihdam sistemleri olarak düşünmek mümkündür.

Ekomüze kavramı; coğrafi olarak belirli bir bölgede yer alan, bulunduğu yerin özellikleri ile barışık, o yerde yaşayan sakinlerin geçmişine ve kültürel değerlerine saygılı olduğu, bölgenin var olan kimliğini merkezine alan, koruyup sahip çıkarak, yavaş yavaş yok olmaya yüz tutmuş varlıklarının farkına vararak devamlılığını sağlamak için emek harcayan, geçmişin değerlerini bugünün koşulları ile yorumlayarak geleceğe ışık tutan, sürdürülebilir kalkınma için dayanak oluşturan ve bu kapsamda topluma hizmet etmeyi amaçlayan bir sistemler bütünüdür (Acar, 2016: 321).

Bu araştırma COVID-19 salgınıyla birlikte başlamıştır. Salgın dünyayı etkisi altına almaya devam etmektedir. Dolayısıyla "Karaman İli Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli, Bir Ekomüze Modeli Önerisi" başlıklı tez çalışması kapsamında, pandemi koşulları da göz önünde bulundurarak belli sınırlılıklar içerisinde Ayrancı'da sürdürülebilir kırsal kalkınmaya katkı sağlayacağı düşünülen "Bir ekomüze modeli için Ayrancı'nın sürdürülebilirlik potansiyeli nedir" sorusuna yanıt aranmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda araştırmanın birinci bölümünde araştırma için belirlenen problem, araştırmanın amacı ve önemi, araştırmadaki sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

Problem

Anadolu'da, doğal ve kültürel varlıklar açısından oldukça zengin olan; kültürel istihdamla desteklenmeyi bekleyen kırsal yerleşim bölgeleri mevcuttur. Bu bölgeler için,

sürdürülebilir kırsal kalkınmaya lokomotif görevi göreceği düşünülen ekomüzelerin alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bir ekomüze, toplulukların sürdürülebilir bir şekilde hayatlarını devam etmelerine yardımcı olabilmede iki ana şartı yerine getirerek başarı göstermektedir. İlk olarak bir ekomüzeyi içinde yer aldığı toplulukların yaratmış olması, bundan dolayı bulundukları sakinler tarafından başlatılmış olması, yönetiminin yerel halkın katılımı ile gerçekleşmesi ve üretilmesi gerekir. Dışarıdan müdahale ile geliştirilmiş bir sistem olmak yerine direk yaşayan halkın var olan yöreye özgü özelliklerini ortaya koyan etkinlikler ve neticeler ile topluluğun kimliğinden meydana gelen ve bu kimliğe yarar sağlayan yapıda olmalıdır. İkinci olarak, bir ekomüze bir taraftan bulunduğu coğrafyanın geçmişten günümüze gelmiş olan yaşayan kültürel değerlerini korunmalı, sahip çıkmalı, bugünün koşulları ile sentezleyerek yeni bakış açıları oluşturmalı, diğer taraftan ise periyodik olarak stratejik planlama ve eylem planları ile yerel halkın katılımı için fırsatlar yaratmalı ve yerel olarak var olan zayıf yönler ile tehditleri analiz ederek ortaya çıkarmalı ve bu sorunlar için önerilerde bulunmalıdır. Bu öngörüler bir topluluğun sürdürülebilir kalkınma şekillerine katkı sağladığı tüm yerlerde geçerli olabilir. Böylelikle bölgenin sürdürülebilir kalkınma potansiyeline ivme kazandıran ekomüzeler hem somut ve somut olmayan kültürel miras üzerine oldukça geniş ve tümleşik bir bakış açısı, bulunduğu coğrafya için ortak bir vizyon yaratmak için yerel halkın katılımı ve planlamalar geliştirmekte, hem de geri bildirimi sağlayan bilgileri değerlendirilerek sonuçlarla entegre olmanın önemini ortaya koymaktadır (Sutter, Sperlich, Worts, Rivard & Teather, 2016: 7,8).

Ekomüzenin sürdürülebilirlik potansiyelin açığa çıkarılması, sürdürülebilir kırsal kalkınmaya katkı sağlaması, var olan yerel kültürün korunarak gelecek kuşaklara aktarılması için farkındalık oluşturulmasında Anadolu coğrafyasında bir ekomüze kurulmasına ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda ekomüzeyi oluşturmak konusunda gönüllü yerel halkın görüşleri alınarak, müze eğitimi yaklaşımlarından da yararlanılarak Karaman ili Ayrancı ilçesi için ekomüze model önerisinin oluşturulması bu araştırmanın problemidir.

Amaç

Bu çalışmanın amacı, Karaman ili Ayrancı ilçesi için sürdürülebilir kırsal kalkınmaya katkı sağlayacağı düşünülen bir ekomüze modeli geliştirmek ve müze eğitimi

yaklaşımlarından yararlanarak ekomüzenin sürdürülebilirlik potansiyellerini değerlendirmektir. Bu genel amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

I. Türkiye'deki ve yurtdışındaki ekomüze örnekleri nelerdir?

II. Karaman ili Ayrancı ilçesinin ekomüze potansiyeli nedir?

III. Ayrancı'nın ekomüze potansiyelinin güçlü-zayıf yönleri ile ekomüzeye ilişkin fırsat-tehditler nelerdir?

IV. Ayrancı'da bir ekomüze modeli önerisi için müze eğitim yaklaşımlarından hareketle sürdürülebilirlik stratejileri neler olabilir?

Önem

Bu araştırma, Ayrancı'nın sürdürülebilir kırsal kalkınmasına katkı sağlayacağı düşünülen ekomüzeler kapsamında, Ayrancı'daki ekomüze potansiyelinin tespiti, Ayrancı'da bir ekomüze modeli için sürdürülebilirlik stratejilerinin belirlenmesi ve belirlenen stratejilerin müze eğitim yaklaşımıyla değerlendirilmesi açısından önem teşkil etmektedir.

Bu bağlamda, bu araştırma kapsamında toplanacak veriler ile;

I. Türkiye ve yurtdışındaki ekomüze örneklerinin incelenmesi,

II. Karaman ili Ayrancı ilçesinin ekomüze potansiyelinin belirlenmesi,

III. Ayrancı'nın ekomüze potansiyelinin güçlü-zayıf yönleri ile ekomüzeye ilişkin fırsat-tehditlerin belirlenmesi,

IV. Ayrancı'da bir ekomüze modeli önerisi için müze eğitim yaklaşımlarından hareketle sürdürülebilirlik stratejileri değerlendirilmesi açışından önemlidir.

Araştırmanın sonuçları ışığında başta yerel halk olmak üzere yerel yönetimlerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve sivil toplum örgütlerinin dikkatini çekmek hedeflenmiştir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma, Türkiye'de Karaman ili Ayrancı ilçesinin sürdürülebilir ekomüze potansiyelinin araştırılması ve Ayrancı'da bir ekomüze modeli önerisi için sürdürülebilirlik stratejilerilerinin belirlenmesi ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmada literatür taraması ekomüzeler, müze eğitimi, sürdürülebilirlik ve Ayrancı olmak üzere dört ana başlıkta yapılmıştır. Tez kapsamında Türkiye'deki ve yurtdışındaki öncü ekomüze örnekleri incelenmiştir.

Tanımlar

Ekomüze

Ekomüze kavramı; coğrafi olarak belirli bir bölgede yer alan, bulunduğu yerin özellikleri ile barışık, o yerde yaşayan sakinlerin geçmişine ve kültürel değerlerine saygılı olduğu, bölgenin var olan kimliğini merkezine alan, koruyup sahip çıkarak, yavaş yavaş yok olmaya yüz tutmuş varlıklarının farkına vararak devamlılığını sağlamak için emek harcayan, geçmişin değerlerini bugünün koşulları ile yorumlayarak geleceğe ışık tutan, sürdürülebilir kalkınma için dayanak oluşturan ve bu kapsamda topluma hizmet etmeyi amaçlayan bir sistemler bütünüdür (Acar, 2016: 321).

Müze Eğitimi

Müze eğitimi; tematik konular kapsamında belli bir zaman aralığında, farklı gelişim özelliklerindeki gruplara göre kuramsal eğitim yaklaşımlarından yararlanarak kazanımlar belirleyerek, grupta yer alan bireylerin geçmişten gelen somut ve somut olmayan kültürel miraslarla bağ kurarak o zamanın kültürel, sosyo-demografik, ekonomik, tarihsel ve sanatsal deneyimlerini, yaşantılarını bugünün koşullarında yorumlamalarını ve geleceğe ışık tutacak değerlendirmeler yapabilmelerini amaç edinen, müze öncesi, müzede ve müze sonrası olarak planlanan, uygulanan, değerlendirilen ve sürekli geliştirilen eğitimlerdir.

Kültürel Miras

Avrupa Konseyi Üye Devletleri tarafından 2005 yılında imzalanan FARO Sözleşmesinde son halini alan kültürel miras tanımı "*Kültürel miras, insanların sahipliklerinden bağımsız olarak, sürekli gelişen değerlerinin, inançlarının, bilgilerinin ve geleneklerinin bir yansıması ve ifadesi olarak tanımladıkları, geçmişten miras kalan*

bir kaynak grubudur. Zaman içinde insanlar ve yerler arasındaki etkileşimden kaynaklanan çevrenin tüm yönlerini içerir" şeklinde ifade edilmektedir (FARO Sözleşmesi, 2005).

Somut Kültürel Miras

Yapıları, tarihi yerleri ve anıtları içine alan ve gelecek kuşaklara aktarılmak üzere korunması gereken eserleri tamamını içerir. Aynı zamanda yapılandırılmış bir çevre; şehir merkezleri, arkeolojik alanlar, yapı toplulukları doğal bir çevre; kırsal alanlar, deniz kıyıları, kıyı şeritleri, tarımsal miras alanları, sitler ve insan eliyle kitaplar, eserler, yazılı metinler, nesneler vb. kültürel miras kapsamında yer almaktadır (Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi, 1972).

Somut Olmayan Kültürel Miras

Somut olmayan kültürel miras, UNESCO tarafından "Somut Olmayan Kültüren Mirasın Korunması Sözleşmesi" kapsamında; toplulukların, grupların ve bazı durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar biçiminde tanımlanmaktadır (Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi, 2003).

Sürdürülebilir Kalkınma

Sürdürülebilir kalkınma; günümüzün ihtiyaçlarının gerektirdiği kalkınmanın, gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılama kabiliyetlerini ortadan kaldırmayacak şekilde sağlanmasıdır (Bruntland Raporu, 1987).

Kırsal Kalkınma

Kırsal alanda yaşayan ve geçimini tarım sektöründen veya benzer kırsal mesleklerden sağlayan birey ve toplulukların, insanca yaşam koşullarına kavuşturulması için onlardan önce bu yönde bir gereksinme duygusu yaratmak, sonrada bu duygu

yönünde çaba harcamaları için onlara maddi ve manevi açıdan tüm yardımların yapılması ile demokratik yoldan bu toplulukların ekonomik, toplumsal, kültürel kalkınmalarını sağlama uğraşıdır (Kırsal Kalkınma Politikaları Bülteni, 2020).

BÖLÜM 2

KURAMSAL ÇERÇEVE

EKOMÜZE KAVRAMINA GENEL BAKIŞ

Ekomüze Kavramı

21. yüzyılın ilk yarısından sonra çağdaş müze kavramı ile ilgili gelişmelerin temelinin atıldığı görülmektedir. Müzebilim, 1960'lı yıllara gelindiğinde nesne merkezli olarak varolmuş olsa da, farklı disiplinlerden de yararlanmıştır. Bu yıllar müzebilim içinde geniş kapsamlı ilk niteliksel kökten değişikliklerin, yeni uygulama ve örneklerin oluşmaya başladığı bir dönemdir. Müzebiliminin yönetim modeli, sergileme, konservasyon-restorasyon çalışmaları, müze eğitim çalışmaları, müze katılımcısı ilişkileri, araştırma-geliştirme, belgeleme ve arşivleme çalışmaları ile iletişim gibi pek çok alt başlıkta alanlara ayrılması ikinci kökten değişiklik olarak değerlendirilmektedir. Müzebilim alanında gerçekleşen üçüncü kökten değişiklik ise müzelerin toplumsal işlev ve katılımına verilen önemdir. Bu çerçevede; müzelerin yönetime bakış açılarının değişerek yönetim modelleri gelişmesi ve müze profesyonelliğinin yeniden yorumlanarak anlamlandırılması müze biliminde ortaya çıkan önemli çağdaş yenilik örneklerindendir. Müzelerdeki toplumsal çalışmaların ön plana çıkmasıyla birlikte müze ile katılımcıların ilişkilerinin yeniden yorumlanarak yapılandırılmasını sağlamış, katılımcılar müzelerde düzenleme ve yönetim süreçlerinde aktif olarak katılarak "yapan kişi" olarak yer aldığı yeni bir döneme kapılarını açmıştır (Karadeniz, Okvuran, Artar ve Çakır İlhan, 2015: 206).

Uluslararası Müzeler Konseyi ICOM 2019 yılı Eylül ayında Japonya'nın Kyoto şehrinde yaptığı toplantıda alternatif müze tanımını *"Müzeler, geçmiş ve gelecek hakkında kritik diyaloglar için demokratikleştirici, kapsayıcı ve çok sesli alanlardır. Günümüzün çatışmalarını ve zorluklarını kabul edip ele alarak, topluma olan güvende eserler ve örnekler tutar, gelecek nesiller için farklı hatıraları güvence altına alır ve eşit haklar sağlar ve tüm insanlar için mirasa eşit erişim sağlar. Müzeler kâr amaçlı değildir. Katılımcıdır, saydamdır ve insan onuruna ve sosyal adalete, küresel eşitlik ve küresel refah düzeyine katkıda bulunmayı amaçlayan, dünyadaki anlayışları toplamak, muhafaza*

etmek, araştırmak, yorumlamak, sergilemek ve geliştirmek için aktif ortaklıklar ile çalışırlar" şeklinde yeniden yorumlamıştır (ICOM, 2020).

21 yüzyılda müzeleri yerel ve bölgesel kalkınmada sürdürülebilirliği sağlamak için yerel halkın katılımıyla; kültürel, çevresel, ekolojik ve ekonomik göstergelerin yol göstericiliğinde bir sistem oluşturmak ve kültürel mirası bir taraftan korurken diğer taraftan çevre ile uyumlu yenilikçi uygulanabilir kültürel istihdam sistemleri olarak düşünmek mümkündür. Günümüzde açık hava müzeleri, arkeoparklar, Neolitik köyler, yaşayan müzeler, ekomüzeler gibi pek çok terim müze terminolojisine girmiştir.

Ekomüzeler de, insanları bir araya getirerek birbirleriyle iletişim kurmasını, toplumun uyum ve paylaşım içinde gelişimini destekleyen, yenilenmeyi ve yerel ekonominin gelişimini sağlayan yaşam alanları olarak düşünülebilir.

Ekomüzenin ne olduğu ve geleneksel müzeden ayırt etmek için pek çok girişim vardır. Renee Rivard 1988 yılında iki müze türünü karşılaştıran bir formülasyon geliştirmiştir:

Geleneksel Müze: Bina+koleksiyonlar+ uzmanlar+ ziyaretçiler

Ekomüze: Bölge+miras+bellek+halk

Bu ifadelerin geliştirilmiş hali Şekil 1'de verilmiştir (Davis, 2005; Akt. Onur, 2014:472).

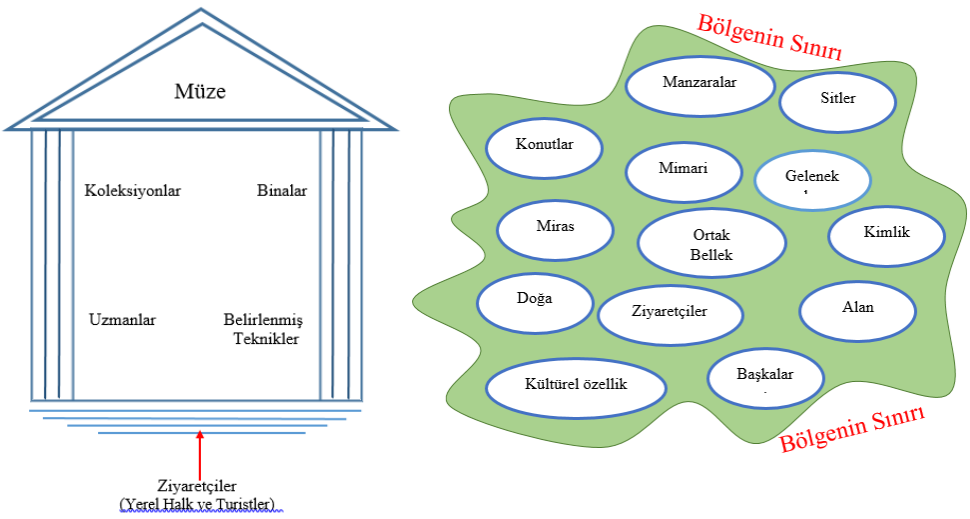

Şekil 1. Geleneksel Müze ve Ekomüzenin Grafik Tasarımı

Kaynak. Davis, 2005, Akt. Onur 2014, 454

Ekomüze kavramı salt bir bölgenin jeolojik özelliklerini, bitki ve hayvanlarını konu olarak ele almaz. Bununla birlikte bölgede yaşayan insanlar, değiştirdikleri manzara, bu insanların somut ve somut olmayan kültürel değerleri, yaşam şekillerini de

kapsar. Ekomüze kavramı ile birlikte yerin insanları birbirine görünmeyen iplerle bağlayan bağları, anlamları vardır. Bu ortak bağlar aynı topraktan olmanın getirdiği ortak bakış açılarını ortaya koyar. Aynı zamanda bir ekomüze, müze kültürünün yanında kırsal yaşam ve ekonomik gelişim alanıyla da yakın bağlar içerisindedir (Onur, 2014: 452).

Farklı ekomüze modelleri zamanla ortaya atılmış denenmiş ve yeni modellerin oluşmasına kaynaklık etmiştir. Bunlardan birisi de ünlü Fransız romancı Flaubert'ın kolyeyi yapan inciler değil iptir" sözü örnek alınarak yapılan Şekil 2'de yer alan kolye tipi ekomüze modelinde görüldüğü gibi ekomüze ip olarak düşünüldüğünde çeşitli ögeleri bir arada tutan mekanizma olarak algılanacaktır. Şekil 3'te yer alan İskandinav ekomüze modelinde ekomüze ipi, kendi bölgesindeki çeşitli sitleri bir arada tutmaktadır (Davis, 2005, Akt. Onur, 2014: 457).

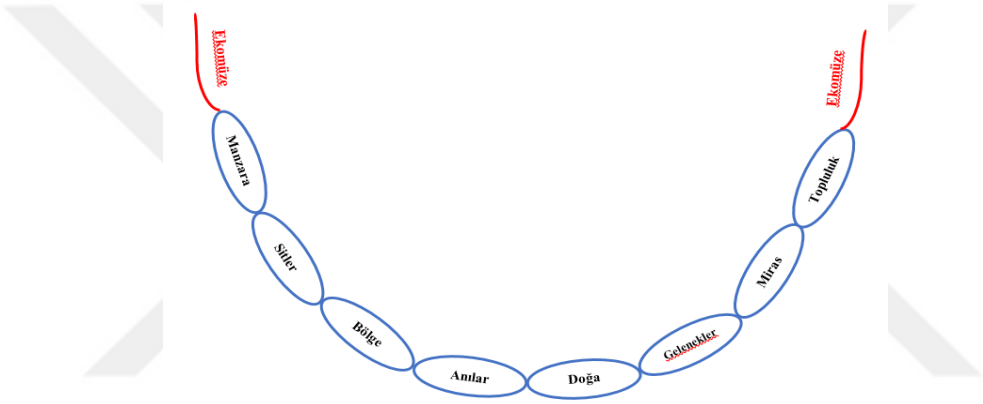

Şekil 2. Kolye Ekomüze Modeli

Kaynak. Davis 2005, Akt. Onur, 2014, 457

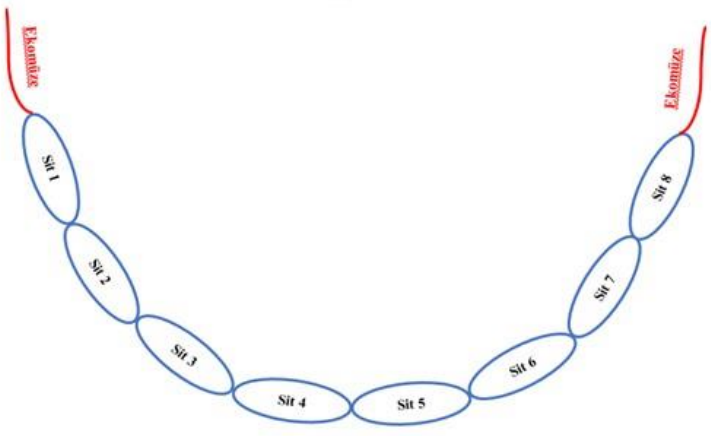

Şekil 3. İskandinav Ekomüze Modeli

Kaynak. Davis 2005, Akt. Onur, 2014, 457

Ekomüzenin Tarihsel Gelişimi

Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM), 1960'larda, müze tanımını günümüzde kullanılan pek çok ögeyi dahil edecek biçimde geliştirerek, korumaya, araştırmanın üstün niteliğine, eğitime ve halkın beğenilerine öncelik ve önem veren bir ortam olarak tanımlamıştır. 1971 yılında Fransa'nın Grenoble kentinde düzenlenen 9. ICOM Konferansında Hughes de Varine ve Georges Henri Rivière'nin "ekomüze" ifadesini ortaya koymuştur. İlk olarak, ekomüzenin odağında yer aldığı topluluk; ikincisi, topluluk için bir aracı nokta sağlamak; üçüncüsü, sosyal etkinlikler ve yerel toplantılar için bir merkez olarak hareket etmek ve son olarak, topluluğun izleyicileri için bir etkileşim ve temsil noktası sağlamak olmak üzere ekomüzeyi dört temel ilke kapsamında değerlendirmişlerdir (Museology Timeline, 2021).

Avrupa kıtasında 1970'li yıllardan sonra müzelerin ve kültürel değerlerin gelişim üzerindeki etkisi bilinmektedir. Misal olarak İngiltere'de 1980'lerde sanayi krizine kültürel yanıt olarak 500 civarında etnografya müzesinin hizmete açıldığı ve Fransa'da 1970'lerdeki tarım krizini aşmak için doğa parkları politikasıyla beraber ilişkili olarak ekomüze ifadesinin oluşturulduğu görülmektedir (Onur, 2014: 456, 457).

Quebec Bildirgesi 1984 yılında, yeni müzebiliminin geçmiş medeniyetlerin kültürel mirasın koruduğunu ve günümüzün taleplerine ve teknolojik gelişmelerine tanıklık edenleri koruyup sahiplendiği, topluluk müzeciliği ve diğer tüm aktif müzecilik biçimlerini öne çıkarmaktadır. Öncelikli olarak yöre sakinlerinin gelişimi ile ilgilenmektedir. Değişimini yönlendiren çağdaş ilkeleri gösterirken bununla birlikte onları geleceğe yönelik projelerle ilişkilendirmektedir. Quebec Bildirgesinin yerel olan "ekomüzeler" ve "topluluk müzeleri"nin oluşmasında büyük katkıları olduğu görülmektedir (Québec Declaration, 2008).

2016 yılında hazırlanan Milano İş birliği Şartı "Ekomüzeler ve Kültürel Manzaralar"ı merkezine almaktadır. Bir ekomüze katılıma öncelik verirken planladığı her bir projenin sürdürülebilir bir şekilde gelişimini savunur. Yerel sakinlerin katılımı ile biraraya gelen ağ olarak değerlendirilen ekomüze, sosyal kalkınma, kültürel kalkınma, ekonomik kalkınma ve topluluğun konforu için emek harcayan kendi dışındaki kamu ve özel sektörle iş birliğine gider. Bununla birlikte yerel halkın kalkınmasının ekonomik, kültürel, toplumsal, sosyal, eğitimsel vb. kalkınmasının bütün boyutlarını içine alır. Milano İş birliği Şartı ile ekomüzenin önemli tanımları yapılmış ve manzara ile ilişkisi ön plana çıkarmıştır (Ecomuseum DROPS Platform, 2020).

2019 yılı Aralık ayında ortaya çıkan ve 2021 yılında hala devam eden COVID-19 salgını, pek çok sektörde olduğu gibi dünyanın her yerindeki müzelerin faaliyetlerini de yapılamaz hale getirmiştir. Bununla birlikte ekonomik kaynakları ve binlerce müze profesyonelinin geçim kaynaklarını hala tehdit etmeye devam etmektedir. ICOM, 26 Mayıs 2020 tarihinde COVID-19 tam raporlarını yayınlamıştır. COVID-19 salgınının getirdiği krizin müzelerin üzerindeki etkileri, müzelerin toparlanması ve iyileşme süreci, müzelerin ayakta kalması, sürdürülebilir yapılanma arayışları, müzenin yeniden tanımlanması ve yapılandırılması konuları hem ICOM hem müze profesyonelleri tarafından konuşulmaya, paylaşılmaya ve çözümler için yollar aranma çabalarının uzun bir süre daha devam edeceği öngörülmektedir. Bununla birlikte yerel kalkınmanın kilit kahramanları ve insanların buluşup öğrenebileceği eşsiz yerler olarak müzeler, yerel ekonominin yeniden inşasında ve etkilenen toplulukların sosyal dokusunun onarılmasında önemli bir rol oynayacağı değerlendirilmektedir (ICOM International Council of Museums, 2021a).

Ekomüzenin İlkeleri/Göstergeleri ve Hedefleri

Ekomüze felsefesi ve uygulamaları içinde, bireysel ekomüzeleri karakterize etme eğiliminde olan bir dizi gösterge belirlenebilmektedir. İlk olarak, 2006 yılında Gerard Corsane tarafından belirlenen 21 ilkenin bir değerlendirme aracı olarak kullanılmasıdır. Bu ilkeler, bir ekomüzenin özel karakterizasyonu için ilkelerdir. 21 göstergenin 1'den 6'ya kadar olan sayıları ekomüzelerin demokratik ve katılımcı doğasına odaklanmaktadır. 7'den 12'ye kadar olan sayıları bir ekomüzenin neler içerdiği ve kapsadığı ile ilgilenmektedir. Son olarak 13'ten 21 sayısına kadar olan kısım bir ekomüzenin neler yapabileceğini ve ekomüzeolojide sıklıkla kullanılan yaklaşım ve yöntemleri odağına almaktadır (Ecomuseum Indicators, 2020).

21 Ekomüze Göstergesi/ Temel İlkeleri

A) Demokratik ve Katılımcı Yapı

1. Yerel topluluklar tarafından bir ekomüze başlatılır ve yönetilir.
2. Demokratik bir şekilde tüm karar alma süreçlerine ve faaliyetlerine tüm paydaş gruplarından halkın katılımına izin vermelidir.

3. Yerel topluluklar, akademik danışmanlar, yerel işletmeler, yerel makamlar ve hükümet yapıları dâhil olmak üzere tüm paydaş gruplarından gelen girdilerle ortak sahiplik ve yönetimi teşvik etmelidir.
4. Bir ekomüzede, tüketim için miras ürünlerinden ziyade genellikle miras yönetimi süreçlerine vurgu yapılır.
5. Bir ekomüze yerel zanaatkârlar, sanatçılar, yazarlar, oyuncular ve müzisyenlerle iş birliğini teşvik edebilir.
6. Genellikle yerel paydaşların önemli aktif gönüllü çabalarına bağlıdır.

B) Ekomüzenin İşlevi ve Kapsamı

7. Yerel kimliğe ve yer duygusuna odaklanır.
8. Genellikle, farklı ortak özelliklerle belirlenebilen coğrafi bir bölgeyi kapsar.
9. Hem mekânsal hem de zamansal yönleri kapsar. Zamansal olanla ilişkili olarak, basitçe şeyleri zamanda dondurmaya çalışmak yerine, sürekliliğe ve zaman içindeki değişime bakar. Bu nedenle, yaklaşımı eşzamanlı olmaktan ziyade art zamanlıdır.
10. Ekoloji müzesi genellikle, farklı bina ve sitelerin bir merkezi olan bir ağdan oluşan "parçalanmış bir müze" biçimini alır.
11. Miras kaynaklarının yerinde korunmasını, muhafazasını ve korunmasını teşvik eder.
12. Ekonomik müze idealinde, genellikle taşınmaz ve taşınabilir somut maddi kültürel ve somut olmayan miras kaynaklarına eşit önem verilir.

C) Ekomüzenin Görevleri, Kullanılan Yaklaşım ve Yöntemleri

13. Ekomüze, sürdürülebilir kalkınmayı ve kaynakların kullanımını teşvik eder.
14. Daha iyi bir gelecek için değişim ve gelişime izin verir.
15. Geçmiş ve şimdiki yaşamın ve insanların fiziksel, ekonomik, sosyal, kültürel ve politik dâhil tüm çevresel faktörlerle etkileşimlerinin devam eden bir belgeleme programını teşvik eder.
16. Yerel uzmanların araştırılması ve anlaşılmasından akademisyenlerin araştırmasına kadar birçok düzeyde araştırmayı teşvik eder.
17. Araştırma için multidisipliner ve disiplinlerarası yaklaşımları teşvik eder.
18. Ekomüze ideali, kültür/doğa ilişkilerinin yorumlanmasına bütüncül bir yaklaşımı teşvik eder.

19. Genellikle teknoloji/birey, doğa/kültür ve geçmiş/bugün arasındaki bağlantıları göstermeye çalışır.

20. Ekomüze, miras ve sorumlu turizm arasında bir kesişim sağlayabilir.

21. Yerel topluluklara, örneğin gurur duygusu, yenilenme ve/veya ekonomik gelir gibi faydalar sağlayabilir.

Peter Davis'in göstergeleri; "1999'da yayınlanan "Ekomüzeler: Bir Yer Duygusu" adlı kitabında, ekomüzelere genel olarak uygulanabilecek beş ilke sunmaktadır. Birinci olarak geleneksel sınırlarla tanımlanması gerekmeyen bir bölgenin kabul edilmesidir. İkincisi, yerinde koruma ve yorumlama ile bağlantılı bir "parçalı site" politikasının benimsenmesidir. Üçüncüsü, site sahipliği ile ilgili geleneksel görüşler terk edilmiştir; bağlantı ve iş birliği yoluyla sitelerin korunması ve yorumlanmasıdır. Dördüncüsü, yerel toplulukların güçlendirilmesi; yerel halkın müze faaliyetlerine ve kültürel kimliklerinin oluşturulmasına katılımıdır. Beşinci ve son olarak, disiplinler arası ve bütünsel yorumlama potansiyeli olarak ifade edilmektedir (Ecomuseum Indicators, 2020).

MÜZE EĞİTİMİ YAKLAŞIMI

Dünyada 21. yüzyılın son yarısından itibaren müzeler de toplumsal gelişmelerin etkisi altında kalmış toplumu anlamak, tanımak ve bu anlamda kendini geliştirmek ve yeni stratejiler oluşturmak zorunda kalmıştır. Müzeler günümüzde sürdürülebilirliğini sağlamak için izleyicilerinin yapan olarak katıldığı sergi ve sunumlar tasarlamakta, müze eğitim politikaları oluşturarak farklı gelişim özelliklerine ve ilgi alanlarına göre tematik eğitim planları programlamakta ve gelişimi için yeni stratejiler oluşturmaktadır (Karadeniz, 2017).

Amerikalı eğitimci ve filozof John Dewey 1899 yılında üniversitede verdiği konferanslardan oluşan "Okul ve Toplum" adlı kitabında ilk defa sistemli olarak müze eğitimini ortaya koymaktadır. Dewey'e göre müzeler, eğitim etkinliğinin bütünleyici bir parçası olmalı ve eğitsel amaçlarla kullanılmalıdır (Onur, 2012: 167).

Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM) etik kodlar içerisinde müzenin bir eğitim, araştırma ve kültür merkezi olduğunu konusu ön plana çıkarır. Etik kodlara göre, bugüne geldiğimizde müzeler öncelikli fonksiyonlarını koruyarak, kültürel ve doğal mirası koruyan, inceleyen ve tanıtan kurumlardır. Bununla birlikte koleksiyonlarını toplumun ve

toplumsal gelişimin hizmetine sunmalıdırlar. Uluslararası Müzecilik Komitesi'ne göre, müze eğitimi, müze katılımcısının gelişimini sağlamak amacıyla çeşitli değer, kavram ve bilgilerden yola çıkarak ve pedagojik yöntemler kullanarak geliştirilen bir kültürlenme süreci olarak tanımlamaktadır. Bu kültürlenme süreci aynı zamanda etkili bir "okul dışı eğitim" örneğidir (Karadeniz vd., 2015: 208).

Günümüzde müze yalnızca nesne koleksiyonlarından ibaret değildir. Müze bugün, izleyicileriyle iletişime geçen, farklı yaş gruplarına eğitim veren, bireysel gelişime katkı sağlayan, toplumsal barışı ve kalkınmayı destekleyen dinamik ve sıra dışı bir kurum özelliği kazanmıştır. Müzenin bir kurum olarak yaşadığı değişim, toplumların yaşadığı siyasal, ekonomik ve toplumsal değişimler ve eğitim anlayışında yaşanan değişimler müzeleri eğitim için değerli hale getirmiştir. Günümüz müzeleri bu değişimlere dayanarak belirledikleri hedef kitleye göre koleksiyonlar geliştirerek farklı yaş gruplarına seslenen eğitim programları hazırlamışlardır **(**Karadeniz ve Okvuran, 2014: 867).

Müzelerdeki eğitim programlarının genel amacı, müzenin öğrenme potansiyelini yükselterek farklı izleyici gruplarına ulaşmaktır. Müze eğitimi insanlar arasında iletişim kurarak nesnelerin onların yaşantıları ile bütünleşmesini sağlamak; geçmişle şimdiki yaşam arasında bağlantı kurmak; insanın değişen dünyaya uyum sağlamasına yardımcı olmak; günümüz sorunlarına ve çatışmalarına yönelik anlayış kazandırmak; insanların bugünkü yaşantıları ile nesnelerin bağlantısını kurarak siyasi, kültürel, sosyal, ekonomik ve ekolojik ilişkileri anlamalarını sağlamak ve araştırmacı yönlerini geliştirmek; bireylerin zamanlarını yaratıcı bir biçimde değerlendirmek; insanlar arasındaki iletişim ve etkileşimi geliştirmek gibi çeşitli amaçları içerebilir (Özkasım, Küçükhasköylü, Demirel Gökalp, Akmehmet ve Atakök, 2015: 141).

Müze eğitimi politikası bağlamında, müzelerdeki eğitim programlarının başarılı olabilmesi için iyi planlanması ve uygulanması oldukça önemlidir. Müzeler, eğitimin kurumları için ne anlama geldiğini tanımlayıp, eğitim öncelikleri ile birlikte kısa, orta ve uzun dönemli stratejilerini belirlemeli; stratejilerine göre eylem planlarını hazırlamalı, değerlendirmeli ve eğitim programlarını belirlerdikleri stratejilere göre sürekli geliştirmelidirler. Bu amaçla pek çok müze, 1970'li yıllardan bu yana yazılı müze eğitimi politikaları geliştirmeye başlamışlardır. Müze eğitimi politikası, koleksiyon yönetimi ve müze yönetimi politikaları ile birlikte müzenin temel yönetim araçlarından biri olan müze iletişim politikalarının en önemli parçalarından biridir. Öğrenme politikası, erişim politikası, yorum politikası vb. adlarla da tanımlanmaktadır. Müzeyi ziyaret eden pek çok izleyici grubu bulunmaktadır. Müze kendi kurumsal kapasitesine göre, izleyici grupların

“Hangilerine eğitim hizmeti götürecek”, “Onlarla nasıl iletişim kuracak”, “Bu bağlantının müzeye katkıları neler olacak” gibi soruların cevabını “müze eğitimi politikası” kapsamında aramakta, eğitim faaliyetlerinin temellendirileceği temel ilke, kuram, hedef ve göstergelerin belirlenmesini karar vermek için bir bağlam oluşturulmasını, müze personelinin yapacağı öncelik ve görevlerin tanımlanmasını ve değerlendirmenin yapılmasını sağlayarak müzede eğitimin diğer işlevler arasındaki konumunu belirler ve potansiyelini yükseltir; personelin ve gönüllülerin iş doyumunu arttırır; izleyici geliştirme çalışmalarına katkıda bulunur; müzenin çalışmaları için fon olanaklarının artmasına katkıda bulunur; müzenin destekçi ve paydaşlarının desteğini alarak müzenin imajını yükseltir. Etkin bir müze eğitimi politikası müzenin misyonuna hizmet eden tüm müze politikalarının bütünleyici bir parçası olmalıdır. Eğitim politikaları aynı zamanda ulusal kültür, müzecilik ve müze eğitimi politikaları ile de uyumlu ve tutarlı olmalıdır. Bu nedenle müze eğitiminin ulusal kültür ve müzecilik politikalarındaki yeri ve genel ilkeleri belirlenmelidir. Daha sonra bu genel ilkelere göre müzeler de kendi eğitim politikalarını belirleyebilirler. Her müzenin bir yazılı eğitim politikası olmalıdır. Müzede eğitim bölümü ya da personeli olmasa bile müzenin eğitime bakışı ve müze eğitimini nasıl gördüğü, müze eğitim politikası ile tanımlanmalıdır. Eğitim politikasının yazımında önemli noktalardan biri de politikanın yazım sürecinde, müzenin eğitim bölümünün yanında müze yöneticisi ve müzenin diğer bölümlerinden olabildiği kadar personel ve müze paydaşının sürece dâhil edilmesidir (Özkasım vd., 2015:141).

Aynı zamanda müze eğitimi, müze ziyaretini üretken hale getirmek amacıyla doğrudan ya da dolaylı olarak izleyiciye ulaşma yollarını kapsamaktadır. İzleyiciye doğrudan ulaşmayı hedefleyen müze eğitimi; “müze öncesi”, “müzede” ve “müze sonrası” süreçlerine ilişkin tüm etkinlik prosedürlerini yönetme, müze koşullarını göz önünde bulundurarak müzede eğitim programı geliştirme, müzedeki eğitimin hedeflerini saptama, eğitim süresince uygulanacak yöntem ve teknikleri belirleme, eğitimde kullanılacak malzemeleri tanımlama ve hazırlama aşamalarından oluşmaktadır (Karadeniz ve Okvuran, 2014, 868).

Müze eğitim programı, bir müzenin eğitim politikasındaki hedefleri gerçekleştirmek üzere uygun içerik, yöntem, teknik ve araç-gereçlerle gerçekleştirilen etkinliklerdir. Müzelerdeki eğitim programlarının başarılı olabilmesi için iyi planlanması ve uygulanması gereklidir. Müzeler eğitimin kendileri için ne anlama geldiğini tanımlayıp, eğitim öncelikleri ile kısa ve uzun dönemli stratejilerini belirlemeli; eğitim programlarını bu stratejilere göre geliştirmeli, eylem planlarını hazırlamalı ve

değerlendirmelidirler. Gelişmiş ve aşırı bireyselleşmiş toplumlarda bile müzenin en önemli işlevi halkın eğitimi olduğu görülmektedir (Onur 2012: 17).

Bu bağlamda, ekomüzeler de kırsal kalkınmada yöre sakinlerinin gelişmesinde adeta bir eğitim merkezi, bir laboratuvar, bir araştırma merkezi gibi rol üstlenmekte, bölge bulunan tüm katılımcıların buluşma ve iletişim kurma yeri olmaktadır. Ekomüzeler; yerel kültürel mirasın belgelendiği ve sergilendiği yerler olarak; geçmişi, günümüzü ve geleceği bir arada yaşatırlar. Ekomüzelerde bir taraftan öğrencilere, yerel halka, işletmecilere ve esnafa çeşitli eğitimler verilirken diğer taraftan mesleki kurslar açılır. Daima hatırlanması gereken bir konu da ekomüzelerdeki eğitim etkinliklerinin hem ekomüzelerin en önemli misyonlarından olduğu hem de ekomüzelerin sürdürülebilirlik stratejilerinin garantisi olduğudur. Yaşam boyu eğitim ve öğrenme ortamlarından biri olan ekomüzeler aynı zamanda sürdürülebilir turizm anlayışına paraleldir, kırsal turizmin, tarımsal turizminin, çiftlik turizminin vb. önemli bir unsuru ve onun bütünleyicisidir (Baykal, 2017:109).

EKOMÜZE VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılayabilme olanağından taviz vermeden bugünün nesillerinin gereksinmelerini karşılayabilecek bir kalkınma modeli olarak karşımıza çıkan "sürdürülebilir kalkınma", 21. yüzyılın sonlarına gelindiğinde dünyanın odağında yer alarak 1990'larda imzalanan uluslararası sözleşmelerle global bir uygulama planı şekline geldiği görülmektedir. Sürdürülebilir kalkınma anlayışı, ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişme hedeflerinde ortak paydayı "sürdürülebilirlik" olarak belirlemektedir. Geleceği de sahiplenen bu ortak hedef, herkesin temel ihtiyaçları ile daha iyi bir hayata ilişkin beklentilerinin karşılanmasına imkân vermeye yöneliktir. Çevre ile sosyo ekonomik gelişme arasındaki ilişkileri iyi kurgulanmamış bir kalkınma stratejisinin uygulanması, şu anki gereksinmeleri karşılayabilir olmakla birlikte insanların gelecekteki temel gereksinmelerin gerçekleştirilmesini riske atabilir. Çünkü büyümenin hangi sınırdan sonra çevresel felaketlere yol açacağı kesin değildir ve çevresel bozulma çoğu zaman geri döndürülemez niteliktedir. Bu nedenle, ekonomik ve sosyal yapı ile çevre etkileşiminin bütüncül bir şekilde değerlendirilerek bugünkü ve gelecekteki nesillerin kalkınmanın getirdiği fırsatlardan hakkaniyetli bir şekilde yararlanmasının sağlanması, sürdürülebilir kalkınmanın temel felsefesini oluşturmaktadır. Geçmiş deneyimler bu

yaklaşımın önemini daha iyi vurgulamaktadır (Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2020).

Müzeler, gelecek nesiller için gezegenin ve toplumların refahına katkıda bulunmak için halkın farkındalığını artırmak, araştırma ve bilgi oluşumunu desteklemek için topluluklarla birlikte çalışabildiklerinden sürdürülebilirliği ele almak ve geliştirmek için mükemmel bir konuma sahiptir (ICOM International Council of Museums, 2021).

Sürdürülebilirlik terimi, temel görevlerini yerine getirebilmeleri ve kendilerini hayati toplumsal ajanlar olarak konumlandırabilmeleri için müzelerin kendi sağlığı için de geçerlidir. Küresel müze topluluğunun temsilcisi olarak, Uluslararası Müzeler Konseyi ICOM'un vizyonu, doğal ve kültürel mirasın öneminin evrensel olarak değer gördüğü bir dünyadır. ICOM, sürdürülebilirliğin sosyal, ekonomik ve çevresel- tüm biçimleriyle misyon ve değerlerinin yanı sıra belirli faaliyetlere dahil edilmesini sağlamaya çalışmaktadır (ICOM International Council of Museums, 2021).

Sürdürülebilirlik, müze çalışmalarının temel kurallarını yeniden elden incelemeyi, toplulukların kültürel ihtiyaçlarını ve imkanlarını ortaya koymayı, müzelerin bu kültürel hallere ne kadar eğildiğini analiz etmeyi içermektedir. Müzeler sürdürülebilirliğe informal bir eğitim sistemi yardımıyla yol aldıklarında, bölgeye özgü ve daha geniş bir rol de üstlenirler. Sürdürülebilirlik kompleks, hareketli yapılara ekomerkezli bir dünya bakış açısının yerleştirilmesine odaklanmayı gerektirmektedir. Çağdaş ve öngörülü olmaya niyet eden müzelerin bireyselleştirilmiş formal olmayan eğitimi, toplumun ihtiyaçlarına cevap bulan uygulamaları öne çıkaran ana bir rolü üzerlerine alacaklardır (Onur, 2012: 25,26).

Günümüzde, sürdürülebilirlik ICOM'a üye pek çok kurum için sadece küçük bir rol oynamaktadır. Sergilerin, depoların ve müzelerin ekolojik veya karbon ayak izini iyileştirmek için çeşitli yaklaşımlar olsa da, müze sektörü için temel bir değer olarak sürdürülebilirliğin daha geniş etkileri genellikle göz ardı edilmektedir. Temel zorluklardan biri, izole edilmiş en iyi uygulamaları bir adım öteye taşımaktır; amaç, müze operasyonlarının tüm alanlarında sürdürülebilirlik performansını iyileştirmek için önlemleri senkronize eden tutarlı bir çerçeve sağlamaktır (ICOM International Council of Museums, 2020).

Kırsal mirasın korunması için kırsal alanlara bütüncül olarak yaklaşmak ve kırsal hayatın devamlılığını sağlamak gerekmektedir. Bu gereklilik kırsal alana ekomüze kurularak sağlanabilir, fakat sürecin yanlış yöne çekilmemesi ve kırsal mirasın tahribatını önlemek için gerekli tedbirlerin alınması gereklidir. Ekomüzelerin en temel amacı yerel

halkı üretmeye teşvik etmek ve bu konuda onları desteklemek olmalıdır. Çünkü halk üretmediği zaman sürdürülebilir bir gelir kaynağı elde edemez ve serbest piyasada var olmak için güçlenemez. Turizm, kırsal koruma projelerinde çoğu zaman faydalanılan bir araç olmakla birlikte, bazı uygulamalarda araç olmaktan çıkıp amaç haline geldiği için bu durum geleneksel yaşam biçimine, kırsal yapılara ve dolayısıyla alana zarar vermektedir. Kırsal mirasın korunması için insan ve üretim alanlarının ilişkisi devam etmeli ve proje kapsamında yerel halk üretim yapmak için teşvik edilmeli ve desteklenmelidir. Bu yüzden üretim faaliyetlerinin hikaye anlatmak için tasarlanmış bir mekanın içinde değil, köyün bütününde devamlılığının sağlanması gerekir. Sürdürülebilir koruma için yerel halkla beraber ortak değerler tespit edilmeli ve bu değerlerin yaşatılması için yapılacak çalışmalarda alanın kullanıcıları olarak yerel halk sürece dahil olmalıdır. Karar verme ve projeyi geliştirme sürecinde yerel yönetimlerle iş birliği içinde olmak halkın ihtiyaçlarını karşılamak ve verilen kararları uygulayabilmek açısından çok önemlidir (Kurtuluş, 2018: 305).

Ekomüzelerin modellenmesi ve organizasyonu için en kritik stratejilerden biri de, ağlar oluşturarak, ağlar içinde çalışmayı sağlamak olduğu görülmektedir. Öncelikle Fransa, İtalya ve İspanya'da geçerli olmak üzere 2000'li yılların ilk çeyreğinde, ekomüze örneği çok sayıda grup tarafından oluşturulmaya başlamıştır. İşbirliği ve irtibat ortaklıkları, ekomüze felsefesinin temel işlevleridir. Bölgesel ekomüze ağları kaynakların bir araya getirilmesine olanak tanıyarak ve uygulandıkları alanlarda büyük bir sinerji oluşturarak hızlıca başarıya ulaşmıştır. Bölgesel ağlar büyüyerek bölgeler arası ağların oluşturulmasını sağlamış ve sonrasında ulusal ve uluslararası ağlar olarak kartopu devingenliğinde büyümeyi başarmışlardır. Günümüze gelindiğinde bu ağlardan bazıları müze, miras ve kültür sektörlerinde önemli güç merkezleri olmuşlardır. Ağ oluşturma, dünya genelinde ekomüzeler için oldukça doğru bir strateji olmuştur. Ekomüzelerin resmi bir tanımı, 1981 yılında Mart ayında Fransız tüzüğü "Ekomüze Sözleşmesi" ile Fransız Yasama Organına eklenmiştir. Fransa'da 1989 yılında kurulan Ekomüzeler ve Toplum Müzeleri Federasyonu FEMS, Belçika ve Kanada da dâhil olmak üzere Fransızca konuşulan dünyanın tamamını içine alarak Fransa'nın sınırları dışına çıkarak büyümeyi sağlamıştır. Japonya'nın ulusal ağı JECOMS 1995'ten beri hizmet vermektedir. Polonya ulusal ağı olan "Ekomüzea"yı 2005,'te işlemeye almıştır. Çin 2006 yılında Çin Müzeler Birliği' çerçevesinde "Ekomüze Ofisini" oluşturmuştur. Brezilya 2007 yılında ekomüze ulusal ağı ABREMC'i kurarak çalışmalarına başlamıştır. İtalya ise ulusal ekomüze ağı

oluşturan son ülke olarak 2016 yılında ekomüzelerin "Strateji Belgesi"ni resmi olarak yürürlüğe koymuştur (Ecomuseum Networks, 2020).

YURTDIŞINDA VE TÜRKİYE'DE EKOMÜZE ÖRNEKLERİ

Dünyada ekomüze sayısı 1970'lerin sonunda Avrupa kıtasında 20 olarak ifade edilirken, 1980'lere gelindiğinde Fransa'da 50'den fazla müzenin ekomüze adını aldığı görülmektedir. 2009 yılında ise dünya genelinde 351 ekomüzenin varolduğu ve bu ekomüzelerin 287 tanesinin Avrupa kıtasında yer aldığı, 64 tanesinin de Avrupa kıtası dışında farklı kıtalardaki ülkelerde bulunduğu görülmektedir. 2012 yılı ile birlikte ekomüze sayısı Avrupa Birliği ülkelerinde 341 ve diğer ülkelerde 70 olmak üzere toplam 411 ekomüzeye ulaşmıştır. Avrupa'daki ekomüzelerin 200 kadarı İtalya'da, 70'den daha fazlası İspanya'da ve 60'in üzerinde Fransa'da bulunmaktadır. Günümüzde dünya genelinde 600'ü üzerinde ekomüzenin varlığından bahsedilmektedir (Elmalı Şen, Yetim ve Öztürk, 2020: 921).

Yurtdışında Ekomüze Örnekleri

Melbourne Yaşayan Batı Müzesi -Avustralya

Avustralya'nın ilk ekomüzesi olan Melbourne Yaşayan Batı Müzesi 1984 yılında kurulmuştur. Avustralya'nın Victoria eyaletindeki Melbourne'un batı bölgesinde faaliyet gösteren, Melbourne'un Batı halkını ve diğerlerini bölgenin sosyal, endüstriyel ve çevresel tarihinin zenginliğini ve derinliğini belgelemek, korumak ve yorumlamak için aktif olarak dâhil eden bir topluluk müzesidir. Müze aynı zamanda geniş müzecilik amaçlarına da sahiptir. Avustralya'da ekomüze aktivitesinin gelişmesinde katalizör görevi görmek; interaktif ve yenilikçi toplum müzesi etkinliği geliştirmek ve teşvik etmek; etkin iletişim araçları olarak sergi ve ilgili etkinlikleri sunma tekniklerini geliştirmek; ekomüze bağlamında bir dizi alanda deneysel olarak pilot projeler üstlenmek amaçları arasında yer almaktadır. Yaşayan Müze, daha yaygın olarak, daha sonra dezavantajlı bir bölge olarak görülen, coğrafi olarak düz ve kayalık, yüksek göçmen nüfusu ile yoğun bir şekilde sanayileşmiş bir bölgeye hitap etmektedir. Yaşayan Müze, en çok sosyal yardım programları ve hizmet ettiği toplulukla yakın katılımıyla bilinmektedir. Topluluk katılımı,

müzenin araştırma ve sözlü tarih programlarına bir katılımcı olarak veya daha gayri resmi temas yoluyla gönüllü olarak dâhil olma şeklinde olabilmektedir. Örneğin, birçok yerel tarih araştırmacısı düzenli olarak bilgi paylaşmaya veya kendi araştırmaları hakkında konuşmaya gelmektedir. Araştırmalarının ve yayınlarının kopyalarını "Yaşayan Müze Kaynak Merkezi"ne depolayarak, bağlantılı araştırma yapan diğer insanlara yardım sağlamaktadır. İlk projeler yerel toplumu kendi tarihlerinin araştırma ve sunumuna dâhil etmek amacıyla sözlü tarihe odaklanmış; çalışma tarihine, bölgenin tarihine kadınların katkısına ve yerel bölgenin kültür ve mirasında göçmenlerin rolüne önem vermiştir. Müze, o zamandan beri bölgenin, çevrenin, Aborijin Mirasının inşa edilmiş mirasını araştırmış, kültür ve mirasın sunumunda sanatçıların katılımıyla deneyler yapmıştır. Yaşayan Müze şu anda kapsamlı arşivlerini halk tarafından indirilebilen ve erişilebilen dijital forma dönüştürmek için çalışmalarına devam etmektedir. Müze, yerel tarih toplama felsefesi çerçevesinde kurulduğundan beri otuz yıl boyunca Melbourne'un batı banliyölerinden; yüzlerce kişi, benzersiz tarih ve mirasla ilgili çok çeşitli konuları araştırmak, fotoğraflamak ve yazmak için çalışmaktadır. Bu otuz yıl boyunca bu çalışmanın içeriği, bu bölgenin doğası ve Melbourne'un evrimi hakkında dikkate değer bilgiler vermektedir (Melbourne's Living Museum of the West, 2020).

Müze Projeleri kapsamında yürütülen Tarih Projeleri; 1984 yılından bu yana Yaşayan Müze'nin çalışmaları, batı bölgesindeki kültür ve mirasın farklı yönlerini araştıran bir dizi projeye farklı toplulukları dâhil etmeye odaklanmıştır. Müze Projeleri kapsamında yürütülen Sanat Projeleri ise; 1984'ten beri çağdaş sanat, film yapımı, koreografi, tiyatro prodüksiyonu, müzik ve yaratıcı yazarlık gibi çeşitli disiplinlerden sanatçılar, müze arşivlerini, ilgili topluluklarını ve 1989 yılından beri Pipemakers Park'taki konumunu onlara yardımcı olmak için son derece zengin ve benzersiz bir kaynak bulmuşlardır. Yaşayan Müze, sanatsal araştırmalara, sergilere ve etkinliklere ev sahipliği yapmaktadır ve bunları desteklemektedir. Son olarak müze Müze Projeleri kapsamında yürütülen Öğrenci Projeleri kapsamında 1990'ların başından beri öğrenciler, öğrenci araştırma projeleri, sergiler ve diğer etkinliklere ev sahipliği yapmak, ders konularını kolaylaştırmak ve geliştirmek için çeşitli kurumlarla birlikte çalışmıştır. Günümüzde müze, çeşitli üçüncül kurumlarla ortaklaşa çalışmaya devam etmektedir (Melbourne's Living Museum of the West, 2020).

Kalyna Country Ekomüzesi-Kanada

Kalyna Country, Alberta'nın ve Batı Kanada'nın en eşsiz deneyimlerinden bazılarını sunan bir turizm bölgesidir. Edmonton'dan doğu ve kuzey doğuya uzanan Kalyna Country Ekomüzesi, Alberta'nın en tarihi yerlerinden biridir. Çiftlik döneminden ve demiryolunun gelişinden önceki dönem de olmak üzere büyük kâşifler ve kürk tüccarlarının geçtiği bir manzara gibi binlerce yerli kültürünü deneyimlemek için nehirleri ve yolları takip etmek gerekmektedir. Kalyna Country, Alberta'nın çok kültürlü başkentidir (Kalyna Country Ecomuseum, 2020).

Kalyna Country Ekomüzesi, yakın ve uzaktan gelen ziyaretçileri keşfetmeye davet eden ve manzaranın eşsiz tarihi, kültürel ve doğal özelliklerini korumaya yardımcı olan bir "miras" ve "ekoturizm" bölgesidir. Kalyna Country, kırsal Doğu Orta Alberta'da 20.000 km^2'lik bir "yaşayan" açık hava müzesidir. Sergileri ve eserleri görmek için bir binaya veya siteye gitmek yerine ziyaretçiler, geçmiş, toplulukların yaşayan kültürleri, manzara ve doğal rekreasyon alanları hakkında bilgi edinmek için bölgeyi dolaşmaya teşvik edilmektedir. Kalyna Country Ekomüzesi, Alberta Tarihi Siteler ve Arşivler Servisi'nin ve Alberta Üniversitesi'ndeki Kanada Ukrayna Araştırmaları Enstitüsü'nün girişimiyle 1991- 1992 yıllarında kurulmuştur. Başlangıç olarak, bir ekomüzeye yakın ve uzaktan gelen ziyaretçileri keşfetmeye davet eden geniş tanımlı bir "miras" bölgesi olarak düşünülebilir. Sergileri ve eserleri görmek için bir binaya veya siteye gitmek yerine, ziyaretçiler, bir ek müze şemsiyesi altında örgütlenen toplulukların geçmişi, coğrafyası ve yaşayan kültürleri hakkında bilgi edinmek için belirlenmiş bir bölgeyi dolaşmaya teşvik edilmektedir. Geleneksel müzeler, doğal alanlar ve tarihi yerler çoğu ekomüzenin ayrılmaz bir parçasıdır, ancak bunlar bir bölgenin mirasını ve yaşam tarzını aydınlatan sergilerden yalnızca bazıları olmuştur. Yerel etkinlikler (yaşam festivalleri, rodeolar ve fuarlar), bölge sakinleri ve peyzajın kendisi, eğitici olduğu kadar eğlenceli olması amaçlanan herhangi bir deneyimdeki önemli unsurlardır. Bu nedenle ziyaretçiler, yerel motellerde, pansiyonlarda veya pansiyonlarda bir gecede kalırken, ekomüze toplulukları tarafından sunulan golf, yüzme, alışveriş, dışarıda yemek yeme, balık tutma, kar motosikleti, patika gezintisi, vb. kamp alanlarını deneyimlemektedir. Ekomüzenin; Kalyna Country'i tanıtmak için; müze; eğitim, turizm, bölgedeki topluluklar için iş, ekonomik kalkınma desteği ve bölgeleri olarak altı ana temaya odaklanmaktadır (Kalyna Country Ecomuseum, 2020).

Santa Cruz Ekomüzesi- Brezilya

Santa Cruz Ekomüzesi, 125 km²'lik bir alanı kaplayan Rio de Janeiro şehrinin en batısındaki Santa Cruz semtinin tamamını kapsayan bir Bölge Müzesi olup Santa Cruz mahallesinin mirasına değer verme, koruma, araştırma, belgeleme ve iletme misyonuna sahiptir. Bu müze, sürece dâhil olan kültürel grupların sürdürülebilir gelişimini teşvik etmek için müzecilik süreçlerine ve paylaşılan miras yönetimine topluluk katılımını teşvik etmektedir. Ekomüze, tarihi, bölgesi, sakinleri ve ekosistemiyle ilgili çeşitli eğitim, iletişim, koruma, dokümantasyon ve araştırma faaliyetleri geliştirmektedir. Ekomüze, Santa Cruz mahallesinin nüfusunun geniş katılımıyla, koleksiyonların araştırılması, korunması ve iletişiminde mükemmelliğe sahip yerel bir müze mirası kurumu olmayı, sosyal sorumluluk, koleksiyonların bütünlüğüne saygı, bilimsel etik, kültürel çeşitliliğe saygı, şeffaflık, kalite, profesyonelin değeri ve eğitim, mükemmellik, entegrasyon, ortaklık, çevresel sürdürülebilirlik ve erişilebilirlik değerlerini belirleyerek çalışmalarını bu çerçevede yürütmeyi hedef edinmiştir (Ecomuseu Do Santa Cruz, 2020).

1992'de İkinci Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı Rio de Janeiro'da yapılmış ve RIO-92 olarak bilinmektedir. Tıpkı 1971'de Georges Henri Rivière ve Hugues de Varine'nin, Uluslararası Müzeler Konseyi'nin 9. Genel Konferansı sırasında müzeleri insanın ve çevresinin korunmasının aracıları olarak tanımlamayı düşündükleri gibi düşünülmüştür. RIO-92'deki tartışmalarda ve aynı zamanda toplantıda düşünülenleri müzelere getirilmiştir. Bu düşüncelerin bir sonucu olarak, bu kültürel ekipmanın o yıl üstlenilen çevre ve sürdürülebilirlik ile ilgili önemli kararların ve tartışmaların kente mirası olacağını anlayarak, Rio de Janeiro'da bir ekomüze oluşturma fikri ortaya çıkmıştır. Belediye yönetiminde şehirde bir ekomüze olma potansiyeline sahip olan alanların ön çalışmasının ardından, projeye dahil olanlar, şehrin batısında, ilk projeye göre ekomüze olarak adlandırılan bir ekomüze oluşturma olasılığını belirmişlerdir. Yerel toplulukların ekomüze faaliyetlerine olan ilgisini ve anlayışını uyandırmanın bir yolu olarak, aynı zamanda 1992 yılında, Belediye Kültür Sekreteri tarafından I. Uluslararası Ekomüzeler Toplantısı düzenlemiştir. Bu akademik etkinlik, tümü ekomüze çalışmalarına ve yönetimine adanmış, uluslararası bağlantı düzeyindeki müzecilik alanından temsilci bir profesyonel grubunu bir araya getirmiştir. Öte yandan Rio'nun batı bölgesindeki mahallelerden temsilciler davet edilmiştir. Etkinlikte en çok göze çarpan mahalle, yerel mirasın korunmasıyla ilgili sakinlerin katılımıyla hali hazırda eylemler geliştiren Santa Cruz olmuştur. Santa Cruz Ekomüzesi, kamu yetkilileri ve çeşitli yerel

aktörler arasında paylaşılması amaçlanan yönetimine yerel topluluğun katılımıyla dikkat çekmektedir. Eylemlerinin bir sonucu olarak, mahallenin ve nüfusunun sürdürülebilirliğine odaklanarak, bölge sakinlerinin kültürel ve insani gelişimini teşvik etmeyi hedeflemektedir. Müzenin web sitesinde, Santa Cruz Ekomüzesi ve geliştirdiği tüm eylemler hakkında çeşitli bilgiler bulabilmekte, müze ziyaretçilerinin mahallenin tarihi ve insan işgali, efsaneleri, manzaraları vb. ile temasa geçmesini sağlayabilmeyi planlamaktadır (Ecomuseu Do Santa Cruz, 2020).

Asahimachi Ekomüzesi- Japonya

Asahimachi, Yamagata Eyaletinin orta kesiminde yer almaktadır, Kasabanın batı kesiminde Bandai Asahi Milli Parkı, Asahi Sıradağları ve kasabanın anası olan Mogami Nehri kasabanın merkezinden yavaşça akmaktadır. Dağlık bir alanda 200 m^2'lik alana ve 8600 kişilik nüfusa sahip doğa açısından zengin bir kasabadır. Japonya'nın ilk ekomüzesi böyle bir şehirde doğmuştur. Yerel yönetim ekomüze kavramını 1989'da tanımaya başlamış ve kasabanın gelişim stratejisinin bir parçası olarak 1991'de bir ekomüze planını resmen kabul etmiştir. Ekomüzenin merkezi olan yönetim ofisleri 2000 yılında resmen açılmıştır. Aynı yıl Asahimachi Ekomüze Derneği kurulmuştur. Yerel sakinleri ekomüze etkinliklerine katılımlarını cesaretlendirmek için çalışmalar yapılmıştır. Asahimachi ekomüze fikrini benimsenmiş ve "Üçüncü Kapsamlı Geliştirme Temel Konsepti" ni yaratmıştır. Bu kapsamlı geliştirme temel konseptine yanıt olarak, 1991'de Asahimachi'nın orjinal ekomüze temel konsepti derlenmiştir. Bu konsepte göre, "Ekomüze, Asahi kasaba halkı için bir ziyaretçi ve icracıdır. Tüm kasaba bir müze olur ve her sakin bir küratör olur" Kasaba halkının kasabayı iyi tanıdığı ve gururla yaşayabileceği bir kasaba yaratmayı önerilmektedir (Asahimachi Ecomuseum, 2020).

Kasabanın başlıca endüstrisi olan elma bahçeleri temel özelliktir ve dünyanın nadir elma türlerini bir araya getirmektedir; bir odun kömürü ocağını, bir elma müzesini ve bir elma kaplıcasını bütünleştiren bir tepenin üzerinde bulunmaktadır. Çevredeki restoranlarda bölgenin sipesiyalitesi olan erişte yemeği elma ile yapılmaktadır. Ashai aynı zamanda ünlü bir şarap üretim bölgesidir ve yerel şarapçılık da ekomüzeyle bütünleşmiştir. İçinde balmumu atölyesi bulunan daha küçük kır evi endüstrisi de Asahimachi Ekomüzesinin özelliğidir. Asahi'deki en dikkat çekici atraksiyonlardan biri de "Onuma Ukishima" olarak bilinen göldür. Sedir ve kayın ormanlarıyla çevrili "hareket eden adalarıyla" dikkati çekmektedir; rüzgârın ya da su akıntısının yardımı olmadan

kendi uyumuyla yer değiştiren yüzen bitki örtüleri söz konusudur. Bu ilginç olay nedeniyle gölün büyüsel ve dinsel özellikleri olduğu düşünülmektedir. Bir Açıkhava tapınağı, gözlem noktaları, kaleler, parklar, teraslar ekomüzeyi tamamlamaktadır (Onur, 2014: 491).

Casentino Ekomüzesi-İtalya

Casentino Ekomüzesi, "Geçmişin aynası, gelecek için şantiye" vizyonu; kültürel mirasın iyileştirilmesi ve ilk Arno vadisinin gelişimi için yerel topluluklarla yakın temas halinde olan sergi alanları, tanıklıklar ve kültürel deneyimler ağında ifade edilen bir proje misyonu ile hareket etmektedir. Casentino Ekomüzesi, Arezzo eyaletindeki ilk Arno Vadisi'nde yer almaktadır. Girişim, 1990'lı yılların sonlarında, bazı belediye idarelerinin doğrudan katılımıyla Dağ Topluluğu'nun girişimiyle doğmuştur (Casentino Ecomuseum, 2020).

Bölgedeki diğer deneyimlerde de bulunan müze sistemleri ve antenlerin eklenlenmesiyle projenin genel mimarisi, yerel ölçekte müze sistemlerinin tanımında bir tür "Toskana Modeli"ni temsil etmektedir. Casentino Ekomüzesi, orijinal anlayışıyla altı sistemde yapılandırılmıştır. Bunlar; arkeoloji, kale medeniyeti, su, orman, tarımsal-pastoral ve imalattır. İnsan ve çevre arasındaki ilişkinin dinamiklerini zaman ve mekânda yeniden takip etmenin mümkün olduğu makro temalardır. Her sistem, çeşitli zamanlar, alanlar ve kullanım yöntemleri öneren belirli rollere ve özelliklere sahip bir dizi tematik yapıdan oluşmakta ve bu yapılar "anten" olarak tanımlanmaktadır. Bu tematik yorum şu anda, yönetimin son birkaç yılında ortaya çıkan tipolojik farklılıklara (müzeler, eğitim merkezleri, koleksiyonlar, eko müzeler…) odaklanan bir yorum lehine terk edilmeye başlamıştır. Toplama, belgeleme, muhafaza etme, yorumlama, karşılaştırma, iletişim kurma, eğitme, yapıların aynı görevi yerine getirmek için aynı anda açıkladığı işlevlerden bazılarıdır. Müze; bölgesel, yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde iş birliğini araştırmakta ve teşvik etmektedir. İş birliği ile ortaklaşa çalışmalar yaparak sürdürülebilir bölge için; geçici sergiler, toplantılar, seminerler, konferanslar, bilgi tazeleme kursları düzenlemekte, eğitici ve öğretici faaliyetler yürütmekte, bilimsel yayınların ve açıklayıcı üretiminin yapılmasına katkı sağlamakta, kamu ve özel kurum ve kuruluşlarla iş birliği için ilişkiler kurmakta ve teşvik etmekte, mevcut kültürel mirasın gerçekleştirilmesi, araştırılması ve iyileştirilmesi için projeler incelenmektedir. Ekomüzenin organizasyonunda yapı ağının koordinasyonu; sakinlerin aktif katılımını teşvik etmek;

bölgesel mirasın araştırılması, korunması ve geliştirilmesi için sürekli çalışan sigortalı kalifiye personel istihdam etmektedir. Ekomüze; işlevlerini tam olarak yerine getirmek için aynı zamanda gençlerden de yararlanabilmektedir. Müzenin misyonu ve doğası ile uyumlu olan çalışma tarzı kapsamında, Ulusal Gönüllü Kamu Hizmeti ve/veya üniversite fakültelerinden stajyer ve stajyerlerini çalışmalarına dahil etmektedir. (Strategic Document of the Casentino Ecomuseum, 2020).

Casentino Vadisi, özellikle geçmişte yerel kaynakların kullanımına bağlı önemli **"**zanaat geleneklerini" korumaktadır. Yaz aylarında "özel sektörle ile iş birliği içinde düzenlenen yerel ve yerel olmayan sanatsal işçiliğe adanmış sergi pazarı ve atölye çalışmaları ile bir gün faaliyetleri bulunmaktadır. Aynı zamanda Casentino rahatlama, doğa ve geleneklerin adına vadisinde bir tatil geçirmek niyetinde ziyaretçilere farklı tipte konaklama sunmaktadır. Yerleşim merkezlerindeki geleneksel ve bazı durumlarda artık tarihi otellere ek olarak, son yıllarda en rustik ve geleneksel olanlardan yüksek kalite ve incelikli tüm hizmetlerle donatılmış çeşitli çiftlik evleri yaratılmıştır. Bazıları, bölgeyi keşfetmek için ahır sürme imkânı sunarken bazıları ise gezi programları sunmaktadır. Sakinlerin karşılama duygusu yakın zamanda "Oda & Kahvaltılar" ve "Tatil Evleri'nin" doğuşuna tanık olmuştur. Aynı zamanda, doğa ile yakın teması sevenler için yaz kamplarını bulunmaktadır. Casentino ekomüzesi, bitkilerin, meyvelerin, çiçeklerin tanınmasını ve hasat edilmesini amaçlayan çiftlikte -bahçede bir yürüyüş, yemek kursu, hayvanat bahçesi parkı keşfine kadar pek çok alanda engelli, kadın, çocuk genç olmak üzere farklı kitlelere pek çok eğitim programı planlamakta ve düzenli olarak gerçekleştirmektedir. Ekomüze, "Casentino 2040" stratejik planı ile, Casentino bölgesinin kimliğini hangi yerlerin ve kaynakların temsil ettiği; sakinlerin yaşam kalitesini garanti altına almak, bölgeyi korumak, bugün ve önümüzdeki 20 yılda sürdürülebilir kalkınmasına izin vermek için hangi müdahaleler, altyapılar ve hizmetler gerekli olduğuna; belediyeler arası yapısal plana katılım yolu, ekonomik aktörlere ve vatandaşlara Casentino'nun kentsel, ekonomik, sosyal ve çevresel kalkınması için gelecekteki senaryolar üzerinde düşünme ve karşılaştırma yapma olanağı sağlamayı hedeflemektedir. Dağ Belediyeleri Birliği ve Casentino Belediyeleri, belediyeler arası yapısal plan, bu soruları soran ve bölgenin geleceğini özetleyen stratejik belge ve kentsel, ekonomik, sosyal ve çevresel kalkınmayı yönlendirmek için stratejik eylemler üzerinde çalışmaya devam etmektedir (Casentino Ecomuseum, 2020).

Türkiye'den Ekomüze Örnekleri

Türkiye'de müze mevzuatı açısından ekomüze ile ilgili bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmada, yurtdışında yer alan ekomüzeler ve konuya ilişkin kuramsal çalışmalar dikkate alınarak; özellikle özel sektör ve yerel yönetimler tarafından yapılan bazı müzecilik faaliyetleri literatür taraması ile saptanmıştır.

Altınköy Açık Hava Müzesi- Ankara

Tablo 1

Altınköy Açık Hava Müzesi Künye Bilgileri

Müzenin Adı	Altınköy Açık Hava Müzesi
Müzenin Kurucusu	Altındağ Belediyesi
Müzenin Statüsü	Özel
Müzenin İşletmecisi Adı	Altındağ Belediyesi iştiraki olan Altın-Bel Ltd. Şti.
Müzenin Coğrafi Alanı	Yaklaşık 500 dönüm arazi
Bulunduğu İl/İlçe/Köy	Beşikkaya Mah. Altındağ/Ankara
Kuruluş Tarihi	2015
Adres	Web adresine rastlanılmamıştır.

Ankara Altındağ Belediyesi tarafından kurulan müze, Ankara ilinin Altındağ ilçesinde bulunmaktadır. Anadolunun değişik bölgelerinden kırsal yaşam alanlarının şekil ve özelliklerini sergileyen ve yaklaşık 500 dönümlük alana kurulmuş olan bir açıkhava müzesi özelliğindedir. Açık hava müzesinde, yapı unsuru olarak; cami, çamaşırhane, okul, bakkal, köy evleri, yel ve su değirmeni, asma köprü, köy kahvesi, atölyeler, fırın ve tarımsal üretim biçimlerinin sergilendiği yaylalar bulunmaktadır. Kırsal bir yörenin özellikleri sergileyen müzede bulunan tarlalarda aynı zamanda, buğday, sebze, meyve yetiştirilmekte, hayvanlar için ahır ve kümes gibi köy yaşantısında bulunan mekanlar yer almakta, hayvan çeşitliliği olarak da koyun, kuzu, at, köpek, kedi, kuş, geyik, ceylan, arı, horoz, tavuk gibi fauna canlılarına da barınma imkanı bulunmaktadır. Müze alanı içerisinde üretilen geleneksel tarımsal ve hayvansal ürünler aynı zamanda gelen ziyaretçilerin satışına sunulmaktadır. Son olarak müzede nalbant, kalaycı, dokumacı, demirci, değirmen atöyeleri de varlığını sürdürmektedir (Yıldız, 2019: 528).

Anadolu Açık Hava Müzesi "Yaşayan Köy"-Beypazarı-Ankara

Tablo 2

Anadolu Açık Hava Müzesi "Yaşayan Köy" Künye Bilgileri

Müzenin Adı	Anadolu Açık Hava Müzesi "Yaşayan Köy"
Müzenin Kurucusu	Dr. Zehra Sema Demir
Müzenin Statüsü	Özel
Müzenin İşletmecisi Adı	Dr. Zehra Sema Demir
Müzenin Coğrafi Alanı	Macunköyde kurulu arazide
Bulunduğu İl/İlçe/Köy	Macunköy/Beypazarı/Ankara
Kuruluş Tarihi	2016
Adres	http://yasayankoy.com (Aktif)

Beypazarı'nda 2007 yılından günümüze kadar Anadolu kültürünü yaşatmak, korumak ve gelecek nesillere bırakmak amacıyla kültür bilimci Dr. Zehra Sema Demir tarafından, Beypazarı bölgesinde, Türkiye'deki ilk örneği olarak 2007 yılında hizmete açılan "Yaşayan Müze"yi, ardından 2012'de faaliyete başlayan ve Türkiye'nin ilk, dünyanın üçüncü hamam müzesi olan "Türk Hamam Müzesi" ve son olarak 2016 yılında açılan Anadolu Açık Hava Müzesi "Yaşayan Köy"ü kurmuştur. Yaşayan Köy, Türkiye'de faaliyete geçen ilk uygulamalı açık hava müzesi özelliğine sahiptir. Müze kendisini, çarşısında halk sanatlarını uygulayan, ekonomik bir platformda izleyici ile buluşturan bir ekonomüze sunduğunu ifade etmekte ve ekolojik yaşamı destekleyen bir ekomüze barındırdığını belirtmektedir. Müze ziyareti boyunca kostümlü rehberler teorik ve pratik müze anlatımı sunmaktadır. Kültürü yaratan insan unsuru ise Anadolu Açık Hava Müzesinin odağında yer almaktadır. Müze yorumcuları ve rehberler aracılığı ile yapılan gündelik yaşam canlandırmalarında dönemi anlatan kostümler, takılar, aksesuarlar kullanılmaktadır. Aslına uygun yeniden dikilen bu kıyafetlerin orjinalleri ise müze mekânında görülebilmektedir. Türkiye'nin farklı bölgelerinden seçilen mimarî yapılar, kültürler arasındaki fark ve benzerlikleri göstermesi bakımından önemlidir. Gündelik yaşamın kurgulandığı Anadolu Açık Hava Müzesinde sergilenmek üzere seçilen dönem bütün yönleri ile ele alınmaktadır. Bu mekânlar, mutfak kültüründen, eğlence ve sağaltmaya, kadim pek çok töre ve geleneğin sergilenmesine olanak sağlamaktadır. Bu bütünsel sergileme müzenin hizmet verdiği arazinin olanakları nispetinde yerel bitkileri ve hayvan çeşitliliğini de kapsamaktadır. Hayatı her yönüyle ele

alan Yaşayan Köy üretim-tüketim döngülerini ve bu döngüler içerisinde kültüre ait olan değerleri de yaşatmaktadır. Bu döngünün en önemli parçalarından biri de yeme-içmeden giyim-kuşama kadar üretimin temelini teşkil eden tarım ve hayvancılıktır. Yaşayan Köy içerisinde bulunan topraklarda doğal tarım yöntemleriyle üretim yapılmaktadır. Tarımda ekolojik sistemi bütün halde sürdürmenin mümkün olduğu ata tohumu ile kimyasalsız üretim teknikleri kullanmakta ve çiftlikte ise ırk hayvanları korunmaktadır. Yaşayan Köy çarşı, geleneksel sanat ve zanaatları korumak üzere düşünülmüş bir ekonomüze misyonu üstlenmektedir. Kendi içerisinde üretim ve tüketimini dengelemeyi amaçlayan Yaşayan Köy etinden sütüne, yumurtasından mısırına kadar tükettiğini üreten dengeyi korumaktadır. Yerleşke içerisinde bulunan üretim alanları özellikle çocukların temas kurabileceği şekildedir. Kitap sayfalarında gördükleri canlılara dokunmak, onları beslemek, tarlada bitkiyi tanımak ve yiyeceği kadarını almak bulunmaz deneyimlerdir. Süreli etkinlikler arasında yer alan "Köyde Bir Gün" etkinliği günümüz koşullarında şehirlerde yaşama imkânı olmayan geleneksel hayatın ve onun etrafında şekillenen değerleri aktarmak üzere şekillendirilmiş bir programdır. Halk yaşamında hayat pratiklerini halk takvimi belirlemekte; Yaşayan Köy'de de halk takvimine bağlı olarak bostandan çiftliğe, temizlik kültüründen mutfak kültürüne, halk sanatından zanaatçıya kadar pek çok pratiği deneyimlemek ve hayata Anadolu değerlerini katması amaçlanmaktadır. Etkinliğe çocuklarla bireysel olarak, aile ile ve okul grupları ile katılım seçenekleri bulunmakta, konaklama imkanlarından faydalanılabilmekte ve özel programlar oluşturulabilmektedir. Müze ziyareti yanında Anadolu Mutfağının zengin birikiminden yola çıkarak yaşayan mutfakta geleneksel pişirme tekniklerinden kara fırın bir yardımcı yapı olarak hem fırın yiyeceklerini sunmakta hem de sosyal mekân kapsamında günlük pratiklere ışık tutmakta kahvaltı ve Yaşayan Köy'de yemek organizasyonları düzenlenebilmektedir. Yaşayan Mutfak yerel üreticiyi desteklediği gibi Yaşayan Köy'ün iç ekomüzesinde yetişen doğal ürünleri kullanmaktadır. Yaşayan Müze kurulduğu 2007 yılından bu yana geleneksel baskı sanatı olan "ıhlamur baskı"nın gönüllü koruyucusu olarak çalışmaktadır. Yazmacılık sanatının sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla Anadolu Yazmacılık Enstitüsü 2017 yılı içerisinde hayata geçirilmiştir (Yaşayan Köy, 2020).

Baksı Müzesi-Bayburt

Tablo 3

Baksı Müzesi Künye Bilgileri

Müzenin Adı	Baksı Müzesi
Müzenin Kurucusu	Prof. Dr. Hüsamettin Koçan, Baksı Kültür Sanat Vakfı
Müzenin Statüsü	Özel
Müzenin İşletmecisi Adı	Baksı Kültür Sanat Vakfı
Müzenin Coğrafi Alanı	Bayraktar köyünde 40 dönümlük arazi
Bulunduğu İl/İlçe/Köy	Bayraktar Köyü/ Çayırlar Mevkii /Bayburt
Kuruluş Tarihi	2010
Web Adresi	http://baksi.org/tr (Aktif)

Baksı Müzesi Doğu Karadeniz'de, Bayburt'un 45 km dışında, Çoruh Vadisi'ne bakan bir tepenin üzerinde bulunmaktadır. Eski adıyla Baksı, bugünkü adıyla Bayraktar köyünde kurulan müze, çağdaş sanat ve geleneksel el sanatlarına aynı çatı altında yan yana, iç içe yer vermektedir. Sergi salonları, depo müze, atölyeler, konferans salonu, kütüphane ve konukevi ile 40 dönümlük bir araziye yayılan Baksı Müzesi, Bayburt doğumlu sanatçı ve akademisyen Prof. Dr. Hüsamettin Koçan'ın bireysel düşü olarak 2000 yılında filizlenmiştir. Hüsamettin Koçan'ın doğduğu topraklara yaşam birikimini taşımak ve bu fikri hayata geçirmek amacıyla 2005 yılında "Baksı Kültür Sanat Vakfı"nı kurmuştur. Müzenin ana binası, 2010 yılında zorlu bir serüvenin sonunda, devletten hiçbir maddi yardım almadan, tamamlanmıştır. Baksı Müzesi'nin tanıtımı 2010 yılı Haziran ayında İstanbul Modern'de, açılışı ise Temmuz ayında yapılmıştır. 2012 yılında müzenin yeni sergi salonu olan Depo Müze sanatseverlerle buluşmuştur. Baksı Müzesi, bulunduğu bölgede kadınların, gençlerin ve çocukların gelişimine destek olmayı, eğitime, meslek edindirmeye ve istihdama katkı sağlamayı hedeflemektedir. Bu amaçla, Ehram ve Kilim Atölyesinde; sürekli üretime yönelik ehram ve kilim atölyeleri kaybolan el sanatlarını yeniden kazandırmayı amaçlamaktadır. Yıl boyunca çalışmaların devam ettiği ehram dokuma ve kilim atölyelerinde, yöredeki kadınlar istihdam edilmekte ve bu şekilde ekonomiye katkı sağlanarak ve meslek sahibi olmaları sağlanmaktadır. Çağdaş Sanat Atölyesinde ise çağdaş sanat üreten sanatçılar yaz aylarında sanatın çeşitli dallarında programlanan toplu etkinliklere katılabilmekte ve bireysel çalışmalarda bulunabilmektedir. Kâr amacı taşımayan bir kültür kurumu olarak kendilerini ifade eden

Baksı Müzesi bünyesinde düzenlenen sergiler, atölye çalışmaları, diğer etkinlikler özel kişi ve kuruluşların, kamu yönetiminin ve yerel yönetimlerin desteğiyle gerçekleşmektedir. Müzeye katkı sağlamak isteyenler, "Baksı Hamisi" olarak; bireysel veya kurumsal olarak müzeye kaynak sağlayabilmekte; "Baksı Destekçisi" olarak bireysel veya kurumsal olarak, gerek proje fonlama gerekse ayni bağışta bulunarak destekçi olabilmekte; "Baksı Gönüllüsü" olarak müze çalışmalarında yer alarak katkıda bulunabilmekte ve "Baksı Dostu" olarak yıllık bağış yaparak müzeye sürdürülebilir bir gelir oluşturulmasına yardımcı olabilmektedir. Baksı Müzesi kendisini, sadece seyirlik bir müze olarak sınırlamayan, o bölgede yaşayan insanlara imkânlar sağlayan, eğitim veren, o topraklarda yaşamayı bir sevinç haline getirmek isteyen, gelenekselle sadece bir yöne ve döneme ait olmadan gelenekselle çağdaşı aynı zeminde buluşturan, bünyesinde kurduğu üretim birimleriyle, ekonomik hedefler oluşturan özel bir kimliğe sahip bir müze olarak ifade etmektedir (Baksı Müzesi, 2020).

Kenan Yavuz Etnografya Müzesi- Bayburt

Tablo 4

Kenan Yavuz Etnografya Müzesi Künye Bilgileri

Müzenin Adı	Kenan Yavuz Etnografya Müzesi
Müzenin Kurucusu	Kenan Yavuz,
Müzenin Statüsü	Özel
Müzenin İşletmecisi Adı	Kenan Yavuz Kültür Vakfı, Kenan Yavuz
Müzenin Coğrafi Alanı	Beşpınar köyününü merkezine yakın 8.000 m^2 alanda
Bulunduğu İl/İlçe/Köy	Beşpınar Köyü/Demirözü/Bayburt
Kuruluş Tarihi	2019
Web adresi	https://www.kenanyavuzetnografyamuzesi.org (Aktif)

Bayburtlu iş adamı Kenan Yavuz'un, doğup büyüdüğü Demirözü ilçesine bağlı Beşpınar köyünde hayata geçirdiği Etnografya Müzesi, Kenan Yavuz Kültür Vakfı Yönetim Kurulu tarafından yönetilmektedir. Müzenin, akademisyenler, yazarlar, sanatçılar ve medya iletişim uzmanlarından oluşan danışma kurulu bulunmaktadır. Danışma kuruluna zaman zaman Bayburt Valisi başkanlık etmektedir. Yapılan tüm toplantılar ve alınan kararlar web sitesinde yayınlanmaktadır. Kenan Yavuz Etnografya

Müzesinin kendi internet sitesinde de yayınladığı 5 maddeden oluşan manifestosu bulunmaktadır (Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, 2020).

Yapılış aşamasında, köylerden ve kasabalardan yıkılan ev ve konaklardan toplanan taşlar ve ahşap malzemelerle inşa edilmiştir. Lojistik destek Valilik ve diğer kurumlar tarafından sağlanmış, maddi olarak ise Kenan Yavuz Kültür Vakfı finansmanını sağlamıştır. Beşpınar Köyünde 8.000 m^2'lik alan içerisinde inşa edilen müze, zaman ve mekân ilişkisi içerisindeki tüm yapıları, bölgenin dokusu ve mimari yapısı ile bütünleşik olarak yapılmıştır. Müzenin içerisinde; Köy Evi, Su Değirmeni, Bezir Yağı Değirmeni, Amfi Tiyatro ve Açık Hava Sineması, Köy Meydanı, Dede Korkut Türk Kimliği Kütüphanesi, Mescit, Tandırlık, Daimî Çinimaçin Sergi Alanı, Kapalı Sergi Salonları, Açık Sergi Alanları, Salıncak, Bayburt Güvercin Kuşu Evi, Aşhane, Gecekondu ve Konak'tan oluşmaktadır. Müze, yaşayan müze konseptini motto olarak kullanmakta olup, "eski hayatı" muhafaza edip, "yeni hayatın" içinde görünür kılmayı amaçlamıştır. Modernleşme ve göç olgusu ile başlayan dönüşümün, köylerde meydana getirdiği mimari hasara karşı, bir farkındalık oluşturmak, unutulmaya yüz tutan geleneksel hayatın güzelliklerini, yeni nesillerin dimağında canlı tutmak ve insanı öne çıkarmayı misyon olarak benimsemiştir. Unutulmaya yüz tutan geleneksel yerel kültürün, çocuk oyunları, masallar, endemik bitkilerin tanıtımı, ağız barı geleneği, düğün ve kına gelenekleri, imece usulü ile yardımlaşma örnekleri, kaynaşma ve paylaşma kültürü, sistematik bir bütünlük içerisinde yapılan faaliyetler ile canlı tutulmaya çalışılmaktadır. Bu kapsamda; tırpan ile ot biçme şenliği, tandır şenliği, harman şenliği, kem eğirme şenliği, Bayburt türküleri klipleri serisi, bulgur yapma şenliği yapılmaktadır. Yaşanmış hikâyeler, gerçek kişiler ve bu kişilere ait eşyalar üzerinden sergilenmektedir. Böylece ziyaretçilerin kendi aile ortamında yaşanmışlıkları, temel sunum olarak öne çıkarılmaktadır. "Bize gelen bizi yaşasın" sloganı ile ziyaretçilerin yerel kültür ile tanışmaları sağlanmakta, Bayburt folklorunun özgün örnekleri, ziyaretçilerin görsel ve duygusal algılarına sunulmaktadır. Yaşayan müze'nin içeriği, ziyaretçilerin sunumları bizzat yaşayarak hissetmelerine atmosfer sağlamaktadır. Arzu edenler tandır yakıp ekmek pişirebilmekte, sinema gecelerinde açık havada film izleyebilmekte, kütüphanede kitap okuyabilmekte, mescitte namaz kılarken, su değirmeninde un öğütebilmektedir. Köy meydanında inşa edilen geleneksel sanatların icra edildiği dükkânlar ise geçmişe bir yolculuk havası içinde sohbet imkânı sağlamakta, demirci dükkanında demir dövülebilmekte, köy kahvesinde çay içebilmektedir. Ağız barı geleneği, köy evinin toprak damında icra edilebilmekte, gelin direğine çıkan gelinin önünde, köy düğünü yapılabilmektedir. Bayburt kent merkezine 40

km uzaklıkta bulunan Kenan Yavuz Etnografya Müzesi'nin yanında Selçuklu mimarisine uygun "Loru Han" yaptırılmıştır. Kenan Yavuz Etnografya Müzesinde konaklama ihtiyacını giderebilecekleri Loru Han projesi 2021 yılında faaliyete geçirilmiş olup Loruhan'ı *"Deneyime Dayanan, Kültür Turizminin Özgün Örneği"* olarak nitelendirmektedir. Dünyada devam eden COVID-19 salgınına rağmen 2020 yılı yaz döneminde 12 bin kişinin ziyaret ettiği Kenan Yavuz Etnografya Müzesi 2021 yılında ödülle buluşmuştur (Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, 2020).

Avrupa müzelerinin kamu kalitesini geliştirmek için Avrupa'nın önde gelen kuruluşlarından olan Avrupa Müzesi Forumu EMF'nin sahibi olduğu Avrupa Yılın Müzesi Ödülü EMYA'nın Silletto Ödülü yerel topluluğunu müze ve miras projelerinin planlanması, geliştirilmesi ve yürütülmesine dahil etmede mükemmellik sergileyen veya halkı geliştirmek amacıyla gönüllülerle yaptığı çalışmalardan olağanüstü destek alan bir müzeye verilmekte olup 2021 yılında yaşı genç olmasına rağmen yerel köklere ve mirasa bilinçli dönüşü savunmanın çok etkili yollarını bulmayı başardığı ve köy mirasının zenginliği üzerine inşa edilen kültürel projelerin kırsal, sosyal ve ekonomik yaşamı nasıl yeniden canlandırabileceğini göstermedeki gücü ile 2021 yılında "Avrupa Yılın Müzesi Silletto Ödülü"nü kazanmıştır (EMYA, 2021).

Hüsamettindere Köyü Ekomüzesi-Bolu

Tablo 5

Hüsamettindere Köyü Ekomüzesi Künye Bilgileri

Müzenin Adı	Hüsamettindere Köyü Ekomüzesi
Müzenin Kurucusu	Doğal ve Kültürel Mirası Koruma Derneği
Müzenin Statüsü	Özel
Müzenin İşletmecisi Adı	Emin İnanduğçar
Müzenin Coğrafi Alanı	Hüsamettin Dere Köyünün tamamı
Bulunduğu İl/İlçe/Köy	Hüsamettindere Köyü/ Mudurnu/ Bolu
Kuruluş Tarihi	2006
Web adresi	www.ekomuze.com (Aktif değil)

Hüsamettindere Köyü Ekomüzesinde; unutulmuş gelenek ve göreneklerin yaşatılması, yöreye ait folklorik ve orta oyunlarının yeniden canlandırılması, tarımsal-

hayvansal projeler, doğru tüketim, geri dönüşüm, köye gelen misafirlerle ve köyde yaşayanlarla doğa yürüyüşleri, el sanatları, geleneksel doğal ürünlerin tanıtımı gibi sosyal faaliyetler planlanmıştır (Baykal, 2017).

Türkiye'de Bolu ilinin Mudurnu ilçesine bağlı olan Hüsamettindere köyünün nüfusu, ülkemizdeki diğer birçok kırsal yerleşim yerinde olduğu gibi zamanla azalarak haneler terkedilmiştir. 2004 yılında mimar Tunca Bökesoy bölgeye fotoğraf çekmek için geldiğinde, terkedilmiş konutların satılık olduğunu öğrenmiş ve köyden 3 ev satın almıştır. Hüsamettindere Köyünün varlığını öğrenen İstanbul ve Ankara'dan gönüllüler ile köyde yeni bir topluluk oluşmuştur. Köydeki kültürel değerlerin korunması için ekomüze kurulması kararı 2005 yılında Bökesoy öncülüğünde verilmiştir. 2010 yılında 24 ev, gönüllüler tarafından satın alınmış ve köyün kalkınması için ortak çalışmalar yapmak amaçlı Doğal ve Kültürel Mirası Koruma Derneği kurulmuştur. Ekomüzenin temel amacı köy sakinlerinin farkındalık ve gelir düzeylerini arttırmaktır. Bunun için kültürel ve doğal değerlere hizmet etmeyi, geleneklerin sürekliliğini sağlamayı, geleneksel konutları onarmayı, korumayı ve kullanıma açmayı, ulusal veya uluslararası sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapmayı ve köyün kalkınması için fon bulmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda, yerel halkın aidiyet duygusunu arttırmak ve unutulmuş geleneklerin sürdürülebilirliğini sağlamak amaçlı sosyal faaliyetler düzenlenmiştir. Bu faaliyetler; folklorik oyunlarının yeniden canlandırılması, geleneksel tarım ve hayvancılık tekniklerinin ve uygun tüketim şeklinin ziyaretçilere öğretilmesi başlıkları altında toplanabilir. Bunların dışında her yıl 13 Temmuz'da düzenlenen köy sakinlerinin akşam yemeği için bir araya geldiği Hacet Bayramı geleneksel bir etkinliktir. Bir hafta süren organizasyon yerel halka alternatif geçim kaynağı sağlamaktadır. Ayrıca, gönüllüler ve köy halkıyla yapılan iş birliği sayesinde yöresel beceriler, köyün tarihi ve lehçesi gibi somut olmayan değerler de belgelenmiş ve arşivlenmiştir. Yeni topluluk köydeki evlerini sadece yaz aylarında kullandığı için köyün bir kısmı kış aylarında boşalmaktadır. Bu durum Hüsamettindere Köyünde yapılan ekomüze projesinin köydeki günlük yaşam tarzını ne kadar özgün yansıttığını tartışmalı bir konu haline getirmektedir. Bununla birlikte aktif olarak faaliyetlerine devam ettiği süreçlerde, ekomüze projesi yerel halkın kültürel ve doğal peyzaj hakkında farkındalık kazanmasını sağlamıştır. Hüsamettindere Köyü Ekomüzesi'nin kırsal mirası değerlendirme yaklaşımı turizm odaklıdır, fakat tek finansal kaynağı ekomüze ekibi olduğu ve başka bir kaynak bulunamadığı için çalışmalarına günümüzde devam edilememektedir. Bunun dışında Hüsamettindere Köyü Ekomüzesi'nde yerel halkın farkındalığını arttırmak, geleneksel

yaşam biçimini belgelemek ve yeni gelenlerle yerel halkın kaynaşmasını sağlamak için birçok etkinlik düzenlenmiştir. Ancak, üretim konusunda halkın gelir kaynaklarını garantiye alacak, kırsal yaşamın devamlılığını sağlayacak yeni ve ek bir gelir kaynağı oluşturulamamıştır. Bu uygulamanın devam ettirilememesinin bir başka sebebi ise yerel yönetimlerle iş birliği yapılamamış olmasıdır. Diğer yandan, bazı altyapı problemleri çözülerek yeni gelenler tarafından bir grup konut yapısının onarılması ve kullanıma açılması, büyük bir kısmı terk edilmiş olan bölgeye canlılık getirmiştir (Kurtuluş, 2018: 302, 304).

Opet Etnoköy Çıplak Projesi – Çanakkale

Tablo 6

Opet Etnoköy Çıplak Projesi Künye Bilgileri

Müzenin Adı	Opet Etnoköy Çıplak Projesi
Müzenin Kurucusu	OPET Petrolcülük A. Ş.
Müzenin Statüsü	Özel
Müzenin İşletmecisi Adı	Kurumsallaşma Sürecinde Projeyi Yürüten Konsorsiyum: OPET Petrolcülük A.Ş., Köy Muhtarlığı ve Çanakkale Valiliği
Müzenin Coğrafi Alanı	Ege Bölgesi/ Çanakkale/ Troya Milli Parkı/ Çıplak Köyü
Bulunduğu İl/İlçe/Köy	Çıplak Köy/ Troya Milli Parkı/ Çanakkale
Kuruluş Tarihi	2019
Web Adresi	https://www.opet.com.tr/etno-koy-ciplak-projesi (Ayrı bir web sitesi bulunmamaktadır.)

OPET Petrolcülük A. Ş'nin destekleri ile Çanakkale Gelibolu Yarımadası'nda 14 yıldır yürütülen "Tarihe Saygı Projesi" kapsamında; 2018 Troya Yılında "Arkeo-Köy"e dönüştürülen Tevfikiye'nin ardından 2019 yılında Troya Bölgesi'ndeki bir başka noktada Çıplak Köyü'nde çalışmalara başlamış ve Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı olan Troya Müzesinin çok yakınında yer alan Çıplak Köyü Etno-köy haline getirilmiştir. Anadolu'nun farklı tarihsel ve kültürel katmanlarını yansıtan Çıplak Köyü'nde yürütülen çalışmaların ana eksenini; insan yapımı kültürel öğeleri ele alan bir bilim dalı olan etnografya kelimesinden türetilen "Etno-köy" kavramı oluşturmaktadır. Proje, Anadolu geleneğinin kültür mirasını temsil eden tüm katmanlara dair öğeler, dokular ve öyküler

barındıran Çıplak Köyü'nün bu etno-kültürel mirasını yansıtacak şekilde kurgulanmıştır. Çıplak Köyü, tarihsel ve kültürel derinliğini ve zenginliğini yansıtan içeriklerle zenginleştirilmiştir. Troya ve arkeolojinin doğuşu, Osmanlı, 20. yüzyıl başı savaşlar dönemi ve Cumhuriyet'in izlerini taşıyan Çıplak Köyü'nde devam eden çalışmalar, Çanakkale'nin Türk ve Osmanlı tarihinden bir kesit olarak tasarlanmıştır. Bu kurgu içinde 1870'ten itibaren, arkeoloji biliminin de başlangıcı kabul edilen Troya kazıları süresince 17. yüzyıldan itibaren seyyahların, Schliemann ile başlayan arkeoloji çalışmaları ve ardından gelen arkeologların Çıplak Köyü ile olan ilişkisi vurgulanmıştır. Aynı zamanda "yaşayan tarih" başlığıyla kavramsallaştırılan ve tarım kültürünü odağına alan anlatımlara yer verilmiştir. Geleneksel tarımın izlerinin hala bulunabildiği Çıplak Köyü'nde ziyaretçilere köy tarihçesini özgün motiflerle aktaran bir yaşam alanı dizayn edilmiştir. Proje kapsamında; Çıplak Dede Türbesi, tarihi çeşme ve köy kahvesini içine alan köy meydanı, konsepte uygun olarak yeniden düzenlenmiştir. Meydan düzenlemesinde Troya kazıları tarihi, Osmanlı'dan günümüze Çıplak Köyü tarihi ve köyde uygulanan geleneksel tarım uygulamalarına dair özellikler ön plana çıkarılmıştır. Köy meydanına, köylülerin ürünlerini satabileceği satış stantları yerleştirilmiş, evlerin cepheleri ve bahçe duvarları boyanırken köy genelinde peyzaj çalışmaları uygulanmıştır. Köy evlerinin pencereleri ve duvarlarına konsepte uygun olarak desen ve süslemeler yapılmıştır. Metruk halde bulunan bir köy evi Troya kazılarının tarihini, buluntuları ve keşiflerle ilerleyen bir hikayeyi yansıtan 'Arkeoloji Evi' olarak düzenlenmiş ve "Arkeoloji Evi"nin yanındaki bir bina ise "Osmanlı'dan Günümüze Yerel Tarih Evi" olarak düzenlenerek Anadolu coğrafyasının en zengin etnografik öğelerinden olan tarımın tarihi, Çıplak ve Troya bölgesinden farklı buluntu ve görsel belgeler ışığında ele alınmıştır. Yerel Tarih Evi'nin hemen arkasındaki bina, köy pansiyonuna dönüştürülmüştür. Köy meydanına yakın bir bölgede hijyenik kurallara uygun şekilde yöreye özgü ürünler gelen ziyaretçilere sunulması amacıyla "Yöresel Ürün Yapım Evi" oluşturulmuştur. Köy meydanından başlayıp Troya Kültür Rotası ile birleşen ve Troya Müzesi'ne bağlanan yol, 'Arkeoloji Yolu' olarak genel dokuya uygun olarak düzenlenmiştir. Tevfikiye Köyü girişinin karşısından başlayan ve Çıplak Köyü meydanına ulaşan ana yol "Çıplak Yolu" olarak düzenlenmiş ve yol boyunca; bölgenin tarım ürünlerini, köye özgü ürün ve motifleri tanıtan bilgi panoları yer alırken yapılacak çiçeklendirme ve estetik öğelerle yola farklı bir görünüm kazandırılması sağlanmıştır. Köy meydanından başlayıp Peyan Mezarlığı'na ulaşan doğa yürüyüşü yolu "Peyan Yolu" adıyla yeniden düzenlemiştir. Köyün her iki girişine de "Etno-köy" giriş takları yapılmıştır. Proje kapsamında Çıplak Köyü Halk Eğitim Merkezi'nde Halk Eğitim

Müdürlüğü iş birliği ile ‘Diksiyon, Yöresel Gıda Ürünleri Yapımı, Protokol Kuralları Kursu (Ağırlama Sanatı), Tarih, İngilizce, Kırsal Turizm, Temizlik ve Hijyen, Hediyelik Eşya Yapımı, İş ve Sosyal Hayatta İletişim, İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı, Kişisel Gelişim, Hediyelik Eşya ve Dikim Kursları’ ile bölge halkına eğitimler verilmektedir (Opet Etnoköy, 2020).

Boğatepe Köyü ve Kars Zavot Peynir Müzesi-Kars

Tablo 7

Boğatepe Köyü ve Kars Zavot Peynir Müzesi Künye Bilgileri

Müzenin Adı	Boğatepe Köyü ve Kars Zavot Peynir Müzesi
Müzenin Kurucusu	Boğatepe Çevre ve Yaşam Derneği
Müzenin Statüsü	Özel
Müzenin İşletmecisi Adı	Boğatepe Çevre ve Yaşam Derneği Muhtarlık, Yerel Halk
Müzenin Coğrafi Alanı	Kars şehir merkezine 40 km uzaklıktaki Boğatepe köyü
Bulunduğu İl/İlçe/Köy	Boğatepe/Merkez/Kars
Kuruluş Tarihi	2011
Web Adresi	https://www.bogatepekoyu.com (Sadece satış amaçlı bir sitedir. Müze ve etkinlikler ile ilgili bilgileri içermemektedir. Müzenin web adresine rastlanmamıştır).

Geleneksel kaşar ve gravyer peynirinin üretim yeri olan Kars, Türkiye'de gravyer peynirinin üretim yeri olarak bilinir. Peynir kültürüyle apayrı bir yere sahip olan Kars kendi merkezine 45 kilometre uzaklıkta olan Boğatepe Köyü'nde yetiştirdiği onlarca peynirle de peynirin sadece peynir olmadığını ve kültürün bir parçası olduğunu kanıtlamıştır. Boğatepe Köyü eski adı Zavot Köyü olan yani Rusça'da "fabrika, atölye" anlamına gelen "Zavot" kelimesi peynir kültürünün eş anlamlısı olabilir. 1880'lerde Boğatepe Köyü'nden (Zavot Köyü) geçen İsviçreli bir iş adamı bölgede çok süt üretildiği ve bitki çeşitliliğini de görünce burayı Alpler'e benzetmiş ve bir peynir atölyesi kurmaya karar vermiştir. Birçok ülkeden peynir ustaları işi üstlenirken (Zavot adı da böyle geliyor), 1920 yılından sonra Kafkasya'da peynir işi yapan aileler bu köye yerleşmiş ve peynir üretime devam etmişlerdir. Kurulan ilk mandıra sonradan tadilata alınmış ve üst katı kültür merkezi olarak halka açılmıştır. 2012 yılında ise Kars sadece peynir üretmek için değil peyniri yaşatmak için de büyük bir adım atmış ve Peynir Müzesi'ni açmıştır. Zavot adıyla açılan Peynir Müzesi, Boğatepe Köyü'nde açılmış ve köyün %70'i eko müzeye

katkı sağlamıştır. Zavot Köyü'nde eskiden 14, Kars'ta 20 çeşit peynir varken şimdi çeçil, kaşar ve gravyer peyniri kaldığından halk unutulan peynirleri hatırlatmak amacıyla müzeyi açmaya karar vermiştir. Zavot Ekomüzesi ismini alan Peynir Müzesi'nde krema makinesi, yağ yapma makinesi, peynir yapımında kullanılan ahşap malzemeler, yağ kalıbı, 1900'lere ait yazılı belgeler, 1900'lerde ilk peynir üreten ailelerin resimleri-belgeleri, tartı aletleri, kaşar sepeti, kalıplar, maya saklama sandığı gibi 110 adet tarihi eser bulunmaktadır. Zavot Ekomüze üç bölümden oluşurken; birinci bölümde müzenin tarihi ve peynir kültürünü getirenler, ikinci bölümde hayvan ırkları-bitkiler ve peynirin yapılış biçimi, üçüncü bölümde ise kadın bakkal bölümü olup tadımların yapıldığı yer bulunuyor. Üçüncü bölümde bulunan "Kadın Bakkal Bölümü" kadınların hem gelir elde etmesi amacıyla hem de unutulan peynirleri ziyaretçilere hatırlatması amacıyla kurulmuştur. Ziyaretçilerini kahvaltıya bekleyen Boğatepe Köyü'nün yolu kışın kardan dolayı kapanmadığı gibi, köydeki inekli tabela müzenin simgesi olarak misafirlerini karşılamaktadır (Birgünbiryerde Blogspot, 2020).

Boğatepe köyünde üretilen peynirler çeşitli marketlerde, özel gurme restoranlarında, internet sitelerinde ve bizim kadın bakkal diye bir organizasyonu ile satışı yapılmaktadır. Bizim kadın bakkal organizasyonu ile köyde üretim yapan kadınlar internet üzerinden bu gıdadan yararlanmak isteyen yararlanıcılara gıdaları ulaştırmaktadırlar (Standart, 2020).

Türkiye'den Örnek Olarak Seçilen Ekomüzelerin Öz Değerlendirmeleri

Türkiye'de ekomüze olarak örnek seçilen müzelerin yetkilileri, ekomüzenin 21 temel ilkesi göz önünde bulundurularak geliştirilen ve kendilerine e -posta yoluyla gönderilen "Ekomüze Öz Değerlendirme Formu" nu doldurmuştur.

Opet Çıplak Etnokoy Projesi, Hüsamettindere Köyü ve Kenan Yavuz Etnografya Müzesi ekomüze öz değerlendirme formunu yanıtlamıştır. Opet Çıplak Etnoköy Projesi yetkilileri gönderdikleri bilgi notunun yanında; ekomüze öz değerlendirme formunda yer alan ilkelerin tamamına evet cevabı vermekle birlikte; hem danışmanlık aldıkları üniversite öğretim üyeleri ile hem de paydaşlarla görüştüklerini; etnoköyü şu an için ekomüze adayı bir köy olarak ifade edebileceklerini ancak tam olarak ekomüze olarak adlandıramayacaklarını ifade etmişlerdir.

Hüsamettindere Köyü ise, ekomüze öz değerlendirme formunda;

a) “Demokratik ve Katılımcı Yapı” başlığında yer alan “1- Yerel topluluklar tarafından bir ekomüze başlatılır ve yönetilir” ilkesine “*Hayır”* cevabını vererek çalışma olmadığını ifade etmiştir.

b) Ekomüzenin İşlevi ve Kapsamı” başlığında yer alan “8- Genellikle, farklı ortak özelliklerle belirlenebilen 'coğrafi' bir bölgeyi kapsar” İlkesine de “*Hayır"* cevabını vermiş, formda yer alan 1.ve 8. ilkeler dışında kalan 19 ilkeye *“Evet”* cevabını vermiştir.

Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, ekomüze öz değerlendirme formunda;

a) “Ekomüzenin Görevleri, Kullanılan Yaklaşım ve Yöntemleri” başlığında yer alan “17- Araştırma için multidisipliner ve disiplinlerarası yaklaşımları teşvik eder” ilkesine “*Hayır”* cevabını vererek “Açıklama” kısmında *“Bu konuda süreç içerisinde aksiyon alınması planlanmaktadır”* şekilde açıklamaya yer vermişlerdir.

b) 21 ilkenin içinde yer alan 17. İlkeye *“Hayır”* cevabını veren müze, diğer ilkelerin tamamına evet cevabını vermiştir. Bu çerçevede oluşturulan metinde her ilkedeki ilk tırnak işareti ile italik yazılan kısım “İlkeye Uygun Proje/Etkinlik/Çalışma/vb. Adı/Adları”na ve ikinci tırnak ile italik yazılan kısım ise “Açıklama” kısmına verilen cevapları içermektedir:

1. ilkeye; *“Sosyal paydaşlar olarak bürokratik tüm mekanizmalar ve sivil toplum kuruluşları”* ile *“Yapılış aşamasında, köylerden ve kasabalardan yıkılan ev ve konaklardan toplanan taşlar ve ahşap malzemeler toplanarak inşa edilmiştir. Lojistik destek Valilik ve diğer kurumlar tarafından sağlanmış, maddi olarak ise Kenan Yavuz Kültür Vakfı finansmanını sağlamıştır. Bu kapsamda, Valilik ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile birlikte masal festivali, geleneksel çocuk oyunları festivali düzenlenmiştir. Müze içerisinde yerel sanatçılar ile konserler, çocuklar için sinema geceleri, kültür ve deneyim turizmi alt yapı çalışmaları kapsamında, harman şenliği, tandır, kem, tırpan şenlikleri, yemek yarışmaları düzenlenmiştir (Yapılan etkinliklerin detayları için @kenanyavuzetnografya instagram hesabı)”*,

2. ilkeye; *“Dernekler, muhtarlar ve yerel halk”* ile *“Tüm faaliyetler önceden yöresel olarak duyurulmakta, müze ziyaretçileri ile yüz yüze temaslar ile gelen öneriler hayata geçirilmektedir. 2020 yılında müzeyi ziyaret eden 12 bin kişinin büyük bölümü ile yüz yüze temas gerçekleşmiştir. Müzede sergilenen bağış eserlerin sahiplerinin isimleri eserlerin üzerine yazılarak sergilenmektedir. İçinde bulunulan köy olan Beşpınar köyünün tüm geçmişini temsil eden ve köy sakinlerinden toplanan sürekli bir fotoğraf sergisi bunu deliller”,*

3. ilkeye *"Yerel Dernekler, Bayburt Valiliği, belediyeler, muhtarlıklar ve danışma kurulu"* ile *"Müzemizin Türkiye'nin kendi alanlarında marka isimlerden oluşan bir danışma kurulu bulunmaktadır. Danışma kuruluna zaman zaman Bayburt Valisi başkanlık etmektedir. Yapılan tüm toplantılar ve alınan kararlar web sitemizde yayınlanmaktadır. Danışma kurulumuz akademisyenler, yazarlar, sanatçılar ve medya iletişim uzmanlarından oluşmaktadır (Detay web sitemiz)",*

4. ilkeye; *"Farkındalık yaratmak amacı ile düzenlenen sergiler"* ile *"Yörede farkındalık yaratmak için sürekli kapı sergisi, tokmak sergisi, fotoğraf sergisi ve müzenin yerel halk bağışçıları tarafından yapılan eser bağışları büyük bir farkındalık yaratmıştır. Kültür mirasını bugüne taşıyacak tüm eser ve yaşamın folklorik değerleri müze içerisinde "yaşayan ve yaşatan müze, bize gelen bizi yaşar" mottoları ile içerik zenginliğine kavuşturulmuştur",*

5. ilkeye; *"Ulusal ve yerel sanatçılar ile düzenlenen etkinlikler"* ile *"Ulusal medya temsilcileri ağırlanmış, onlara yerel doku tanıtılmıştır. Bu sayede sayısız kez ulusal basında yer alma imkânına kavuştuk. Ayrıca ulusal ve yerel sanatçılar ile 2013 yılından bu yana konserler düzenlenmiş ve halka açık olarak yapılmıştır. (Müzemiz 2019 yılında resmi statüye kavuşmak ile birlikte 2013 yılından bu yana kültür evi olarak hizmet vermiştir.)",*

6. ilkeye *"Yerel halk"* ile *"Düzenlenen etkinlikler, helva yarışması, tırpan şenliği, tandır da ekmek pişirme, kem eğirme, harman şenliği, kuşburnu toplama şenliği, geleneksel düğün seremonileri gibi tüm etkinlikler yerel halkın etkin katılımı ile düzenlenmiştir",*

7. ilkeye; *"Tüm mekânlar ve eserler"* ile *"Zaman-mekân ilişkisini yerel kimlik ile gerçekleştiren tek müzeyiz. Yaşanmışlıklardan hareket ederek, yöre halkının kendisini bulacağı, hissedeceği, geçmişi ile tanışacağı bir kültürel bütünlük içinde hareket edildi. Yerel kültürel yapı ile barışık ve bütünleşik olmayan hiçbir eser, etkinlik, yapı, düzenleme müze içerisinde bulunmamaktadır. Bu kapsamda dünya ve Türkiye müzecilik anlayışına yepyeni bir bakış açısı getirdik. İnsanı görünür kıldık, insanı eser gezen ve gören meta değil, müzeden asli unsuru yapacak bir duruş sergiliyoruz",*

8. ilkeye; *"Bayburt"* ile *"Müze, kurucusu Kenan Yavuz'un doğup büyüdüğü köyde kurulmuştur. Bayburt Türk kimliğinin en önemli kaynak noktası olan "Dedem Korkut" masallarında geçen Anadolu toprağı olup, sahip olduğu Bizans, Selçuklu, Akkoyunlu ve Osmanlı eserleri ile kadim bir coğrafya olup, bu kültür zenginliğini müzede kurumsal bir yapı içinde çekmek istiyoruz. Bu kapsamda, Selçuklu geleneği olan Bayburt kalesinin*

Çinili olmasından esinlenerek daimî bir Çinimaçin sergisi kuruldu. Mekânlar Bayburt tarihini ve edebiyatını temsil eden isimlerin yaşatıldığı mekânlar olarak dizayn edildi. Örneğin kütüphaneye Dede Korkut ismi verildi. Geleneksel çarşıda inşa edilen dükkânlar gerçek ve yaşanmışlıklar ile isimlendirildi",

9. ilkeye; *"Mekânsal planlama"* ile *"Zaman ve Mekân ilişkisi kurmuş tek müzeyiz. Zira yaşanmışlıkların mekân ilişkisini kurmak son derece önemlidir. Dünya ve Türkiye örneklerinde etnografya müzeleri modern yapılar içinde sergilenen etnografik eserler şeklindedir. Oysa biz ilk kez, mekânları da etnografik olarak inşa ettik ve TAŞLARIN KONUŞTUĞU MEKÂN olarak isimlendirdik. Ziyaretçiler kendilerini yüzlerce yılın yaşanmışlığı ile bulmakta ve mekânın huzurunu yaşamaktadırlar"*,

10. ilkeye; *"26 farklı mekân"* ile *"Müze içerisinde farklı farklı 26 mekân bulunmaktadır. 15 bin metrekare toplam büyüklük içinde 4500 metrekare kapalı alan bulunmakta ve bu mekânların hepsi bağımsız mekânlardan oluşmaktadır. Her biri farklı bir hikâyenin, farklı bir yaşanmışlığın ve farklı bir kültürel dokunun yansımasıdır",*

11. ilkeye; *"Eser bağışları"* ile *"Sergilenen eserler gerek Müze Kurucusu Kenan Yavuz'un 5 kuşak aile mirasının ve gerekse bölge halkının hatıra eşyalarından oluşmuştur. Eserler, eser sahipleri ile buluşturulmuş, ziyaretçiler ziyaret esnasında kendi geçmişleri ile buluşmanın hazzını yaşamışlardır. Sadece eserler değil bölge folklorik yapısının yaşatılması için örneğin AĞIZ BARI geleneği, toprak dam kültürü, düğün gelenekleri, gelin direği gibi özgün çalışmalar, mekânında yapılmaktadır. Unutulmaya yüz tutan geleneklerin yaşanması müzenin temel vizyonudur. Örneğin İMECE usulü çalışma için Harman Şenliği, Tırpan Biçme şenlikleri düzenlenmiştir"*,

12. ilkeye; *"Fiziki mekân ile soyut miras buluşması"* ile *"Fiziki mekânlar- soyut miras ile buluşturulmuştur. 11. maddede açıklanan buluşmalara ilave, aşıklar şenliği, sıra geceleri, tandır başı sohbetleri, gaz lambası ışığında konak sohbetleri, soba yakarak başında sohbet etme geleneklerinin yaşatılması",*

13. ilkeye; *"Sosyal payda"* ile "*Yöre balcılığının gelişimi için kara kovan balı ürettirilmiş ve markalaştırılarak hediye paketi ile tüm kanaat önderlerine gönderilmiştir. Yöresel ürün satış noktaları oluşmuş, köylüler bu sürece katkı koymuştur. Toplanan 3000 ton taş köyleri aynı zamanda temizlemiş ve yeniden hayat bulmuştur. Kullanılan tüm malzemeler yöre halkından ve esnafından temin edilerek ekonomik hareketlilik yaratılmıştır. Müzede çalışan 8 eleman yöre halkından olup istihdama katkı sağlanmıştır"*,

14. ilkeye; *"Gelecek planları"* ile *"Global ölçekte bir müze olmak için EMYA (European Museum Forum) 2021 ödülüne*[1] *başvurulmuş ve finale kalınmıştır. Konaklama tesisi ile ulusal ve uluslararası bir durak noktası olunmaya adım atılmıştır"*,

15. ilkeye; *"Belgesel çalışmaları"* ile "*Bölge kültürünü görünür kılmak için sosyal medya ortamlarında çekilen videolar 20 milyon izlenime ulaşmıştır. Bölge türkülerini ve müziğini tanıtmak için iki adet klip çektirilmiş, belgesel ve tanıtım filmi çalışmaları yapılmıştır",*

16. ilkeye; *"Yerel kimliklerin tanıtımı"* ile "*Yerel kimlikler, Şair Zihni, Dede Korkut, Aşık Hicranı, Ağlar Baba kitaplarının kitap tanıtım haftaları düzenlenerek sosyal medyada ve müze içi mekanlarda tanıtılmıştır. Teç Mührü ilk kez kayıtlara müzemiz sayesinde girmiş akademik bir çalışmaya konu olmuştur"*,

17. ilkeye; *"Danışma kurulu"* ile *"Danışma kurulu üyeleri Türkolog, Sanat Danışmanı, Sanatçı, Reklamcı, Ressam, Müzisyen, Gazeteci Yazar, Akademisyen, Sivil Toplum Kuruluşu Temsilcisi, Özel Sektör Temsilcisi gibi fark disiplinlerden üyelerden oluşmaktadır. Her ay düzenli olarak toplanarak; müzenin gelecek faaliyetleri ve projeler için danışma kurulumuzun görüşleri alınmaktadır. Araştırma için multidisipliner ve disiplinler arası yaklaşımlar konusunda süreç içerisinde daha fazla aksiyon alınması planlanmaktadır",*

18. ilkeye; *"Bayburt doğası gezileri ve şenlikleri"* ile *"Ziyaretçilerin doğa ile buluşmalarını sağlamak için kuşburnu toplama, mantar toplama, dağ eriği toplama, yaylada at arabası ile gezinti etkinlikleri düzenlenmiştir. Fotoğraf festivali planlanmıştır",*

19. ilkeye; *"Teknolojik alt yapı"* ile *"Açık hava sineması, toplantı salonunda teknoloji, ses ve ışık sistemleri, müze içerisinde Wifi sağlanmıştır",*

20. ilkeye; *"Deneyim ve kültür turizmi"* ile *"Müzenin temel amacı kültür elçileri yaratmaktır. Yarattığı atmosfer ile kuşattığı ziyaretçilerinin Bayburt kültür elçisi olmalarını sağlamak amacı ile hareket etmektedir",*

21 İlkeye; *"Ziyaretçi memnuniyeti"* ile "*Müzemizi ziyaret eden yöre halkı, çok duygulanmakta, dua etmekte ve ağlayarak geçmişi ile buluşmaktadır. Dünyada ağlanarak ve kurucusuna dua edilerek gezilen tek müzeyiz"*

ifadesiyle cevap vermişlerdir.

[1] Öz Değerlendirme Formunun cevaplanmasından sonra Kenan Yavuz Etnografya Müzesi; Avrupa Yılın Müzesi Ödülü EMYA'yı; son iki senede müzeciliğin toplumsal kalitesini artırmak amacıyla gönüllülük girişimlerini en iyi destekleyen müzeye verilen "Avrupa Yılın Müzesi Silletto Ödülü"nü 2021 yılında almıştır.

AYRANCI'NIN EKOMÜZE POTANSİYELİ

Ayrancı'nın Tarihsel Gelişimi

Ayrancı Tarihi

Ayrancı milattan önce 1200 yılları civarında Hititlerin etkisi altındayken Hititlerden sonra Frig egemenliğine girmiştir MÖ. 8. yüzyılda Asurluların, Lidyalıların, 6. yüzyılda ise Perslerin egemenliği altına girmiştir. Makedonya İmparatoru Büyük İskender'in yönetimine ise milattan önce 4. yüzyılda girmiştir. MÖ. 323 yılında İskender'in ölümüyle imparatorluk parçalandığı için bölgenin hâkimiyeti Asurluların eline geçmiştir. MÖ. 129'da Anadolu toprakları Asya Eyaleti olarak Roma İmparatorluğu'nun Doğu (Bizans) ve Batı Roma olarak bölünmesi ile başlayan süreçte Doğu Roma'nın hakimiyeti altına girmiştir. Birinci Haçlı Seferlerinde bölge savaşa dâhil olmuştur. 1832 yıllarından sonra ise Helimoğullarının bölgede yaklaşık 40 yıl hüküm sürmüştür. Bugün ilçenin bulunduğu alan 1867 yılından itibaren 20. yüzyılın ilk çeyreğine kadar da çiftlik olarak yer almıştır (Turizm Kümelenme Raporu, 2011: 98).

93 Harbi sonrasında İstanbul'a gelen Kırım Türklerinin bir bölümü 13 Haziran 1903 yılında bölgeye gelmiştir. Yaklaşık 1000 kişi 200 hane civarında yerleşmişlerdir. İki mahalleden oluşan köy 1903 yılında kurulmuş ve 1904 yılında Osmaniye adını almıştır. O dönemde Divle nahiyesinin nüfusunun zamanla azalması neticesinde nahiyelik 1913 yılında Osmaniye'ye verilmiştir. 1923 yılında Ayran Dede efsanesi nedeniyle nahiye "Ayrancı" adını almıştır. Yakın köyler Mahalle olarak Ayrancı'ya bağlanmış ve yeniden Belediye kurulmuştur. Ayrancı 1987 yılına kadar Konya ilinin Ereğli ilçesine bağlı kasaba iken 1988 yılının Ağustos ayında ilçe olmuştur. Karaman'ın 1989'da il olmasıyla birlikte Ayrancı ilçesi Karaman iline bağlanmıştır. İlçenin Merkez Belediyesi ve 22 köy bulunmakta olup bunlar Ağızboğaz, Akpınar, Ambar, Berendi, Böğecik, Buğdaylı, Büyükoraş, Çatköy, Dokuzyol, Hüyükburun, Kaleköy, Karaağaç, Kavaközü, Kavuklar, Kayaönü, Kıraman, Küçükkoraş, Melikli, Pınarkaya, Sarayköy, Üçharman (Divle) ve Yarıkkuyu köyleri olarak yer almaktadır (Ayrancı Kaymakamlığı 2020).

Görsel 1. Ayran Dede Türbesi (Fotoğraf: Seda GÖZ)

Ayrancı'nın Sosyo Demografik Potansiyeli

Sosyo-Demografik Yapı

Türkiye İstatistik Kurumunun verilerine göre 2020 yılında Ayrancı ilçesinin merkez nüfusu 2.385, belediye ve köy nüfusu 5.561 olmak üzere ilçenin toplam nüfusu 7.946'dır. İlçenin 2020 yılı için yıllık nüfus artış hızı "-2,4" olarak gerçekleşmiştir (TÜİK 2020 Ayrancı Nüfusu, 2021).

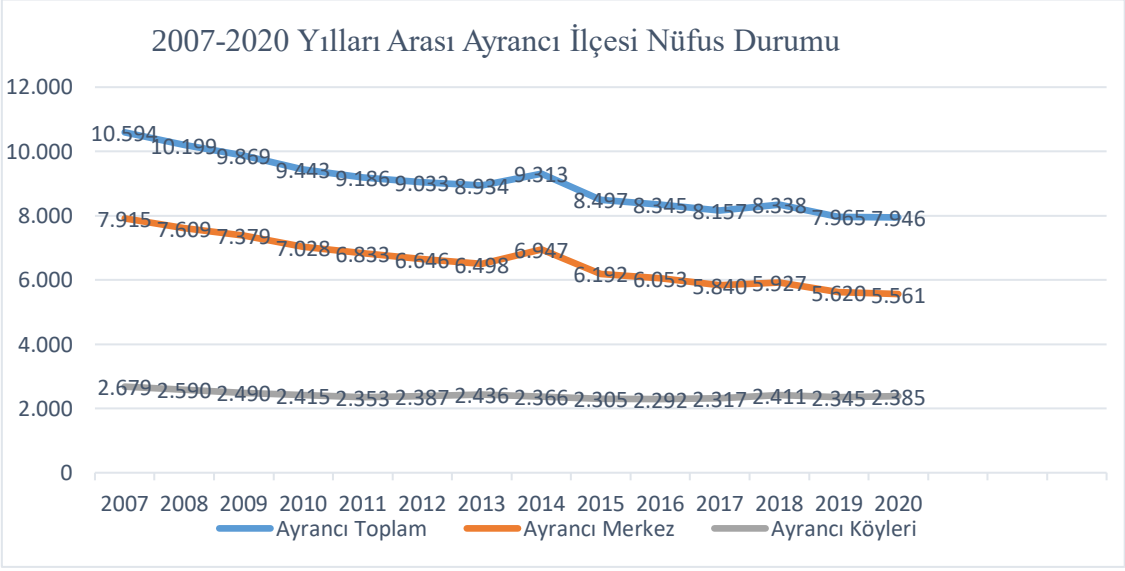

Şekil 4. 2007-2020 Yılları Arası Ayrancı İlçesi Nüfus Durumu

Kaynak. TÜİK, 2021

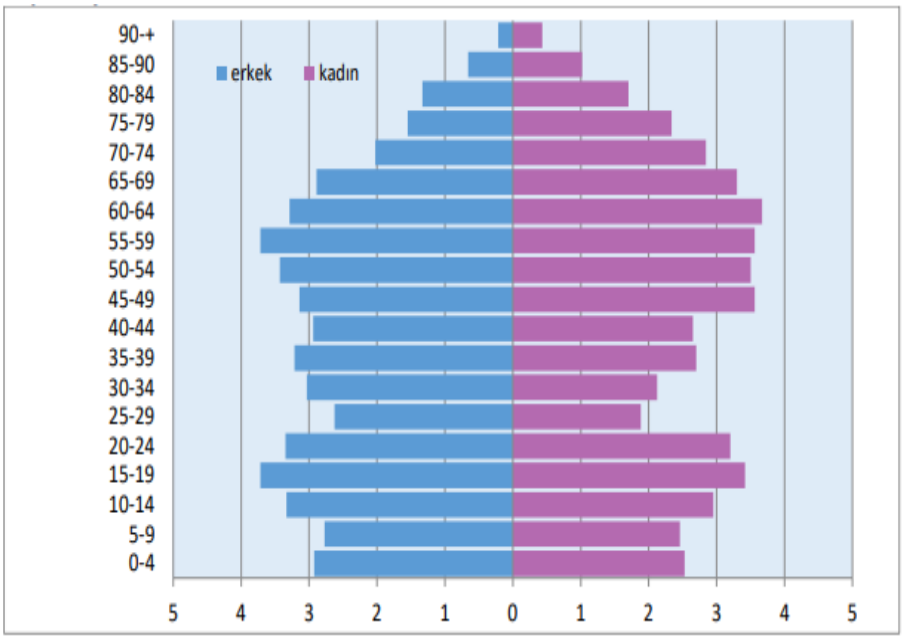

Şekil 5. Yaş Piramidi

Kaynak. Mevka Ayrancı İlçe Raporu, 2019

Ayrancı'da nüfusun çoğunluğu 10-24 yaş aralığındadır. Ayrancı'nın genç ve orta yaş nüfusu diğer yaşlara göre fazla olmakla birlikte 25 yaş ile ilçede göçlerin başladığı Şekil-5'ten anlaşılmaktadır. Olası sebeninin istihdam ve eğitim sorunu olduğu öngörülmektedir. İlçedeki nüfusun cinsiyetlere göre dağılımında erkek nüfusunun kadın nüfusundan daha fazla olduğu görülmekte, bununla beraber 60 yaş ve üstü gruplarda kadın sayısının erkek sayısından daha fazla olduğu anlaşılmaktadır (Mevka Ayrancı İlçe Raporu, 2019: 7).

Eğitim Genel Durumu

Ayrancı'da, 2019 yılı itibari ile 67 derslik, 69 öğretmen ve 1002 öğrenci bulunmaktadır. İlçede derslik başına düşen öğrenci sayısı 15 iken öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 14,5'tir. Ayrancı ilçesi Türkiye ortalamasının da üzerinde bir veriye sahiptir ve ilkokul düzeyinde dersliklerde yoğunluk bulunmaktadır (Mevka Ayrancı İlçe Raporu, 2019: 13).

Ayrancı'nın Çevresel Potansiyeli

Karaman ili Ayrancı ilçesinin Karaman il merkezine uzaklığı 45 km iken ilçenin deniz seviyesinden ortalama yüksekliği 1.135 m'dir. İlçenin, kuzeyinde Konya iline bağlı Karapınar ilçesi, güneyinde Mersin ili, batısında Karaman ve doğusunda Konya iline bağlı Ereğli ilçesi bulunmaktadır. İlçenin yüzölçümü 2.432,1 km²'dir (Mevka Ayrancı İlçe Raporu, 2019: 5).

Görsel 2. Ayrancı uydu görüntüleri
Kaynak. Google Earth, 2021

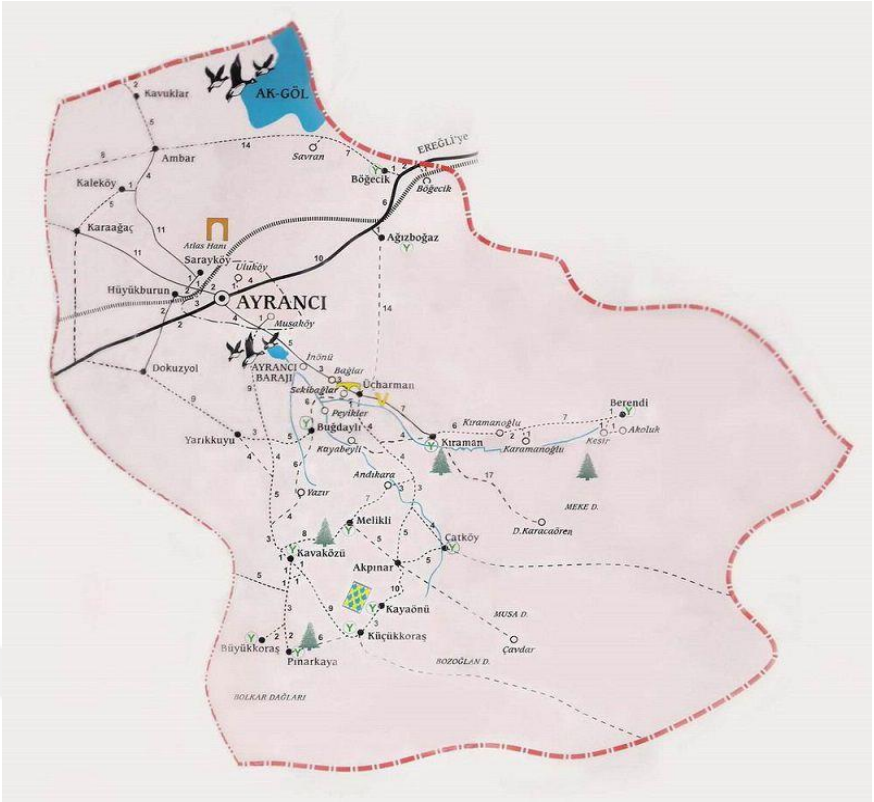

Şekil 6. Ayrancı Haritası

Kaynak. Ayrancı Haritası, 2021)

Ön Toroslar'ın kuzey eteklerinde bulunan Ayrancı'nın bir bölümü İç Anadolu Bölgesinde, bir bölümü ise Akdeniz Bölgesinde yer almaktadır. Ayrancı ilçesinin etrafında bulunan dağlar; Bolkar, Bozoğlan, Musa, Meke ve Çakırdağ silsileleridir. Toros dağlarına dahil olan bu dağların arasındaki "Tarihi Mara Yolu" üzerinden Mersin iline ulaşım olanağı bulunmaktadır. Ayrancı'nın yurdun en az yağış alan bölgesinde yerleşmiş olması nedeniyle önemli bir akarsuyu bulunmamaktadır. Güneydeki Toroslardan kaynaklanarak Berendi-Kıraman-Üçharman (Divle) vadisi boyunca uzanan Divle Deresi ile Kayaönü ve Küçükkoraş köylerinden doğarak kuzeye doğru uzanan Buğdaylı Deresinin birleşerek oluşturduğu Koca Dere, Ayrancı Barajını besleyen akarsulardır. Bunun yanında, Hışılayık Mağarası Kaynak Geliştirilmesi Tüneli ve Hışılayık Derivasyon Kanalı Buğdaylı Çayına dökülerek Ayrancı Barajına ulaştırılması ile barajın kaynağına katkı sağlamaktadır (Mevka Ayrancı İlçe Raporu, 2019:5).

Ayrancı Barajı, Karakükürtlü Dağı, Alahan ve Karaman arasında kalan bölgede 1990-1993 yılları arasında topoğrafya ve coğrafik konum bakımından ilginç olan ve yeterince araştırılmadığı tespit edilen bölgenin ayrıntılı olarak florasının araştırması sonucunda Ayrancı'da yaklaşık 65 tane bitki tespit edilmiştir (Ünal ve Sağlam, 2008).

Karaman'da bulunan 68 adet endemik ve nadir bitki türünün; 12 tanesi Karadağ ve çevresinde, 8 tanesi Ayrancı ve çevresinde, 48 tanesi de Ermenek ve çevresinde yayılış göstermektedir (Sezer, 2012: 73).

Ayrancı'nın fanunasında kuş türlerini belirtmek gerekirse; Akgöl Tabiatı Koruma Alanı, göçmen kuşların konaklama yeridir. Akgöl'de 150 kuş türü bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; Flamingo, Küçük Karabatak, Ak Pelikan, Tepeli Pelikan, Alaca Balıkçıl, Yaz Ördeği, Boz Kaz, Dikkuyruk, Angut ve Suna'dır (Ayrancı İlçe Raporu, 2014: 4).

Farklı iklimsel özellikler, değişken yükseltiler ve farklı bitki örtüleri içeren Karaman ili kelebekler açısından da büyük bir çeşitlilik sergilemektedir. Yapılan araştırmalar doğrultusunda 13.07.2009 tarihinde Prof. Dr. Ahmet Ömer Koçak ve Doç. Dr. Muhabbet Kemal tarafından yayınlanan son listede Karaman ili genelinde 123 tür kelebek varlığı belirtilmiştir. 2006-2012 yılları arasında yapılan gözlemler sonucu Karaman ili genelinde tespit edilen 41 yeni tür kelebeğin 10 tanesi Ayrancı'da tespit edilmiştir (Karaman Kelebekleri, 2012).

Ayrancı'nın güneş enerjisi potansiyeli için Karaman güneş enerjisi potansiyel haritasına bakıldığında Ayrancı ilçesinin doğu kesimleri yer almaktadır (Mevka Enerji Raporu, 2020: 9).

Ayrancı'nın Turizm Potansiyeli

Ekoturizm Potansiyeli

T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı 8. Bölge Müdürlüğü Karaman Şube Müdürlüğünün turizm altyapısının geliştirilmesine ve turizm gelirlerinin çeşitlendirilerek, bölge turizminin ulusal ve uluslararası seviyelere yükselmesini katkı sağlayacak bir ekoturizm eylem plan çalışması yapılmıştır. İlin "Ekoturizm Master Planı" için önemli bir kaynak olması gerekçesiyle, 2012 yılında gerçekleştirdiği "Tr52-12-Td02/08 Karaman Turizminin Çeşitlendirilmesine Yönelik Eko Turizm Eylem Planı Projesi" gerçekleştirilmiştir. Proje çıktısı olarak Şekil 7'de yer alan "Karaman İli Ekoturizm Haritası" çıkarılmıştır.

Harita incelendiğinde Ayrancı ilçesi için ekoturizm çerçevesinde; dağ ve doğa yürüyüşü (trekking), av sporları, foto safari, sportif olta balıkçılığı, kamp karavan turizmi, yayla turizmi, mağara turizmi, kuş gözlemciliği (ornitoloji) turizmi, ipek yolu turları ve

binicilik-atlı doğa yürüyüşü başlıklarının ön plana çıktığı görülmektedir (Mevka Karaman'da Yatırım, 2012: 61).

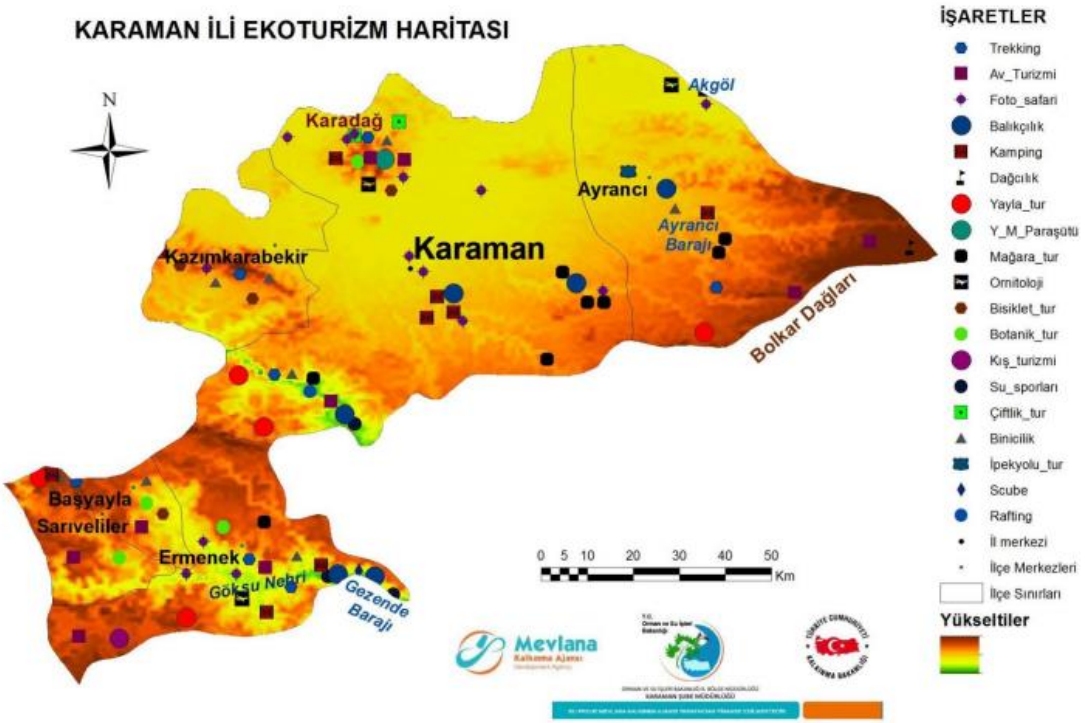

Şekil 7. Karaman İli Ekoturizm Haritası
Kaynak. Mevka Karaman'da Yatırım, 2012, 61

Tarım Turizmi Potansiyeli

Ayrancı'da yetiştirilen bitkisel ürünler "Tarım Turizmi" kapsamında yapılabilecek meyve ve sebze toplama, meyve ve hasat festivalleri için büyük bir potansiyel oluşturmaktadır. Bu aktiviteler bireysel olarak deneyimlenebileceğ gibi; turlar, okul grupları, tarımsal eğitim ve doğa eğitim programları çerçevesinde planlanarak gerçekleştirilebilir (Mevka Karaman'da Yatırım, 2012: 37).

Görsel 3. Ayrancı'da bahçede kiraz hasadı ve elma hasadı (Fotoğraf: Seda Göz)

Çiftlik Turizmi Potansiyeli

Halkının büyük bölümü tarım ve hayvancılıkla geçinen Ayrancı ilçesinde bahçecilik ve hayvancılık alanında model çiftlik uygulamaları geliştirmeye uygun alanlar bulunmaktadır.

Ayrancı'nın Kültürel Potansiyeli

Ayrancı'nın kültürel ve doğal mirası ile somut olmayan kültürel mirasları Ayrancı'nın ortak belleğinde yer alan kültürel sembollerdir. Bu tür kültürel semboller bir yere ait olma, sahiplenme, geçmişle bugün arasında bağ kurma aracı olagelmiştir. Ayrancı'nın özgün kimliğinin devamlılığında yeni kuşaklara aktarılmasında, yerel kimliğin devamlılığında ortak bir değer olarak değerlendirilmektedir.

Ayrancı'nın Yerel Mimari Özelliklerinden Örnekler

Ayrancı'nın kerpiç Evleri

Ayrancı ilçesinin ilk yerleşim yerlerinin yöreye özgü mimari yapısı Çatalhöyük evlerini andırır. Evler kerpiçten yapılmıştır. Tavan kısmı odun ve hasırlarla inşa edilmiştir. Bir yol boyunca komşu evler birbirine bitişiktir. Bir evin bittiği yerden diğeri başlar.

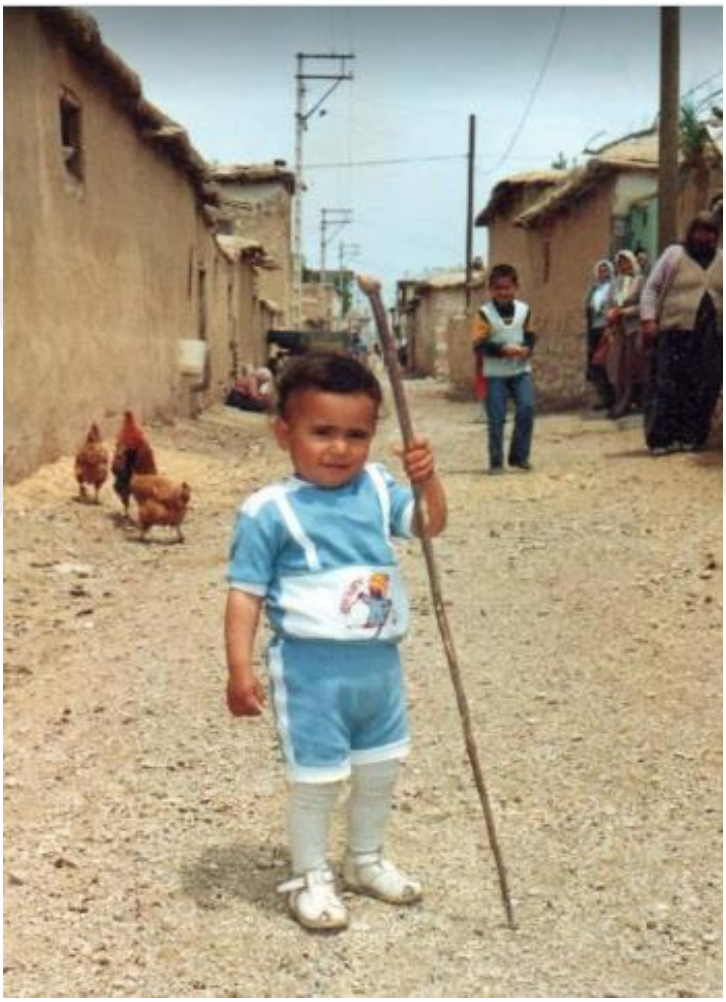

Görsel 4. 1985 yılı Ayrancı sokağı ve kerpiç evler

Görsel 5 2020 yılı Ayrancı sokakları ve kerpiç evler (Fotoğraf: Alime Varol)

Çatalhöyük'ten farklı olarak kerpiç evlere kapıdan girilir, kapalı avluları vardır. Birbiri ile yan yana sıralanmış kerpiç evleri ayıran ara sokaklar ana yollar ile birbirine bağlanmaktadır.

Görsel 6. Kerpiç bir evin avlusundan görünüm (Fotoğraf: Alime Varol).

İstasyon Durağı

Ayrancı tren istasyonundaki tarihi istasyon merkezi mimari özelliğini koruyarak hizmet vermeye devam etmektedir.

Görsel 7. Ayrancı istasyon durağı (Fotoğraf: Alime Varol).

Mutfak Kültürü

Divle Obruk Peyniri, Karaman ili Ayrancı ilçesi sınırları içerisindeki yayla ve meralarda tamamen doğal yollarla beslenen küçükbaş hayvanların çiğ sütlerinin karıştırılmasıyla yapılan peyniridir. 5-6 ay arası Divle Doğal Obruğunda olgunlaştırıldıktan sonra tüketime sunulan bir tulum peyniridir (Ayrancı Kaymakamlığı 2020).

Görsel 8. Divle Obruk Peyniri (Fotoğraf: Alime Varol).

Haziran ayında koyun sütünden yapılarak kış aylarında tüketilmek üzere soğuk hava depolarına koyulan Ayrancı güz yoğurdu, doğal lezzeti ve uzun süre saklanabilmesi, hiçbir katkı maddesi içermemesi açısından yöre halkı ile Ayrancı dışında yaşayan hemşehriler tarafından tercih edilmektedir.

Görsel 9. Ayrancı güz yoğurdu (Fotoğraf: Seda Göz).

Ayrancı'da kurulduğundan bugüne kadar yapılmaya devam eden tatar ekmeği yörenin lezzetleri arasındadır. Ekmeğin yapımında, yörede yetiştirilen kunduru (üveyik) buğdayı, siyez buğdayı ile elde edilen un kullanılmakta, tuz, su ve ekşi maya eklenerek mayalanmakta ve özel tavalarına koyularak tatar fırını olarak bilinen fırınlarda pişirilmektedir.

Görsel 10. Tatar fırını ve tatar ekmeği yapım aşamaları (Fotoğraf: Alime Varol)

Yörede daha çok topalak köfte olarak adlandırılan, düğün ve bayram yemeği Ayrancı'nın önemli halk mutfak kültürü örneklerindendir.

Görsel 11. Topalak köfte ve ekşili uzun kabak (Fotoğraf: Fatma Nur Öksüzoğlu).

Düğün yemekleri arasında yer alan etli çiçek bamya yemeği, ekşili uzun kabak yemeği de bölgenin yöresel tatları arasındadır. Kış aylarının ve hemşehri buluşma günlerinin vazgeçilmezi arabaşı çorbası, Divle Obruk Peyniri ve yufka ile soba üzerinde yapılan gıllan böreği, sarıkburması çiğ börek, saç böreği de Ayrancı halk mutfağında yer almaktadır.

Meyve bahçelerinin varlığı ile de tanınan Ayrancı'da kayısı, beyaz kiraz, kırmızı kiraz, erik, elma, armut, dut ve vişne kuruları kışlık olarak hazırlanmaktadır.

Görsel 12. Meyvelerden elde edilen meyve kuruları (Fotoğraf: Seda Göz).

Ayrancı'da meyve kuruları için kurumsal kimlik oluşturulması gündemdedir. Sosyal medyada instagram platformunda "sağlıklı ve kuru" ismi ile tanıtım çalışmalarını yapan girişimciler bu yöresel özelliği "hiç bir koruyucu ve katkı maddesi kullanmadan ekosisteme saygı duyarak kurutulan meyve ve sebzeleler" sloganı ile ön plana çıkarmaktadır.

Görsel 13 Yöresel ürünler için kurumsal kimlik çalışmaları (Fotoğraf: Maksude Parlar).

Görsel 14. Meyve ve sebze kurutma çalışmaları (Fotoğraf: Maksude Parlar).

Beyaz kiraz reçeli ve Tokaloğlu kayısı reçeli yöreye özgü halk mutfağı örneklerindendir. Vişne şurubu olarak adlandırılan vişneden yapılan meyve özü de sulandırılarak meyve suyu olarak kullanılmaktadır.

Görsel 15. Beyaz kiraz ve reçeli (Fotoğraf: Seda Göz).

Şifalı Otlar ve Dobalan

Ayrancı ilçesinde doğal olarak yetişen bitkiler arasında yemlik, gelincik, dede sakalı, yılan dili, kuzu kulağı, ebe gümeci, üzerlik, kekik, hatmi çiçeği, sarı kantaron, mavi kantaron ve yabani ıspanak (sirken) yer almaktadır. Kekik doğal olarak kendiliğinden yetişmekte ve yöre halkı tarafından toplanarak kurutulup öğütülmektedir. Tercihen yemeklere ve bitki çayı olarak kullanılmaktadır. Halk tarafından kantaron bitkisi ve hakiki zeytinyağı ile kantaron yağı da yapılmaktadır.

Görsel 16. Ayrancı'da doğal yetişen kekik (Fotoğraf: Özlem Akkaya).

Görsel 17. Ayrancı'da yetişen sarı kantaron ve saf zeytinyağı ile yapılan sarı kantaron yağı (Fotoğraf: Seda GÖZ).

Ayrancı ve çevresinde Nisan ayı yağmurları ile kendiliğinden yetişen ve protein bakımından oldukça zengin olan türüf mantarı (halk ağzıyla dobalan) rağbet görmekte ve nadiren de olsa satılmaktadır.

Ayrancı'da Somut Olmayan Kültürel Miras

İlçede halk kültürü alanına giren gelenek, görenek-inançlar, el sanatları, giyim-kuşam, halk mutfağı, halk müziği ve oyunları, halk tiyatrosu, halk edebiyatı ve halk hekimliği vb. konularda uzman araştırmacılar tarafından, profesyonel bir halk kültürü alan araştırması çalışmasının yapılarak araştırma sonucu elde edilen bilgi ve belgelerin yazılı veya görsel materyallerinin kayıt altına alınması yörenin kültürünün tanıtılmasına büyük yararlar sağlayacak, kültürler arası bilgi alışverişine katkıda bulunacaktır.

Dokumacılık

Geleneksel el sanatlarından olan halı dokuma işlemi, Ayrancı'da; evlenecek gençlerin çeyizleri, evde kullanım ve bazen de satma amaçlı olarak koyunların yününün kırpılmasından, yünlerin yıkanması, eğrilerek ip haline getirilmesi, kök boyalarla iplerin boyanarak halıların tezgâh, ıstar ağacı, kirkit, makas gibi aletler kullanılarak yapılmıştır.

"Istar Tezgâhı, kolay taşınabilir olması ve oldukça pratik monte edilmesi yönünden göçebe hayata uygun, göç sırasında her yere kurulabilecek basit bir dokuma tezgâhıdır". Anadolu coğrafyasında halk arasında bu tezgâhlara "Istar" ya da "Istar Tezgâh" adı verilmektedir. Istar tezgâhının Anadolu'da Antikçağ kültüründeki Tanrıça

İştar ile olan isim benzerliği dikkat çekmektedir. Ayrıca İştar'ın Anadolu'da Ana Tanrıça Kybele/Kibele yerine geçen isimlerden olduğu da bilinmektedir (Uğurlu, 2021).

Görsel 18. Halı Örneği, 1972 Yılı (Fotoğraf: Turan GÖZ).

Ayrancı'da halı-kilim dokumacılığı halen Büyükkoraş-Küçükkoraş-Çat (halı)-Berendi (kilim, halı) gibi merkezlerde devam etmektedir (Akyürek, 2012).

Görsel 19. Halı Örneği, 1977 Yılı. (Fotoğraf: Turan Göz).

Yörede, genellikle keçi kılından filikli olarak bilinen dokumaların yapıldığı bilinmektedir.

Görsel 20. Filikli dokuma örneği (Fotoğraf: Seda Göz).

Ayrancı ilçesinin Divle Köyü'nde kurulan Kadın Girişimi Üretimi ve İşletme Kooperatifi bünyesinde yöre kadınları kilim dokumaları yapmaktadır. Kilim dokumalarından yapılan tasarımlar arasında; yelek, kırlent, çanta gibi malzemeler bulunmaktadır.

Görsel 21. Divle Dokuma Atölyesinden Tasarımlar (Fotoğraf: Nermin Koçak).

Görsel 22. Ayrancı İlçesi Divle köyünde dokuma atölyesinden görüntüler (Fotoğraf: Nermin Koçak).

Bahar Kutlaması: Hıdırellez Şenlikleri

UNESCO'nun 17 Ekim 2003 tarihinde Paris'te düzenlenen 32. Genel Konferansında kabul ettiği "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi" kapsamında 2017 yılında listeye dahil edilen Hıdrellez kutlamaları, (KTB Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü, 2020) Ayrancı'da yaklaşık 20 yıldır Ayrancı Barajının yanında mesire alanında kutlanmaktadır. Ayrancı Barajı 1959 yılında yapılmadan önce de 1900 yılların başından itibaren Ziya Efendi Köprüsünün etrafında toplanarak halk tarafından kutlandığı dile getirilmektedir.

İnce Ekmek Yapma ve Paylaşma Kültürü: Lavaş, Katırma, Jupka, Yufka

Azerbaycan, İran, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye'de yaşayan halklarca sadece yemek amaçlı bir tüketim maddesi olmasının yanında, geçmişten bugüne aktarılan ortak bir yapma ve paylaşma kültürünü simgeleyen ve 2016 yılında UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listelerine kabul edilen "Lavaş, Katırma, Jupka ve Yufka", (KTB Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü, 2020) başta Türkiye'nin kırsal yerleri olmak üzere tüm bölgelerinde yapılan ekmeğin hazırlanışı Ayrancı'da da "imece usulü" ile hane halkı ve komşularıyla birarada ve paylaşımla toplumsal dayanışmanın simgesi olarak bugün de yapılamaya devam etmektedir.

Görsel 23. Ayrancı'da imece usulü yapılan yufka ekmeği, (Fotoğraf: Sevgi Güler).

Gök Peynir Festivali

Gök Peynir Festivali; Ayrancı bölgesinde koyun ve keçi sütünden kuzu ve oğlak derilerine basılarak geleneksel yöntemlerle yapılan, Ayrancı'nın Üç Harman (Divle) köyünde bulunan obruk adı ile anılan mağarada yaklaşık 5-6 ay bekletilerek sofralarda kullanılmaya hazır gelen divle obruk peynirinden adını almaktadır (Ayrancı Ziraat Odası, 2020).

Ambar Başak Festivali

Ambar Başak Festivali geçmişten günümüze kadar bölgenin tahıl ambarı olarak kullanılan Ambar köyünden adını almakta olup ilk kez 03 Haziran 2009 tarihinde düzenlenmiştir (Ayrancı Ziraat Odası, 2020).

Ayrancı'da Somut Kültürel Miras

Ayrancı Çevresindeki Kültürel ve Doğal Miras Alanı Örnekleri

Ayrancı ve çevresinde bulunan bazı kültürel ve doğal miraslar Görsel 24'te harita üzerinde aşağıdaki sırada işaretlenmiştir:

1. Ayrancı
2. İstanbul Arkeoloji Müzesinde Bulunan Sidemara Lahdinin Bulunduğu Köy-Ambar Köyü/Ayrancı/Karaman
3. Akgöl Tabiatı Koruma Alanı Ambar/Ayrancı/Karaman
4. Doğal Obruğun Bulunduğu Coğrafi İşaretli Divle Tulum Peynirinin Depolandığı Yer. Üçharman (Eski Adı Divle)/Ayrancı/Karaman

5. UNESCO Geçici Miras Listesinde yer alan İvriz Kültürel Peyzaj Alanı Halkapınar/Konya
6. Meke Krater Gölü Karapınar/Konya
7. Karaman Müzesi ve Karaman Kalesi/Karaman
8. UNESCO Miras Listesinde Yer Alan Çatalhöyük Neolitik Kenti Çumra/Konya

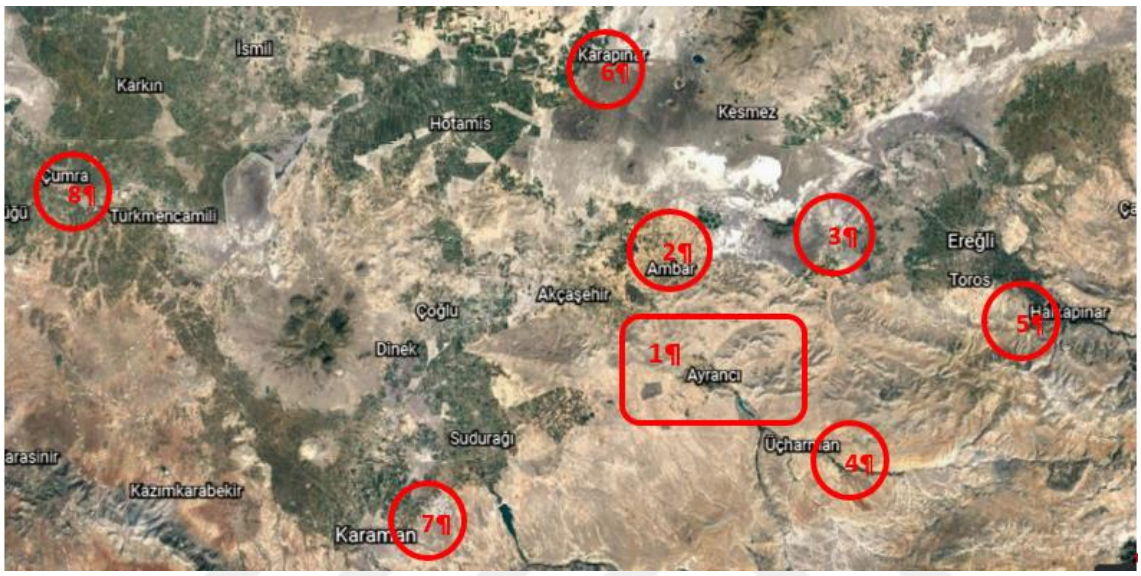

Görsel 24. Ayrancı ve çevresinde bulunan bazı kültürel ve doğal varlıklar
Kaynak. Google Earth, 2021

Sidemara Lahdi

MS 3. yüzyıla ait olduğu bilinen Sidamara Lahdi Konya Ereğlisi-Karaman yolu üzerinde, eski adı Sidemara olan Ambar köyünde bulunduğu için bu isimle anılmaktadır. Dünyanın en büyük lahdi olarak bilinen (boyutları 3,13 m yüksekliğinde, 3,81 m boyunda ve 2 m) 32 tonluk eser 1900'lü yıllarda bulunmuş ve Osman Hamdi Bey tarafından İstanbul'a getirtilmiştir. 1879 yılında İngiltere Konsolosu ve arkeolog Sir Charles Wilson tarafından yurt dışına götürülen Eros başı halen İngiltere'de Londra'da Victoria ve Albert Müzesi depolarında bulunmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Eros başını Türkiye'ye geri getirmek için resmi başvuruları bulunmaktadır. Lahitlerin üzerindeki dantela gibi işlenmiş motifler küçük bir çivi ve çekiç ile yapılmakta, sanatçılar tarafından süslenirken, gölge ve ışık oyunlarına özellikle özen gösterdikleri görülmektedir. Lahdin ön yüzünde ortada filozof kıyafetinde bir erkek, sağda Artemis kıyafetinde genç bir kız, solda Demeter kıyafetiyle örtülü bir kadın vardır. Bu yüzün iki ucunda Dioskuroslar atların yularlarını tutmaktadırlar. Dar yüzünde mezar kapısına doğru elinde tuttuğu

meyve tepsisi ile ilerleyen bir kadın, kapının diğer yanında sakallı bir adam bir rulo tutmaktadır. Lahdin diğer uzun yüzünde ve diğer dar yüzünde ise av sahnesi işlenmiştir. Lahdin kapağında lahit sahibiyle karısı uzanmış vaziyettedirler (Sidemara Lahdi, 2020).

Görsel 25. Sidemara Lahdi, İstanbul Arkeoloji Müzesi (Fotoğraf: Seda Göz).

Akgöl Tabiatı Koruma Alanı

Türkiye'nin önemli sulak sahalarından Akgöl, Karaman'ın Ayrancı ilçesi ile Konya'nın Ereğli ve Karapınar ilçeleri sınırları içerisinde; sazlık, bataklık, çamur adacıkları ve bunları çevreleyen çayırlar ile çorak düzlük ve steplerden oluşan 6.680 hektarlık bir bölgedir. Akgöl, 1992 yılında Kültür Bakanlığı tarafından "I. Derecede Doğal Sit Alanı", 1995 yılında Orman Bakanlığı Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Koruma Genel Müdürlüğünce "Tabiatı Koruma Alanı" olarak ilan edilmiştir (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2021).

Divle Obruğu

Karaman İli Ayrancı ilçesinde yüzlerce yıldır devam eden bir gelenek olarak üretilen tulum peynirleri 5-6 ay yeraltı mağarası olan Divle Obruğunda olgunlaştırılmaktadır. Mağaranın içinin düşük ısıda olması ve mağara genelinde bulunan küf florası nedeniyle peynirin sofralarda tüketilmeye hazır hale getirilmesi süreçleri günümüzde de geleneksel olarak yapılmaya devam etmektedir (Ayrancı Kaymakamlığı 2020).

Görsel 26. Divle Obruğu ve Divle Obruk Peyniri
Kaynak. Gokaramanturkiye, 2021

İvriz Kültürel Peyzaj Alanı

Geç Tunç Çağından Geç Antik Döneme kadar kullanılmış olan "İvriz Kültürel Peyzajı" Konya ilinin Halkapınar ilçesinin 4 km kadar güneyinde bulunmaktadır. Yılın belli dönemlerinde yeraltından gelen su kaynakları burada Hitit Döneminden itibaren kutsal su alanının oluşmasını sağlamıştır. Alanda Geç Hitit Dönemine ait, döneminin tek örneği olan kabartmalar, steller ve Doğu Roma Manastırı bulunmakta olup özellikle "İvriz Kaya Kabartması" ile "Ambarderesi Kaya Kabartması" döneme ait örnekler arasındadır (KTB Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 2020).

Meke Krater Gölü

Konya ilinin Karapınar ilçesinde, Pleistosen çağda 4-5 milyon yıl önce volkanik gaz patlaması sonucu oluşan bir maaranın suyla dolması nedeniyle bugünkü haline gelen ve ortasında adacıklar bulunan ve adını göl etrafında yaşayan meke kuşlarından alan Meke Krater Gölü Karapınar-Ereğli yolunun 7. Km'sinde yer almaktadır. Deniz seviyesinden yüksekliği 981 m olan göl ve birincil maarın uzunluğu 800 m, genişliği 500 m ve 12 m derinliğindedir. 9.000 yıl önce ikinci bir volkanik patlama ile gölün ortasındaki volkan konisi oluşmuştur. "Meke Maarı" 2005 yılında Ramsar Sözleşmesi'nin listesine dahil edilerek koruma altına alınmıştır (Meke Maarı, 2021).

Karaman Müzesi ve Karaman Kalesi

Karaman il merkezinde yer alan müze; Karaman ve çevresinin zengin arkeolojik ve etnografik eserlerin yerinde korunması ve sergilenmesi için amacıyla inşa edilmiştir. Arkeolojik ve etnografik olmak üzere iki sergi salonu vardır. Bu salonlarda Epipaleolitik Devir, Neolitik Devir, Kalkolitik Devir, Bronz Çağı, Klasik Çağ, Roma Devri, Bizans Devri, Selçuklu Devri, Anadolu Beylikleri, Karamanoğulları, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi eserler bulunur. Bu dönemlere ait pişmiş topraktan kaplar, idoller, kemikten ve madenden yapılmış takılar, gözyaşı şişeleri, silahlar ve etnografik ürünler sergilenmektedir. Sikke vitrinlerinde Helenistik, Venedik, Roma, Bizans, Anadolu Beylikleri, Karamanoğulları, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi sikkeler sergilenmektedir. Manazan Mağaraları'ndan getirilen kadın cesedi de arkeolojik teşhir salonunda sergilenmektedir. Müze bahçesinde arkeolojik ve etnografik taş eserler sergilenmektedir. Karaman Müzesi, içinde barındırdığı eserlerle ziyaretçilerine keyifli bir tarih yolculuğu sunmaktadır (Karaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2020).

Karaman'da kültürel, idari ve sivil yapılar, doğal anıtlar, arkeolojik, kentsel ve doğal alanlardan mevcut kayıt altına alınabilmiş 343 eser bulunmaktadır (Mevka Karaman'da Yatırım, 2020: 37).

Çatalhöyük Neolitik Kenti

2012 yılında UNESCO Dünya Miras Listesine kabul edilen ve Konya ilinin Çumra ilçesinde yer alan "Çatalhöyük Neolitik Kenti" uzmanlar tarafından tarımın başlangıcı olarak ifade edilmekte ve insanlığın gelişiminde önemli bir dönem olarak kabul edilen yerleşik hayata geçişin izlerini gözler önüne sermektedir. Doğu ve Batı Höyüğü olmak üzere iki höyükten oluşan kentin, daha uzun olan Doğu Höyüğü, milattan önce 7400-6200 yılları arasına tarihlenmekte; sosyal örgütlenme ve yerleşik hayata geçişin izlerini simgeleyen duvar resimleri, rölyefler, heykeller ve sanatsal unsurların da bulunduğu 18 Neolitik yerleşim katmanından oluştuğu görülmektedir. Batı Höyüğü ise Kalkolitik Döneme ait kültürel özellikler göstermekte, milattan önce 6.200-5200 yılları arasına tarihlenmektedir. Böylelikle aynı coğrafyada 2000 yıldan fazla bir süredir var olan köylerden kentsel hayata geçişin de önemli bir izlerini Çatalhöyük sergilemektedir. Çatılardan girilen birbirine bitişik evler ile hiç sokağı olmayan Çatalhöyüğün özgün ve olağanüstü evrensel değerleri taşıdığı görülmektedir (Çatalhöyük, 2021).

Ayrancı'nın Kültürel ve Doğal Mirasları

Ayrancı ilçesi için araştırılan kültürel ve doğal miraslar Tablo 8'de biraraya getirilmiştir.

Tablo 8

Ayrancı'nın Kültürel ve Doğal Mirasları

Adı	Açıklama
Atlas Hanı	Selçuklular döneminde farklı ören yerlerinden getirilen kesme ve devşirme taşlarla ve kesme taşlar ile yapıldığı bilinen Atlas Han, Ayrancı ilçesinin köyü olan Hüyükburun köyünün 4 km batısında, Ayrancı-Karaman demiryolu hattı ile karayolu arasında bulunan ovada tarihi ipekyolu üzerinde yer almaktadır.
Ayrancı Köprüsü	Karamanoğulları zamanında yapıldığı bilinen Ayrancı ilçesinde bulunan köprü, 14. yüzyılda büyük bir ana göz ve onun solunda daha küçük bir gözden meydana gelmiş, kesme taş ve moloz taştan yapılmıştır. Aynı zamanda köprünün menba tarafında üçgen şekilde sivri külahlı bir selyaran yer almaktadır.
Divle Köprüsü	Karamanoğulları zamanında yapıldığı tahmin edilen, uzunluğu 52 m ve genişliği 4 m olan köprünün korkulukları büyük blok taşlarla yapılmış ve sivri formda olan ana gözünün iki yanında daire şeklinde iki tahliye göz daha yer almaktadır.
Ziya Efendi Köprüsü	Osmanlı döneminde yapıldığı tahmin edilen ve üç gözden oluşan köprünün iri taşlardan olan korkulukları bulunmakta, aynı zamanda tek sıra kesme taştan yapılmış köprünün yapımında etraftan toplanan sütun ve mezar taşlarının da kullanıldığı görülmektedir.
Kiliseler	Hristiyanlığın Anadolu topraklarında ilk kabul edildiği yerlerden olduğu kaynaklarda geçen Derbe'nin yeri tam bilinmemekle birlikte Ayrancı ilçesinin köyü olan Divle köyü olabileceği tahminler arasında yer almaktadır. Anadolu'da hritstiyanlığın yayılmasını sağlayan Aziz Paul ve Aziz Barnabas'ın Derbe'ye geldiği bir süre kaldığı ve kendilerine öğrenci buldukları kutsal kaynaklarda yer almaktadır. Kültürel mirasla ilgili bölgede yeterli bilimsel araştırma olmamakla birlikte Divle'den geçen Uludere vadisinde ve yöre etrafında kilise kalıntılarına rastlanılmaktadır.
Hışlayık Mağarası	Hışılayık mağarasına 26 metre olan dikey bir baca aracılığıyla inilmekte ve bir yeraltı nehrine ulaşılmaktadır. Nehir mağarada bir süre yüzey akışında bulunduktan sonra sifon yaparak kaybolduğu görülmektedir.

(Devam ediyor)

Tablo 8 (Devam)

Ayrancı'nın Kültürel ve Doğal Mirasları

Adı	Açıklama
İnciğin İni	Mağara sıcak tip olup kalkerli arazide açılmıştır. Üç büyük boşluktan oluşan mağarada, geniş bir galeri halindeki giriş kısmından dar, alçak bir koridorla ikinci büyük boşluğa, buradan da dar bir geçitten üçüncü büyük boşluğa geçilmektedir. Özellikle ikinci ve üçüncü büyük galerilerde küçük su birikintileri bulunmakta ve yoğun su faaliyetleri sonucunda irili ufaklı pek çok dikit ve sarkıt oluşumu bulunmaktadır.
Divle Kalesi	Selçuklular, Karamanoğulları ve Osmanlı dönemlerinde sürekli etkin olarak kullanılan ve Ayrancı ilçesinin Divle köyünde bulunan Divle Kalesi, adeta çok katlı bir apartmanı andırmakta, yerleşim mağaralar içinde ve toplu mesken halinde bulunmaktadır (Değerli, 2011: 57).
Yaylalar	İlçe köylerinde Berendi Yaylası, Böğecik (Düden) Yaylası, Büyük ve Küçük Koraş Yaylaları, Çat Yaylası, Kıraman Yaylası, Melikli Yaylası, Pınarkaya Yaylası ve Saraycık Yaylası yer almaktadır. Berendi yaylasında yılkı atları varlığını sürdürmekte ve bu değerin gelecek nesillere aktarılması için korumaya ihtiyaç duyulmaktadır. Ağır kış şartları, yiyecek sıkıntıları yılkı atları ve yörede bulunan diğer yırtıcı hayvanların yaşamlarını tehlikeye attığından dolayı Orman ve Su İşleri 8. Bölge Müdürlüğünün bölgede bulunan hayvanların yiyecek sorunlarını ortadan kaldırmak için dönemsel olarak çalışmaları bulunduğu bilinmektedir.

Kaynak. Turizm Kümelenme Raporu, 2011, 104,105

Ayrancı'nın Ekonomik Potansiyeli

Ekonomik Yapı

Ayrancı'nın ekonomik yapısı genellikle tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Bunun yanı sıra son yıllarda madencilik gelişmiştir ve ilçede 11 adet sanayi sicili belgesine sahip işletme bulunmaktadır (Mevka Ekonomi Çalışması, 2020: 23).

Tarım

İlçe İç Anadolu Bölgesinden Akdeniz Bölgesine geçiş noktasında bulunmakla birlikte ülkenin en kurak ilçelerinden biri konumunda yer almaktadır. Son zamanlarda

tarım alanları ile ilgili arazi toplulaştırması çalışmaları halen devam etmektedir (Mevka Ekonomi Çalışması, 2020: 17).

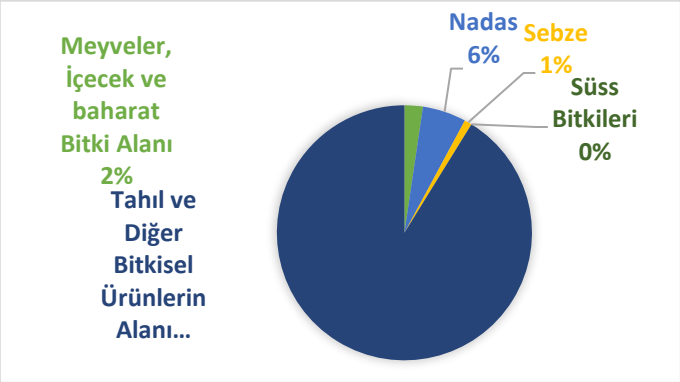

Şekil 8. Ayrancı İlçesi İçin İşlenen Arazi Kullanım Grafiği
Kaynak. Mevka Ekonomi Çalışması, 2020

Kapalı sulama sistemlerinin kullanımı yöredeki çiftçiler tarafından bireysel girişimler ile kullanılmaktadır. İlçenin Karaağaç gibi bazı köyleri kapalı sulama sistemlerine geçilmekle birlikte, merkez ve köylerin çoğunluğu açık sulama sistemini kullanmaya devam etmektedir. Kuraklığın ilçenin tarımsal üretimini gün geçtikçe daha çok tehdit altına aldığı bilinmekle birlikte ilçe genelinin tamamında kapalı sulama sistemine henüz geçilememiştir.

Görsel 27. Ayrancı sulama kanalları (Fotoğraf: Alime Varol).

Görsel 28. Ayrancı Merkez'de tarlada yağmurlama sulama örneği (Fotoğraf, soldaki: Seda Göz, sağdaki: Feda Ekinci).

Ayrancı'da en fazla yetiştirilen tarla ürünleri arasında buğday, arpa, yem bitkileri, mısır ve şeker pancarı yer almaktadır. İlçede sebze olarak ise fasulye, sarımsak, karpuz, kavun ve domates üretiminin ön planda olduğu görülmektedir (Mevka Ekonomi Çalışması, 2020: 17, 19).

Meyvecilik

Kırım Tatarlarının 1900'lü yılların başında Ayrancı'nın bulunduğu topraklara yerleşmeleriyle meyve bahçeleri dikilmeye başlanmıştır. İlerleyen yıllarda Ayrancı'dan Kırım'a giderek yazlık ve kışlık meyve çeşitleri getirildiği ve Ayrancı'da meyveciliğin böylelikle o dönemde ilerlediği bilinmektedir. Getirilen meyve çeşitleri arasında Şafran elması, Bomojin (Pomacin) elması, Gönen elması, Kumpanya (İngiliz) elması, Kaba elma, Dalda Bir elma, Beyaz kiraz, Kırmızı kiraz, Aşılı vişne, Tokaloğlu kayısı, Şeker armudu, Santa Maria armudu, Marigus armudu vb. çeşitleri yer almaktadır.

Görsel 29. Bomojin (Pomacin) elması ve Şafran (Safran) elması. (Fotoğraf: (soldaki) Seda Göz ve (sağdaki) Sevgi Güler).

Görsel 30. Bahçede kayısı ve günkurusu yapımı (Fotoğraf: Seda Göz).

Kuraklık, dışa göçün artması, pazarlama stratejilerinin yetersiz olması gibi sebeplerle meyve üretiminde ciddi sorunlar yaşamakta; meyve bahçeleri kurumakta ve yok olmaya devam etmektedir. İlçenin tamamının kapalı sistem sulama sistemine geçilmesinin ve pazar zincirinin halkın kırsal gelişimine katkı sağlayacak şekilde oluşturulmasının meyvecilik üretiminin devam etmesine katkı sağlayacak olması ve yok olmaya yüz tutmuş yöreye özgü meyve çeşitlerinin gelecek nesilere aktarılması açısından önemlidir.

Görsel 31. Ayrancı bahçesinden görüntüler (Fotoğraf: Seda Göz).

Hayvansal Üretim

Ayrancı'da hayvansal üretim verileri Tablo 9'da yer almaktadır.

Tablo 9

Ayrancı'da Hayvansal Üretim

Hayvansal Üretim Adı	Açıklama
Büyükbaş hayvan	2019 yılında büyükbaş hayvan sayısı 2018 yılına göre %9,07 oranında azalma olmuştur. İlçede saf kültür ve kültür melezi sığır sayılarında azalma devam ederken, yerli sığırın ise hiç kalmadığı gözlemlenmiştir (Mevka Ekonomi Çalışması, 2020: 20).
Küçükbaş hayvan	Koyun bakımından önemli bir potansiyele sahip olan ilçede 2019 yılı verilerine göre 200 binin üzerinde koyun ve 20 bine yakın keçi olmak üzere 220 binden fazla küçükbaş hayvan bulunmaktadır. İlçede var olan koyunların %93'ünün yerli ırk, keçilerin ise %99'unun kıl keçisi ırkından olduğu veriler arasında yer almaktadır. Aynı zamanda Karaman ilinin de koyun sayısının %42,73'ünü Ayrancı ilçesi sağlamaktadır. Buna rağmen ilçede 2019 yılı itibariyle 2018 yılına göre koyun varlığında %7,63' lük azalma ve keçi varlığında ise %6,8' lik azalma olduğu görülmektedir.
Arıcılık	İlçede 2019 yılı verilerine göre 62 işletmede arıcılık faaliyetleri devam etmektedir. Arıcılık faaliyeti yapan işletme sayısı 2016 yılından itibaren %35 civarında arttığı görülmekle birlikte bal üretiminde aynı oranda artış olmadığı anlaşılmaktadır. Ayrancı ilçesinde eski kovan hiç yokken, 11 bin adetin üzerinde yeni usul kovan yer almaktadır. Bu kapsamda 2019 yılı verilerine bakıldığında Ayrancı'daki bal üretiminin yaklaşık 113 ton olduğu görülmektedir. İl genelinde değerlendirildiğinde ilçede arıcılık faaliyetlerinin yok denecek kadar az olduğu değerlendirmekte, bununla beraber bal üretiminde ise % 21,24'lük bir paya sahip olduğu görülmektedir. Ayrancı ilçesinin florasının arıcılık faaliyetlerine oldukça uygun olması nedeniyle arıcılık faaliyetleri geliştirilebilir bir potansiyele sahip olduğu söylenebilir.
Tavukçuluk	İlçede 2014 yılından itibaren tavuk sayıları incelendiğinde et tavuğu bulunmadığı; yumurta tavuğunun ise 4 bin 5 yüzlerin üzerinde olduğu veriler arasında yer almaktadır. Ancak 2017 yılından beri de yumurta tavuğu sayısı azalma göstermektedir.
Kırkılan Hayvan Sayısı	Ayrancı'da 2017 yılından bu yana koyun (yerli ve diğerleri) sayısında bir artış olduğu görülmektedir. Aynı zamanda kırpılan merinos cinsi koyun ve keçi (kıl keçisi ve diğerleri) sayısında da artış olmuştur.
Sağılan Hayvan Sayısı	Ayrancı ilçesinde 2010 yılından itibaren düzensiz olarak da olsa sağılan hayvan sayısında artış olduğu görülmüş, 2018 yılı verilerine bakıldığında ise 122 binden fazla yerli ve diğer olmak üzere koyun sağıldığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda kıl keçisi ve diğerleri olmak üzere sağılan keçi sayısında da 2018 yılından beri artış olduğu görülmektedir.

Kaynak. Mevka Ayrancı İlçe Raporu, 2019, 19,20

Görsel 32. Kırkılan koyunlar ve yünleri (Fotoğraf: Alime Varol).

Ulaşım ve Erişilebilirlik

2013 yılında MEVKA koordinasyonunda yapılan erişilebilirlik çalışması kapsamında Ayrancı ilçesi karayolu erişilebilirlik endeksine göre 37 ilçe arasında 32. sırada yer aldığı görülmektedir. Havayolu ulaşım endeksine bakıldığında 31. sırada bulunan ilçenin bütünleşik erişim endeksinde TR52 Bölgesi ortalaması olan 43'ün altında kaldığı görülmektedir (Mevka Ayrancı İlçe Raporu, 2019: 22).

Karayolu İle Ulaşım

Karaman Ayrancı- Ereğli yolu; Konya Ereğli'ye 38 km Karaman merkeze 44 km mesafededir. Karaman ili ile Ayrancı ilçesi arasında çevre yolu yapılmış, Ayrancı-Ereğli arasındaki yol güzergahi ise genişletilerek duble yol haline getirilmiştir. Ayrancı-Erdemli (Mersin) yolu; 129 km olup 2 saat sürmektedir. Yol çalışmalarının iyileştirilmesi ile sürenin kısalması beklenmektedir.

Tren Yoluyla Ulaşım

1904 yılından beri kullanılmaya devam eden Ayrancı Tren İstasyonu, Karaman-Ayrancı Ereğli hattı üzerinde yer almaktadır. Toros Ekspresi her gün düzenli olarak Konya-Adana-Konya arasında seferlerine devam etmektedir. YHT Yüksek Hızlı Tren; test sürüşlerine başlanan ve Haziran 2020 hızlı tren işletmeciliğine başlanması planlanan "Konya-Karaman-Ulukışla Hızlı Tren Hattı Projesi"nin 102 kilometrelik Konya-Karaman kesiminde, seyahat süresi 1 saat 15 dakikadan, 35 dakikaya inmiş oldu. Ankara'dan Konya'ya kadar 1 saat 50 dakikada giden tren, yeni hattın seferlerinin başlaması ile Ankara-Karaman arası mesafe ile 2 saat 25 dakikalık mesafe ile ulaşım sağlanabilecektir. Karaman'dan Ayrancı'ya otobüs ile ulaşım ise 45 dakikadır. Hızlı tren hattının Ayrancı ilçesine kadar ulaşması ile birlikte Ankara'dan yaklaşık 3 saatlik bir süre ile ilçeye ulaşım sağlanabilecektir (TCDD, 2021).

Mersin Limanı

Mersin Uluslararası Limanı (MIP), Ayrancı ilçesinin de yer aldığı; Gaziantep, Kayseri, Kahramanmaraş, Konya, Karaman, Ankara ile diğer sanayi şehirlerine ve uluslararası tren istasyonlarına bağlantı sağlamaktadır (Mersin International Port, 2021).

Havayolu ile Ulaşım

Ayrancı ilçesine en yakın hava alanı Konya ilindedir. Konya Havaalanı Havaş Otobüsleri Karaman-Konya arasında servis hizmeti vermektedir. Özel işletmeler ile Karaman il merkezinden Konya ve Antalya havaalanlarına, Konya ve Antalya havaalanlarından Karaman il merkezindeki özel servisler bulunmaktadır.

Dijital Ulaşılabilirlik

Ayrancı'nın tanıtımı, görünürlüğü, erişimi, ve ulaşılabilirliği ile ilgili dijital ortamda yöre hakkında genel bilgi edinilebilecek bazı kurumsal internet adresleri Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10

Ayrancı İle İlgili Bazı Kurumsal İnternet Adresleri

S. No	Başlık	Web Adresi
1	Ayrancı Belediyesi	http://www.ayranci.bel.tr
2	Ayrancı Kaymakamlığı	http://ayranci.gov.tr
3	Karaman Valiliği-İlçelerimiz/Ayrancı	http://www.karaman.gov.tr/ayranci
4	Karaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü- İlçelerimiz: Ayrancı	https://karaman.ktb.gov.tr/TR-95890/ayranci.html
5	Türkiye, Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı/ Go Turkey Platformu -Türkiye Destinasyonları: Karaman –Divle Obruk Peyniri	https://gokaramanturkiye.com/homepage
6	Tarım ve Orman Bakanlığı 8. Bölge Müdürlüğü- Akgöl Tabiatı Koruma Alanı	https://bolge8.tarimorman.gov.tr/Menu/21/Tabiati-Koruma-Alanlari
7	Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Portalı-Turizm Aktiviteleri- At Biniciliği-Karaman-Berendi Yılkı Atları	https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/karaman/TurizmAktiviteleri/at-biniciligi

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu projede araştırma modeli olarak nitel araştırma yöntemlerinden olan betimsel araştırma modeli kullanılmıştır.

Nitel araştırma; "gözlem, görüşme ve doküman analizi" gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, olguların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya koymaya yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 41).

Betimsel araştırmalar verilen bir durumu olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde tanımlar. Eğitim alanındaki araştırmada, en yaygın betimsel yöntem tarama çalışmasıdır. Çünkü araştırmacılar bireylerin, grupların ya da fiziksel ortamların özelliklerini özetler (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2019).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu belirlemek için amaçsal (amaçlı) örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Amaçsal örnekleme belli ölçütleri karşılayan veya belli özelliklere sahip olan bir veya daha fazla özel durumlarda çalışmak istenildiğinde tercih edilir (Büyüköztürk vd., 2014: 92,93).

Amaçsal örnekleme ile ilgili yöntemlerden olan ölçüt örnekleme ise, bir araştırmada gözlem birimleri belli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesneler ya da durumlardan oluşabilir. Bu durumda örneklem için belirlenen ölçütü karşılayan birimler örnekleme alınırlar (Büyüköztürk vd., 2014: 94,95).

Ayrancı'da kurulabilecek ekomüzenin halk gözüyle sürdürülebilirlik potansiyelini değerlendirmek üzere belirlenen, bu araştırmanın çalışma grubu; hayatlarının belli aralığında Ayrancı'da yaşamış ve/veya Ayrancı'ya gidip geliyor olan ve/veya Ayrancı'da yaşayan dokuz kişilik hemşerilerden oluşmaktadır.

Çalışma grubunu belirleyebilmek için araştırmacının belirlediği ölçütler, araştırmaya dahil edilecek olan katılımcıların;

1. Ayrancılı hemşehri olması (hayatlarının belli aralığında Ayrancı'da yaşamış ve/veya Ayrancı ile de yakın bağ içinde olması, Ayrancı'ya gidip geliyor olması ve/veya Ayrancı'da yaşaması),
2. Ayrancı'nın kırsal kalkınmasıyla ilgili farklı platformlarda görüş ve çalışmaları bulunması,
3. Araştırmaya katılması için gönüllü olmasıdır.

Belirtilen ölçütlere uygun olan çalışma grubunu belirleyebilmek amacıyla Ankara'daki "Ayrancılılar Sosyal Platformu"nun Kurucusu ve Yöneticisi ile görüşülmüş, yüzyüze bir toplantı gerçekleştirilmesi için planlama yapılmış, ancak pandemi koşullarında sokağa çıkma kısıtlamaları ve salgının bulaş riskinin yüksek olması gibi nedenlerle toplantı çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir.

Katılımcıların demografik özellikleri Şekil 9'da grafik olarak yer almaktadır.

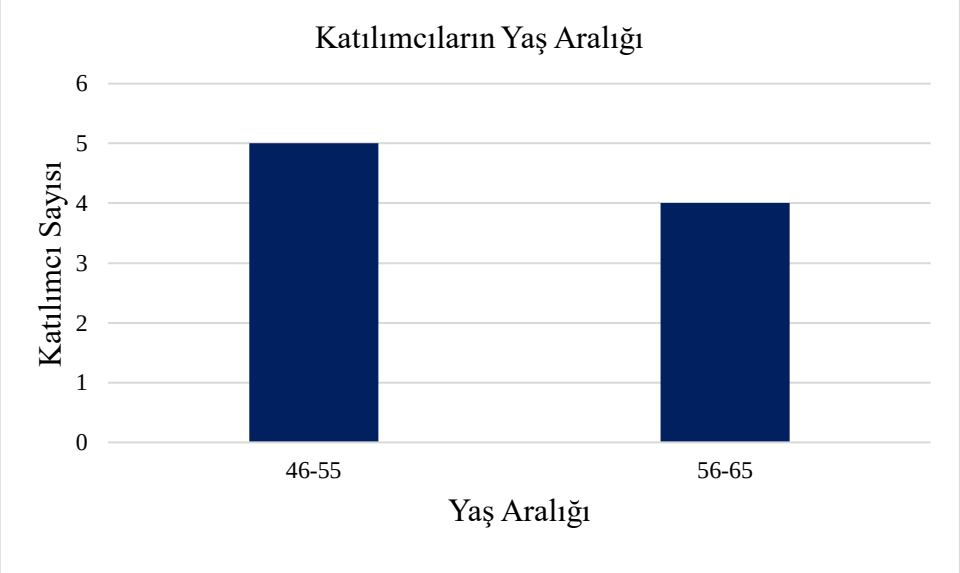

Şekil 9. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Arkeoloji, sanat tarihi, hukuk, eğitim, ziraat, iktisat, sağlık ile yönetim ve organizasyon alanlarında eğitim almış olan katılımcıların eğitim düzeyleri Şekil 10'da yer almaktadır.

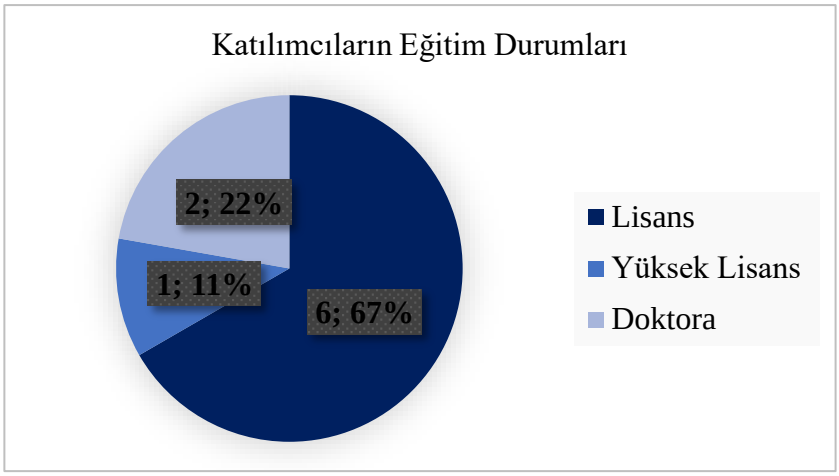

Şekil 10. Katılımcıların Eğitim Durumları

Ayrancı'nın kırsal kalkınmasıyla ilgili farklı platformlarda görüş ve çalışmaları bulunan, aynı zamanda Ayrancı'yı konu alan gönüllü çalışmalarda da yer alan katılımcıların kamu kurumu, üniversite, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarında; yönetici, proje koordinatörü, eğitimci, akademisyen, hemşire, hukukçu, prodüktör, metin yazarı, yönetmen olarak hizmet ve deneyimleri bulunmaktadır.

Verilerin Toplanması

Nitel araştırmalarda kullanılan veri toplama yöntemlerinden biri de yazılı doküman ve belgelerin analizi; nitel araştırmalarda, gerek kendi başına gerekse görüşme ve gözlemle elde edilen verilere destek amacıyla kullanılan bir veri toplama yöntemidir. Nitel veri toplama yöntemlerinden en sık kullanılanlarından biri de görüşmedir. Görüşme insanların bakış açılarını, deneyimlerini, duygularını ve algılarını ortaya koymada kullanılan oldukça güçlü bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 42).

Bu çerçevede "Karaman ili Ayrancı ilçesinde sürdürülebilir kırsal kalkınmaya katkı sağlayacağı düşünülen bir ekomüze modeli için Ayrancı'nın sürdürülebilirlik potansiyeli nelerdir?" araştırma sorusuna cevap aramak üzere müze katılımcıları ve müze komşuları olarak çalışma grubu başlığında özellikleri verilen çalışma grubu ile fikir görüş ve önerilerini almak ve toplamak amacıyla "Ayrancı'nın Ekomüze Potansiyelinin Hemşehrilerle Değerlendirilme Toplantısı" kapalı grup biçiminde çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir.

Google formlar uygulamasında 5'i demografik, 3'ü ekomüze ile ilgili toplam 8 sorudan oluşan yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuş ve forma ait link, toplantı sonrasında cevaplamaları için katılımcılarla paylaşılmıştır.

Toplantı öncesinde, katılımcılarla aynı anda iletişim kurabilmek için dijital ortamda kapalı bir grup oluşturulmuştur. Toplantı öncesinde ön bilgilendirme amaçlı ekomüze bilgi notu ve ekomüzenin temel ilkeleri yazılı olarak oluşturulan grupta katılımcılarla paylaşılmıştır.

Toplantıda katılımcılara araştırmacı tarafından yapılan sunumda; ekomüze kavramı, yurtdışından ve Türkiye'den ekomüze örnekleri ile, Ayrancı'nın demografik, çevresel, kültürel, turizm ve ekonomik potansiyeli hakkında bilgi verilmiş; araştırma sorusu ve görüşme soruları hatırlatılarak bu kapsamda katılımcıların görüşleri alınmıştır.

Araştırma sorusuyla birlikte görüşme formunda yer alan ve toplantıda cevaplanan sorular aşağıda belirtilmiştir:

1. Ayrancı'da ekomüze oluşturulmasında halkın etkin ve sürdürülebilir katılımını sağlanmak için ne yapılmalıdır?

2. Ekomüze; Ayrancı'da hangi bölgede, mekânda ya da mekânlarda olmalıdır?

3. Ayrancı'da ekomüzenin kırsal kalkınmaya katkısını artırmak ve makro katılım sağlamak için hangi temalar/konular/ ana başlıklar vurgulanmalıdır?

Nitel araştırma yönteminden toplanan veriler de çeşitlilik gösterir. Toplanan veriler, gözlem notları, görüşme kayıtları, dokumanlar, resimler de diğer grafik sunumlar şeklinde olabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 42).

Bu çalışmada literatür araştırması ile ortaya konulan ve Ayrancı'nın ekomüze potansiyeli başlığı altında bir araya getirilen veriler, SWOT (GZFT) analizi ile değerlendirilerek Ayrancı'da bir ekomüze kurulması sürecinde Ayrancı'nın güçlü-zayıf yönleri ile konuya ilişkin tehdit ve fırsatlar ile ilgili bulgulara ulaşılmıştır.

Araştırmada birden fazla veri toplama yönteminin kullanılmasına "veri çeşitlemesi" denir. Bu yaklaşım araştırmada elde edilen bulguların geçerlilik ve güvenirliğini artırma konusunda önemli katkılarda bulunabilir (Büyüköztürk vd., 2019: 86).

Geçerlik Güvenilirlik:

Çalışmada geçerliliğin sağlanması için, alanda çalışan iki uzmanın görüşü alınarak görüşme sorularına son biçimi verilmiştir. Güvenirliğin sağlanması için uygulamada video kaydı alınmış ve ses kayıtları çözümlendikten sonra iki uzman tarafından kontrol edilmiştir. Görüşme, metinleri ve SWOT (GZFT) analizi sonuçları proje sahibine ek olarak farklı bir uzman tarafından daha analiz edilerek uzlaşı sağlanmıştır.

Verilerin Çözümlenmesi

Nitel araştırmalarda toplanan verilerin, araştırma problemine ilişkin hangi sonuçları ortaya koyduğu betimsel analiz ile öne çıkmaktadır. Örneğin, gözlenen bir ortamda nelerin olup bittiği, katılımcıların neler söyledikleri, çalışılan dokümanların hangi bilgileri ortaya koyduğu betimleme yaklaşımına uygun sorulardır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 238).

Bu yaklaşımda elde edilen veriler, önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak sunulabilir. Betimsel analizde görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir. Bu tür analizlerde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler sistematik ve açık bir şekilde betimlenir. Daha sonra yapılan bu bertilmemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkilerine ulaşılır. Ortaya çıkan temaların ilişkilendirilmesi, anlamlandırılması ve ileriye yönelik tahminlerde bulunulması da araştırmacının yapacağı yorumların boyutları arasında yer alır (Büyüköztürk vd., 2016).

Araştırmada, görüşme formu, çevrimiçi toplantı görüşmesi, video ve ses kayıtlarından elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir.

Çalışma grubunda yer alan katılımcıların görüşleri italik olarak yazılmış ve alıntının yapıldığı veri numarası parantez içine alınmıştır. Böylece her katılımcı "K" olarak kodlanmış, her katılımcının kodunun yanına "K1-K9" arasında numara verilmiş ve kod numaralarının yanına katılımcıların yaş aralığı (K1-K9; Yaş Aralığı) belirtilmiştir.

Araştırma sorusu ve yapılandırılmış görüşme formu sorularından elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiş; katılımcıların bildirdiği görüşler;

“Turizm, Gastronomi, Kültür, Ekonomi, Eğitim, Sosyal Gelişmeler, Tanıtım, Ulaşılabilirlik, Yönetim Modeli ve Bölge” başlıklarında temalara ayrılmıştır.

Katılımcılar tarafından yapılan betimlemeler, araştırmacı tarafından yorumlanarak, alt temalar oluşturularak sınıflandırılmıştır. Veriler betimsel analiz sonucunda elde edilen sonuçlar tezin alt amaçları doğrultusunda raporlaştırılmıştır.

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUMLAR

Ayrancı'da bir ekomüze model önerisi için Ayrancı'nın ekomüze potansiyeline halkın katılımıyla cevap aramak amacıyla gerçekleştirilen görüşme ile ilgili bulgular ve yorumlar "Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli İle İlgili Bulgular" başlığı altında paylaşılmaktadır.

Karaman ilinin Ayrancı ilçesi için bir ekomüze modeli geliştirmek ve müze eğitimi yaklaşımlarından yararlanarak ekomüzenin sürdürülebilirlik potansiyellerini değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilen "Karaman İli Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli, Bir Ekomüze Modeli Önerisi" başlıklı çalışmada; "Karaman İli Ayrancı ilçesinde sürdürülebilir kırsal kalkınmaya katkı sağlayacağı düşünülen bir ekomüze modeli için Ayrancı'nın sürdürülebilirlik potansiyeli nelerdir" araştırma sorusuna halkın gözüyle cevap aramak amacıyla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla yapılan araştırmadan Ayrancı'nın ekomüze potansiyeli ile ilgili bulgulara ulaşılmıştır.

Bu çalışmada literatür araştırması ile ortaya koyulan ve Ayrancı'nın ekomüze potansiyeli başlığı altında bir araya getirilen veriler, SWOT (GZFT) analizi ile değerlendirilerek Ayrancı'da bir ekomüze kurulması sürecinde Ayrancı'nın güçlü-zayıf yönleri ile tehdit ve fırsatları ile ilgili bulgulara yer verilmiştir.

Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Turizm Teması İle İlgili Bulgular

Katılımcılar kırsal turizm ile ilgili ayrıntılı çalışmalar yapılması gerektiğini belirterek bu alana ekonomik destek ve teşvik verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Yıllık bütçelerin kısıtlı olması bunu olanaksız hale getirmektedir. Ancak kırsal turizme verilecek desteklerin ekomüzeye katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bir katılımcı kırsal turizm hareketine Fransa'dan örnek göstermiştir.

"İnşallah orada kırsal turizm ile ilgili bir çalışma da yapılması aslında Kültür Bakanlığının da alanında olan bir şey ama KOP (Konya Ovası Projesi) idaresi olarak biz de buna kısmen destek vermeyi düşündük. Fakat bu yıl bütçemiz elvermediği için

yapamadık. Yani kırsal turizmin de orada yapılacak olanların da bu ekomüzeye katkısı olacağını düşünüyorum ben" (K4; 56-65 yaş arası).

"Fransa da rokfor köyüne girişler biletle, kırsal turizm haline getirmişler. Köye girebilmeniz için bilet almanız gerekiyor. Bir müze gibi. Ardından köyü müzeyi dolaşır gibi dolaşıyoruz. Bu proje bu hale getirilebilir" (K2; 46-55 yaş arası).

Katılımcılar Ayrancı'da yeni turistik yönelimlerin yani destinasyonların gündeme getirilmesi konusunda hem fikirdirler. Bu turistik yönelimler arasında jeolojik değerlere örnekler verilmiştir. Bu alanların turizme açılması konusunda öneriler geliştirilmiştir.

"Eko müzeyle ilgili sunumundan sonra aklıma gelenlerden ilki bizim jeolojik değer olarak veya tabiat değeri olarak aklıma birkaç yer ve konu geldi. Bir tanesi Kapuz dediğimiz Buğdaylı Deresi. Orayı ben iki kez geçtim. Bildiğiniz ne diyorlar oraya kanyon diyorlar. Batı dillerindeki adı kanyon" (K3; 46-55 yaş arası).

"İnönü Ayrancı'nın renkli yüzü. Orada belki bir oluşum gerçekleştirilebilir" (K9;46-55 yaş arası).

"Ben de bu arada abim hatırlattı Kapuz'u söyledi. Ben de Uludere Vadisi'ni söylemek istiyorum. Zaten başlanmış bir proje. KOP'un çok önemli desteği var" (K5; 56-65 yaş arası).

"O vadinin içerisinde abim de bilir. 18 km'lik bir Uludere Vadisi de var. Tam Divle'den başlayan daha doğrusu İnönü Mevkii'nden başlayıp Namrun'a kadar çıkan ve ardından da Berdan Çayı ile birlikte Tarsus'a kadar inen 3 günlük bir yolculuğun yapılabileceği bir alan var. Bu alanın içerisinde manastırlar var, şelaleler var. Yine tırmanma yapılabilecek olanlar var. Bu alanda yaptığınız çalışmalar KOP'un şu ana kadar yaptığı çalışmaların üzerine bu rotada bağlanabilirse çok önemli bir gelişme sağlanacağını düşünüyorum" (K5; 56-65 yaş arası).

Katılımcılar Ayrancı'nın doğa turizmine yönelik potansiyelinin ekomüzenin kurulma sürecinde etkili olacağını düşünmekte ve bu potansiyelin gündeme getirilmesi konusunda önerilerde bulunmaktadırlar.

"Buğdaylı Kapuz'unun da doğa sporları açısından incelenebileceğini belirtmek istiyorum. Yapılabilecek gezilebilecek alanlar var" (K3; 46-55 yaş arası).

"Doğa yürüyüşleri sırasında yılki atları gözlenebilir, öne çıkarılabilir" (K9; 46-55 yaş arası).

Katılımcılar ayrıca Ayrancı'nın yayla turizmine yönelik potansiyelinin ekomüzenin kurulma sürecinde etkili olacağını düşünmekte ve bu potansiyelin gündeme getirilmesi konusunda önerilerde bulunmaktadırlar.

"Kalkınma açısından başka yapabileceğimiz bir de yaylalardan yararlanabiliriz. Seda Hanım listelemiş yaylaları, nasıl yararlanabiliriz? Onu da düşünmemiz lazım" K3; 46-55 yaş arası).

"Benim annemler Pınarkaya Divaz köyündenler. Toroslarda ciddi bir yaylacılık olayı var. İnsanlar Afrika'ya safariye gidiyor. Biz de neden yayla kültürü, safari kültürü gibi lanse edilmiyor. Misal yörük kıl çadırlarında yaşam, özellikle koyunların kuzulama döneminde safari turlarının, turizm turlarının düzenlenmesi gündeme gelebilir" (K9; 46-55 yaş arası).

Katılımcılar Ayrancı'nın bahçecilik ve meyvecilik kültürünün de eko müzenin kurulma sürecinde etkili olacağını düşünmekte ve bu potansiyelin gündeme getirilmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar.

"Mesela kiraz hasat döneminde bahçelerden kiraz toplasınlar. Hala klasik tarım klasik bahçecilik anlayışıyla gidiliyor. Önce halkımızın harekete geçirilmesi gerektiğine bilinçlendirilmesinin zorunlu olduğunu düşünüyorum"(K9; 46-55 yaş arası).

Katılımcılar Ayrancı'nın belli kültürlere tanıklık etmiş tarihi yapılarının kültür turizmi açısından değerlendirlebileceğini belirtmişler ve öne çıkarılabilecek kültürel varlıklara örnekler vermişlerdir.

"Arkeoloji eğitimim var. Biraz da onun etkisiyle birlikte mezarlıklarından mağaralarına vadilerine kadar pek çok yeri dolaştım. Hatta yine orada Selçuklu devrinden kaldığını sandığım çok köklü izleri var. Aynı zamanda bizim Ayrancı Barajını besleyen Geleri Deresi ve Divle Deresi dediğimiz derelerde Bizans devrinden kalma mağara şapeller, mini kiliseler var. Eğer tabi bu kiliselere kim ilgi duyar bilmiyorum ama kendi halkımız bile ilgi duyuyor. Tarihsel değer açısından bu erken devir kiliseler belki yurt dışından dahi ilgi çekip ziyarete gelenler olabilir" (K3; 46-55 yaş arası).

Tablo 11

Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Turizm Teması İle İlgili Bulgular

Temalar	**Alt Temalar**	**Betimlemeler**
Turizm	Kırsal Turizm	Kırsal turizme bütçe ayrılması gereği
	Yeni Destinasyonlar	Uludere Vadisi, Kapuz Kanyonu, İnönü vb. örnekler, şelaleler, tırmanma rampaları, manastırlar
	Doğa Turizmi	Doğa sporları uygulamaları
	Yayla Turizmi	Kıl çadır kampları Koyunların kuzulama dönemi turlar Yayla safarisi
	Kültür Turizmi	Selçuklu, Bizans yapıları Kiliseler, şapeller
	Bahçecilik Uygulamaları	Kiraz hasadı, kayısı hasadı
	İnanç Turizmi	Kiliseler, şapeller, manastırlar
	Dağ ve Doğa Yürüyüşü(Trekking)	Tırmanma rampaları

Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Gastronomi Teması İle İlgili Bulgular

Katılımcılar Ayrancı'nın sürdürülebilir kırsal kalkınmasında ön plana çıkan Divle Obruk Peyniri'nin ekomüze için bir potansiyel olduğunu düşünmektedir. Bugüne kadar Karaman ilinde tek "Coğrafi İşaretli" ürün olan Divle Obruk Peyniri'nin üretim standartizasyonu sağlayacak üretim tesislerinin kurulmasının önemi vurgulanmış ve Divle Obruk Peyniri'ne sahip çıkmanın, sürdürülebilirliğini sağlamanın önemi üzerinde durmuşlardır.

"Rokfor peyniri katılımcılar biliyordur. Obruk Peyniri'nden aldığı götürdüğü söylenir. 1900'lerin ilk çeyreğinde rokfor peyniri, dünya piyasalarına çıktı. Fransızlar dünyada peynir çeşitliliğine en çok düşkün milletlerden bir tanesi, 800-900 çeşit peynirleri var. Bizde en çok öne çıkan da Divle Obruk Peyniri. Fransızlar maalesef patentini almışlar. Divle Obruk Peyniri ile ilgili bizim buna sahip çıkmamız lazım. Bunun sadece coğrafi işareti almış olmak yetmez. Markalaşmasını dünya çapında böyle bir peynir olduğunu herkes kabul ediyor ama ulaşılabilirliği ve bunun sürdürülebilirliğini sağlamamız lazım" (K2; 46-55 yaş arası).

Katılımcılar Ayrancı'nın gastronomi ağırlıklı olarak ön plana çıkarılmasının kurulacak ekomüzenin devamlılığına katkı sağlayacağını ve bir avantaj olacağını düşünmektedirler.

"Bu pandemi sürecinde her şeyden vazgeçebildi. Ama sonuçta yiyecekten içecekten vazgeçmek mümkün değil. Ayrancı'nın belki bu anlamda bu ekomüze çalışmasının zamansal olarak denk geldiği bu dönem avantaj da olabilir" (K7; 46-55 yaş arası).

Katılımcılar Ayrancı'nın kırsal kalkınmasında Ayrancı'nın kimliğine, tarihine yönelik ürünlerin ön plana çıkarılmasının kurulacak bir ekomüzeye de destek sağlayacağını düşünmektedirler. Bu kapsamda Ayrancı'ya özgü ürünlere örnekler vermişlerdir.

"Şu anda mesela Ayrancı'da biz Şafran elması diyoruz. Her halde doğrusu onun Safran, Safran elmasını, Misket elmasını, Gönen elmasını bilen kalmadı. Yani Starking elma üreterek Golden elma üreterek; zaten bunu dev ölçülerde yörelerle filan rekabet etme şansımız yok. Ancak siz Misket elması üretirseniz, Safran elması üretirseniz hem Ayrancı'nın kimliğine, tarihine yönelik bir birikimi hayata geçirmiş olursunuz hem de özel bir şey yapmış olursunuz. Yani birileri gelecekse ziyaret edecekse bunu görmek isteyecektir. Ayrancı'nın peyniri gibi" (K7; 46-55 yaş arası).

"Ağız (ilk sağılan süt) kültürü, yayık ayranı, oralarda yayıklarda tereyağı üretimi yapılırdı. Sonra kapak ekmeği dediğimiz tatar ekmeği, tatar kültüründen gelen halaka, yufka, sıkma, sıkmayı herkes bilmiyor mesela" (K9; 46-55 yaş arası).

"Tabi kiraz kaçınılmaz bir ön sunum ürünü Ayrancı için. Kiraz ya da elma. Kayısı olmazsa olmaz Tokaloğlu Kayısı. Evet kayısı marmelatımız, kayısı çekirdeğimiz var. Artı vişnemiz, vişne marmelatımız var. Biz böyle vişne şurubu diyoruz. Onu özeyip meyve suyu formatında organik meyve suyu olarak tüketiyoruz" (K9; 46-55 yaş arası).

Katılımcılar Ayrancı'da Ekomüzenin kırsal kalkınmaya katkısını artırmak ve makro katılım sağlamak için gastronomi teması altında temellendirilecek alt başlıklar ile ilgili önerilerde bulunmuşlardır.

"Divle Obruk Peyniri, Tatar ekmeği, Tokaloğlu kayısı, (Önceden Tekel tarafından üretilen kayısı likörlerinin üzerinde Ereğli Tokaloğlu kayısısından üretilmiştir diye yazardı. Bende hatıra olarak hala 2 şişesi var. O dönemde Ayrancı Ereğli'nin nahiyesi idi)" (K1; 56-65 yaş arası).

"Hayvancılık ve süt ürünleri, meyvecilik ve kuru ya da reçel gibi yan ürünler" (K7; 46-55 yaş arası).

"Meyvecilik, gastronomi, güz yoğurdu, obruk peyniri, organik ürünler" (K8; 46-55 yaş arası).

Katılımcılar kırsal kalkınmada gastronomi temasının ağırlıklı olarak ön plana çıkmakta olduğunu, ekomüze kurulmasında önemli olduğunu düşünmekte ve Ayrancı ilçesinin bağlı olduğu Karaman ilinden örnek vererek il için önemli bir eser olduğunu belirttikleri Karaman mutfağını içeren "Karaman Yöresel Kitabı"nın yayımlandığını ifade etmişlerdir.

Tablo 12

Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Gastronomi Teması ile İlgili Bulgular

Temalar	**Alt Temalar**	**Betimlemeler**
Gastronomi	Süt ve Süt Ürünleri	Divle Obruk Peyniri'nin üretim standartizasyonu Divle Obruk Peyniri'nin markalaşma çalışmaları Divle Obruk Peyniri'nin sürdürülebilirliği ve ulaşılabilirliği Peynir çeşitliliği Ağız (ilk süt) kültürü Yayık ayranı Ayrancı güz yoğurdu Tereyağı
	Meyvecilik	Elma (Şafran/Safran elması vb.), Beyaz kiraz, Tokaloğlu kayısı Salça Meyve kuruları Meyve reçelleri Meyve marmelatları Kayısı likörü
	Un ve Unlu Mamüller	Tatar ekmeği (kapak ekmeği) Halaka-galaka (hıdırellez çöreği) Sıkma Yufka
	Ayrancı Gastronomi Envanter Çalışmaları	Yöresel mutfak kitabı
	Ayrancı kimliğine yönelik ürün marka çalışmaları	Şafran elması Gönen elması Misket elması Tokaloğlu kayısı Beyaz kiraz Güz yoğurdu Divle Obruk Peyniri
	Ürün Tedarik Zinciri	Ulaşılabilirlik Sürdürülebilirlik

Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Kültür Teması İle İlgili Bulgular

Katılımcılar ekomüzeye de temel olacağını düşündükleri Ayrancı'nın somut kültürel miraslarının daha çok araştırılmasının, bilimsel çalışmalara ağırlık verilmesinin, ortaya çıkarılmasının ve Ayrancı'ya kazandırılmasının önemini vurgulamış, bu konuda yörede bildikleri, rastladıkları ve araştırdıkları kültürel varlıklarla ilgili örnekler vermişlerdir.

"Arkeoloji eğitimim var. Biraz da onun etkisiyle birlikte mezarlıklarından mağaralarına vadilerine kadar pek çok yere burnumu soktum. Hatta yine orada Selçuklu devrinden kaldığını sandığım çok köklü izleri var. Aynı zamanda bizim Ayrancı barajını besleyen iki dere de Gelderesi ve Divle Deresi dediğimiz derelerde Bizans devrinden kalma mağara şapeller, mini kiliseler var. Eğer tabi bu kiliselere kim ilgi duyar bilmiyorum ama kendi halkımız bile ilgi duyuyor. Duyduğunu görüyorum. Tarihsel değer açısından bu erken devir kiliseler belki yurt dışından dahi ilgi çekip ilgi ziyarete gelenler olabilir" (K3; 46-55 yaş arası).

"Pınarkaya köyünde eski bir kale kalıntısı var. Orayla ilgili hiçbir girişim yapılmadı" (K9; 46-55 yaş arası).

"İbrahim Hakkı Konyalı Divle'nin de hafızasında olan bir hususu "Konya Tarihi Kitabı"nda anlatıyor. Karamaoğullarının yazlık başkenti Divle'dir diyor. Ünlü tarihçimizin bu kitabını ben 17-18 yaşında okudum. Daha sonra arkeoloji eğitimi aldıktan sonra da artık bu saray yazlık sarayın yerini çok aradım. Saraycık denilen bir mevki var Divle'de. Bu Divlelinin kültür hafızasında bu konu hâlâ var. Bunu da ajandamıza bence kaydetmeliyiz. Saraycık denilen muhitte veyahut başka yüzey araştırmalarından sonra karar verilir. Bir araştırma yayılabilir" (K3; 46-55 yaş arası).

Katılımcılar Ayrancı'nın bağlı olduğu Karaman ilinde bulunan, Alaçatı köyünde yer alan "Canhasan Höyüğü"nde kazı çalışmalarının başlatılması ile ilgili girişimlerin Nisan 2021'de olumlu sonuçlandığını, kazı izninin çıktığını belirtmiş ve bu tür bilimsel çalışmaların Karaman ve çevresi için önemli bir adım olduğunu dile getirmişlerdir.

Katılımcılar hem Ayrancı'da hem de Karaman ilinde yer alan somut olmayan kültürel mirasların ekomüzeye katkı sağlayacağını düşünmekte, Ayrancı'nın da içinde yer aldığı Karaman ilinin tanıtılmasında önemli bir potansiyel olduğunu düşündükleri bu değerlerin sahip çıkılması ve iyi değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar.

"UNESCO bildiğiniz üzere 2021 yılını hem "Yunus Emre" hem de dünya dili "Türkçe" yılı. Sanki Karaman'a gol pası verildi. Türkçe ve Yunus Emre'yi birarada telaffuz eden tek il Karaman. Fakat Karaman buna hazır değildi. Herhalde ki neredeyse yılın yarısına geliyoruz. Henüz çok ses getiren bir çalışma maalesef ortaya konulamadı. Biz bu çalışmalara kılavuz olması noktasında yani Karaman çekmecesine koysun, istediği zaman kullanabilsin şeklinde ciddi bir 120'ye yakın projeyi çalıştık" (K6; 56-65 yaş arası).

Katılımcılar kurulacak ekomüzeye katkı sağlayacaklarını düşündükleri Ayrancı'nın halk kültürü alanına giren gelenek, görenek-inançlar, el sanatları, giyim-kuşam, halk mutfağı, halk müziği ve oyunları, halk tiyatrosu, halk edebiyatı ve halk hekimliği vb. konularda uzman araştırmacılar tarafından, profesyonel bir halk kültürü alan araştırması çalışmasının yapılarak araştırma sonucu elde edilen bilgi ve belgelerin yazılı veya görsel materyallerinin kayıt altına alınmasının yöre kültürünün tanıtılmasına büyük yararlar sağlayacağını, kültürler arası bilgi alışverişine katkıda bulunacağını; nesilden nesile aktarılmasının ve kültürel mirasının korunmasının önemli olduğunu düşünmektedirler.

"Meyvecilik, hayvancılık ve el sanatlarına ilişkin projelerin yanı sıra o ekomüze kavramı içinde biraz da kültürel mirasın korunmasının önemli olduğunu düşünüyorum ben. Onun için de bunun yazılı hale getirilmesinin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Artık bunları bize aktaran ebeveynlerimizi çoğumuz kaybettik. Bunlar kayboluyor. İşte mesela ben çocukluğumda hatırlıyorum. Yün çoraplar örülürdü. Kökboyacılık, halıcılık, bir anlam da salça, sebze meyve kurusu bunların yazılı hale getirilmesinin müzecilik bağlamında da çok önemli olduğumu düşünüyorum. Ayrıca gittiğimiz birçok şehirde de küçük küçük müzecilik çalışmaları kapsamında hem gastronomi hem bu tür çalışmaların sergilendiğini görüyoruz. Bu herhalde daha düşük maliyetle gerçekleştirebileceğimiz bir şey olsa gerekir. Bunların nesilden nesile aktarılması için de önemli diye düşünüyorum" (K8; 46-55 yaş arası).

"Ayrıca ciddi bir halıcılık kültürü vardı benim çocukluğumda. Yünler yaşlı kadınlar tarafından kendi elleriyle eğrilip yine kendileri boyardı. Önemli boyama kültürünün olması bu yünlerin üretimi halıcılığın yine ön plana çıkarılması, eskiden kızların çeyizinde olmazsa olmaz illa ki yapılırdı. Kök boyalarla boyanıyordu yanlış hatırlamıyorsam. Bu boyaların yine gündeme gelmesi ve en önemlisi aslında bir de bizim müzikle düğün kültürümüz var. Normalde Orta Anadolu'da saz kültürü hâkimken benim çocukluğumda keman, cümbüş ve darbuka üçlüsünden oluşan müzik toplulukları düğün

kültüründe özellikle erkek evinde ciddi popülaritesi olan bir kültürdü. Artı kadın kına gecelerinde tefli bir kültürümüz var. Tefli kına türküleri var. Kına gecelerinde farklı konsepte eylemler var. Dürü denilen dürü kültürü denilen bir şey var. Kına gecesinde gelinin başına, şalvarlı kumaş geliyor gelinin başına atıyorlar. Mesela bu konseptlerde realize edilip canlandırmalarla olabilir. Ekomüze kapsamında yapacağın eylemler silsilesine bu düğün ve çalgı kültürünü de dile getirebilirsin misal. Dediğin gibi kaşık oyun havaları, Divle'nin deve oyunu" (K9; 46-55 yaş arası).

"Hıdırellez şenlikleri var. Hıdırellez şenliklerine devlet büyüklerimiz de katılıyor" (K2; 46-55 yaş arası).

Katılımcılar Ayrancı'nın sözlü hafızası olarak nitelendirilebilecek ileri yaşlarda olan büyüklerimizden edinecek sözlü bilgilerin de önemli olduğunu düşünmektedirler.

"Saraycık denilen muhitte bir araştırma yayılabilir bu hakikaten kültür hafızamızda var. Yani şimdi annem az önce yattı yatmasa onu da konuştururdum. Dolayısıyla somut bir ne yapabiliriz" (K3; 46-55 yaş arası).

"Onun için de bunun yazılı hale getirilmesinin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Artık bunları bize aktaran ebeveynlerimizi çoğumuz kaybettik. Bunlar kayboluyor" (K8; 46-55 yaş arası).

Tablo 13

Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Kültür Teması İle İlgili Bulgular

Temalar	**Alt Temalar**	**Betimlemeler**
Kültür	Somut Kültürel Miras	Kazı çalışmaları Yüzey araştırmaları Divle Deresi'nde Bizans devrinden kalma mağara şapeller, mini kiliseler Selçuklu devri yapıları Pınarkaya köyünde eski bir kale kalıntısı İbrahim Hakkı Konyalı'nın "Konya Tarihi Kitabı"nda anlatılan Divle köyündeki yazlık sarayın yeri
	Somut Olmayan Kültürel Miras	Hıdırellez şenlikleri Türkçe dili Yunus Emre

(Devam ediyor)

Tablo 13 (Devam)

Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Kültür Teması İle İlgili Bulgular

Temalar	**Alt Temalar**	**Betimlemeler**
Kültür	Müzecilik Çalışmaları	Mikro müzeler Örenyerleri Çiftlik müzeleri Kültür hafıza müzesi Somut olmayan kültürel miras müzesi
	Kültürel Mirasın Korunması	Yüzey araştırmaları Kazı çalışmaları Halk kültürünün korunması
	Halk Kültürü Alan Araştırmaları	Yaşayan kültür kazineleri Gelenek, görenek-inançlar El sanatları Halıcılık Yün çorap Kök boyacılık Yün eğirme Giyim- kuşam Halk mutfağı Salça, sebze meyve kurusu vb. bunların yazılı hale getirilmesi Halk müziği ve oyunları Çalgı kültürü Kaşık oyun havaları Halk tiyatrosu Divle'nin deve oyunu Halk edebiyatı Ritüeller Düğün Kına geceleri Dürü kültürü Şenlikler Hıdırellez şenlikleri

Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Ekonomi Teması İle İlgili Bulgular

Katılımcılar Ayrancı'nın ekonomik potansiyeli kapsamında yer alan ve ekomüzenin kurulmasına da dayanak olacağını düşündükleri ana başlıkları tarım, meyvecilik, hayvancılık ve madencilik olarak vurgulamışlardır.

"Seda sunumunda mermer lahitten bahsetti. Demek ki zamanında burada bir mermer kültürü vardı şeklinde bir yorum yapmıştı. Evet Divaz'da bir mermer ocağı var. Herhalde son 10 yıldır üretimde olan bir mermer ocağı var. Belki madencilik anlamında

araştırma ve girişim açısından bir şey yapılır yapılmaz bilemiyorum" (K9; 46-55 yaş arası).

"Üretimde hangi kurumlar girecek işin içerisine. Ne tür üretim, sanayi üretimi kırsal kalkınmaya yönelik tarım, hayvancılık, meyvecilik alt başlıklar çeşitlendirilebilir. Bir durum tespitini öncelikle ortaya koymamız lazım diye düşünüyorum" (K2; 46-55 yaş arası).

Katılımcılar Ayrancı'nın temel geçim kaynaklarından olan tarım ve hayvancılık konusunda sürdürülebilir kırsal kalkınma çalışmalarında kamu kaynağı kullanımının ve bölgesel kalkınma eylem planları ile kalkınma projelerinin önemine değinmiş, kamu girişimleri ve hayata geçen projelerden örnekler vermiş, ekomüze kurulması çalışmalarında bu kaynaklardan destek alınmasının önemine değinmiş ve aynı zamanda kurulacak ekomüzenin de bölgenin kırsal kalkınmasına katkı sağlayacağını vurgulamışlardır.

"Ekomüzenin devamlılığının sağlanması biraz finansal destekle mümkün ve kamu kaynaklarını kullanmak, öncelikli olması açısından projenin, hızlı yürümesi açısından değerli diye düşünüyorum" (K2; 46-55 yaş arası).

"Bölgesel planlar (KOP) kapsamında biz orada hayvancılık altyapısı olsun, tarımla ilgili makineleşme olsun, modernleşme olsun ve özellikle Divle Obruk Peyniri oranın çok büyük bir değeri, örgütlenmeyle ilgili olsun altyapı çalışmalarını oranın aşağı yukarı tamamladık. İnşallah altyapı çalışmaları, kırsal kalkınma anlamında altyapı büyük oranda tamamlandı demiyleyim ama halen eksiklerimiz var ama ciddi çalışmalar yapıldı. Bunun devamı da gelecek inşallah onun için ben orada güzel şeyler olacağına düşünüyorum. Ekomüze projesinin de oraya isabetli olacağını düşünüyorum. Yöre halkına mandıralar verdik. Mesela son zamanlarda portatif mandıralar verdik. Hani sağdıkları sütü hijyenik şekilde işlesinler yoğurt peynir yapsınlar diye" (K4; 56-65 yaş arası yaş arası).

"Ayrancı'da Kaymakamlığın "Nefes" diye projesi var. Tam kırsal kalkınmaya yönelik istihdam da var. Tabi KOP, SOGEP çerçevesinde orada 24 kadınımızı ve çocuğumuzu çalıştırmak istiyoruz. Eski hastane binasının restorasyonu ile birlikte orada meyve kurutma merkezleri ve mantar üretimi ile ilgili bir proje sunduk" (K7; 56-65 yaş arası yaş arası).

"Bölgesel kalkınma (KOP) çalışmaları kapsamında, Obruk restorasyonu tamamlandı. Yine çadırlarla birlikte karavanlar verildi. Hayvancılığın desteklenmesi de çok önemli çok da büyük gelişmeler var o anlamda. Sonrasında mesela biz el atana kadar

2 yıl öncesine kadar Obruk Peyniri 30-40 TL'ye satılıyordu ve orada maalesef birilerinin tekelindeydi bu iş. Ne zaman biz bu işe el attık. Kooperatifleştirdik. Markalaşmaya yöneldi ve e-ticaret siteleri üzerinden satış yapılmaya başlandı. Kooperatif bunu internet üzerinden de satıyor. Çiftçimiz de bundan para kazanmaya başladı" (K4; 56-65 yaş arası).

Katılımcılar Ayrancı'nın kırsal kalkınmasında da en büyük sorunlardan bir tanesinin üreticinin ürününü tüketicinin istediği formatta, standartta, hijyenik koşullarda üretip pazarlama, istikrarlı fiyatlandırma konusunda sıkıntıları olduğunu belirtmişler; bu konuda halkın bilinçlendirilmesinde, kurulacak ekomüzenin faydalı olacağını vurgulamışlardır.

"Ben de kırsal kalkınmaya yönelik birçok projeler yürüttüm. Şimdi benim sahada gördüğüm kırsal kalkınmada en büyük sorunlardan bir tanesi üreticinin ürününü tüketicinin istediği, formatta, standartta hijyenik koşullarda üretip pazarlama konusunda sıkıntıları var. Aracılar bu konuda ürünün tüketiciye ulaşımına kadar ki süreçleri de fiyat noktasında değer zincirinde ciddi kârları var. Obruk Peyniri yaklaşık 180 Tl civarında satılıyor. Oysa Ayrancı'da bu fiyatların 100 liralar civarında olduğunu tahmin ediyorum. Bu da projenin devamlılığını sağlamak hem kırsal turizmde projenin devamlılığını sağlamak açısından yöresel ürünleri öne çıkarmak ve doğrudan pazarlamanın faydalı olacağını düşünüyorum" (K4; 46-55 yaş arası).

Katılımcılar kurulacak ekomüzeye katkı sağlayacaklarını düşündükleri; Karaman bölgesinde olduğu gibi Ayrancı'da da coğrafi işaretli ürün konusunda fakirlik çekildiği ve bu çalışmalara ağırlık verilmesinin önemini vurgulamışlardır.

K6: "Bölgede coğrafi işaretli ürün konusunda ciddi anlamda fakirlik çekiyoruz. Neden dersek birçok ürünle ilgili coğrafi işaret belgesi alınması noktasında tarafıma talepte bulunuldu. Türkiye'de üç ilin sadece bir adet coğrafi işaret belgeli ürünü var. Birisi Karaman, birisi Ağrı, birisi de İstanbul, yani Karaman'ın bu kadar zenginlik içerisinde sadece coğrafi işaret belgeli bir ürününün olması gerçekten düşünülmesi gereken bir konu. Bunlara yoğunlaşmamız gerekir diye düşünüyorum" (K6; 56-65 yaş arası).

Katılımcılar Ayrancı'nın kırsal kalkınmasına katkı sağlayacaklarını düşündükleri bölge için yeni tarım uygulamalarından olan lavanta üretiminin bölgede başlatılmasının ekomüze felsefesiyle de örtüşüyorsa, kurulacak ekomüzeye de katkı sağlayacağını düşünmektedirler.

"Bizi ekomüze kavramı ile tanıştırdın. Ayrancı için ne yapılabilir, Ayrancı nasıl kalkınır, hepimiz biraz ona kafa yoruyoruz. Hatta işte bu suya az ihtiyaç duyan lavanta üretiminden onun parfümeri sanayinde kullanılmasına kadar son zamanlarda çok şey konuşuluyordu. Belediye Başkanın da bu konuda birtakım projeleri vardı. Ama sanıyorum ekomüze, kavramı biraz daha yörenin tarihsel kültürel kimliğini yansıtan bir kavram odaklı. Doğru anlıyorsam. Dolayısıyla biraz bunu öne çıkarılması lazım belki de. Buradaki bütün öneriler de bu anlamda, mutlaka çok işe yarayacaktır" (K7; 46-55 yaş arası).

Katılımcılar Ayrancı'nın kırsal kalkınmasında küçük çiftik işletmelerinin, kooperatif girişimlerinin kurulacak ekomüze için de büyük potansiyel oluşturacağını, ekomüzenin bu tür işletmelerin kurumsallaşmasına katkı sağlayacağını düşünmektedirler.

Özellikle Divle-Berendi-Kıraman güzergahında şu anda orada halihazırda yaşayan her ikisi de ziraat mühendisi menşeli karı koca bir çift var. Emekli olduktan sonra bu üç köy üzerinden özellikle Kıraman'daki kendi bağ bahçe ve tarlalarında organik tarıma yöneldiler. Organik tarım sonucu elde ettikleri ürünleri e-ticaret sistemi üzerinden satışa sundular. Bu bireysel bir çalışma onların bu çalışmaları örneklem alınaraktan organik tarım noktasında ve onların ürettiği kuruttuğu sistemlerin ekomüze sistemine dahil edilmesi birinci ayak. İkincisi bir kadın girişimcisi Divle'ye yerleşti. Orada bir kadın kooperatifi oluşturdu. Yerel desenleri içeren türk desenlerini içeren kilim ve halı üretimi yapıp bunların pazarlanması yönünde girişimde bulunuyor" (K9; 46-55 yaş arası).

Tablo 14

Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Ekonomi Teması İle İlgili Bulgular

Temalar	**Alt Temalar**	**Betimlemeler**
Ekonomi	Tarım	Meyvecilik Yeni tarım ürünleri: Lavanta üretimi
	Hayvancılık	Sütün hijyenik şekilde işlenmesi, tesisleri/mandıracılık Üreticinin ürününü tüketicinin istediği, formatta, standartta hijyenik koşullarda üretilmesi
	Madencilik	Mermer ocağı
	Alt Yapı Çalışmaları	Obruk restorasyonu Tarımda makineleşme Tarımda teknoloji uygulamaları

(Devam ediyor)

Tablo 14 (Devam)

Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Ekonomi Teması İle İlgili Bulgular

Temalar	Alt Temalar	Betimlemeler
Ekonomi	İşbirliği Platformları	Kooperatifçilik Küçük ölçekli aile işletmeleri Üretici örgütlerin iş birliği platformu Ulusal ve uluslararası ölçekte iş birliği platformu
	Ürün Pazarlama ve Markalaşma Çalışmaları	E ticaret ve pazarlama sitesi kurulması Dijital tarım pazarı
	Coğrafi İşaret Çalışmaları	Yeni ürün çalışmaları
	Yöresel Ürün Fiyat Politikaları	Marketing çalışmaları
	Finansal Kaynak	Kamu kaynağı desteği Kalkınma ajansı projeleri KOP Projeleri
	İstihdam	Kadınların istihdamı Kadın girişimciler Gençlerin istihdamı Küçük çiftlik işletmeleri modellemesi

Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Sosyal Gelişmeler Teması ile İlgili Bulgular

Katılımcılar Ayrancı'da yıllardır devam eden göçü tersine çevirme konusunda kurulacak ekomüzenin motivasyon oluşturabileceğini düşünmektedirler.

"Ayrancı'da biraz önce tablosunu gösterirken Seda büyük bir göçten bahsetti. Ayrancı ciddi anlamda göç veriyor. Bu anlamda bir kan kaybı var. Bu göçün de tersine çevrilebileceği bir döneme de giriyoruz. Yani işte zamanında 70'lerde 80'lerde Ayrancı'dan çıkmış bir parça para kazanmış iş adamı olmuş ya da memuriyet yapmış emeklilik aşamasına gelmiş Ayrancılılar artık yeniden Ayrancı'ya dönmeyi düşünebilecek, birkaç ay da olsa Ayrancı'da yaşamayı düşünebilecek bir kuşak oluştu. Bu kuşağın Ayrancı'ya ilgisi Ayrancı'ya sahiplenme motivasyonu arttırılabilirse Ayrancı'da yaşama zamanları da arttırılabilirse, bu Ayrancı için çok büyük bir avantaja dönüşebilir. Neden çünkü şu anda Ayrancı'daki mevcut nüfus Seda'nın çalışmaları bağlamında bir ekomüze kavramının içini dolduracak anlamda Ayrancı'nın tarihsel kültürel birikimini yansıtmaktan maalesef çok uzak. Yani şu anda Ayrancı'da Mersin'den

göçüp gelen insanlar var. Artık Ayrancı'nın 30 sene 40 sene öncesini bilen tanıyan o kadar az insan kaldı ki, Ayrancı'nın kültüründen tarihinden bahsediyorsak bu konuyu da düşünmemiz lazım. Ayrancı'ya dönüş deyince tesadüf oldu dün Divleli arkadaşımızın bir karikatürünü (Görsel 33) gördüm. Karikatürde de anlatıldığı gibi artık büyük şehirlerden bir kaçış var. Belki biz de çok özlediğimiz için biz bile hayatımızın bir dönemini mutlaka memleketimizde geçirmek istiyoruz" (K7; 46-55 yaş arası).

Görsel 33. Bir tersine göç karikatürü

Katılımcılar, Ayrancı'da yaşayan halkın ve sonradan gelen halkın göç ve uyum çalışmalarının önemi; din, dil ırk, görüş vb. ayrımı olmadan biz bilincinin oluşturulması konusunun ele alınması ve kurulacak ekomüze çalışmalarında bu konuya titizlik gösterilmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

"Öncelikle halkın etnik siyasi oluşumlardan ayrılıp biz ve birlik bilinci oluşturulması gerektiğine inanıyorum. Az önce ifade edildiği gibi Divle gibi yerde 3 tane kooperatifin fazla olduğunu varsayıyorum. Herkes bir şeyler yapmaya çalışıyor. Her şeyden önce Ayrancı halkında biz bilincinin oluşması lazım. Çünkü gerçek yerel halk hemen hemen azaldı çevre köylerden farklı yerlerden göçlerle beraber daha kozmopolit bir yapı oluştu. Bir birlik bilincini oluşturulması gerekiyor" (K9; 46-55 yaş arası).

Katılımcılar Ayrancı'nın kırsal kalkınması sürecinde sosyal etki çalışmalarının önemine değinmişler ve ekomüzenin oluşturulmasında bu sosyal etki araştırmalarının dikkate alınmasının önemini vurgulamışlardır.

"Orada belki ekomüze çalışmasına altlık oluşturabilecek, mesela kooperatifçilik, oldukça ilerledi. Hatta bize göre biraz da fazla oldu. 23 tane kooperatif oldu. Aynı amaca hizmet eden. Bunlar belki bu ekomüzenin oluşturulmasında sosyal etkilerin de belki

düşünülmesi gerekiyor. Sosyolojik etkiler de dikkate alındığında kooperatiflerin de destek olması anlamında kullanılabilir diye düşünüyorum" (K2; 46-55 yaş arası).

"Kırsal kalkınma ama ben oranın sosyolojik olarak da incelenmesi ve bunun çok iyi analiz edilmesi gerektiğini düşünüyorum" (K4; 56-65 yaş arası).

Tablo 15

Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Sosyal Gelişmeler Teması İle İlgili Bulgular

Temalar	**Alt Temalar**	**Betimlemeler**
Sosyal	Göç	Ayrancı'ya dışarıdan göç Tersine göç Ayrancı'ya dönüş motivasyonunun geliştirilmesi Göç ve uyum
	Sosyal Etki Araştırmaları	Sosyolojik olarak da incelenmesi ve bunun çok iyi analiz edilmesi Anket çalışmaları
	Kurumsal Kimlik Çalışmaları	Kurumsal kimlik tasarımlar Biz bilincinin oluşturulması

Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Eğitim Teması ile İlgili Bulgular

Katılımcılar Ayrancı'ya kurulacak ekomüze kapsamında hem kültürel miras eğitimlerinin hem de yöresel ürünlerin standartların oluşturulması, yazılı hale getirilmesi ve bu konuda eğitimlerin verilmesinin önemini vurgulamışlardır.

"Bir başka şey de vurgulamak istediğim standartların oluşturulması için de hem yazılı hale getirilmesi için de çok önemli hem o standartların oluşturulması çok önemli. Memleketten yoğurt alıyoruz. Mesela her gittiğimizde ya da peynir alıyoruz. Her bir teneke her bir deri farklı farklı çıkıyor. Daha uzun süre dayanıyor. Daha kısa süre dayanıyor. Dolayısıyla kendi evi için yapan insanlar bile kendi standardını tutturamıyorlar. Bunların belirlenip yazılı hale getirilmesi ve bu konuda eğitimlerin verilmesi. Özellikle kadınlarımıza hem ekonomik çok önemli katkılar sağlayacak diye düşünüyorum. Dolayısıyla hem kültürel mirasın yazıya dökülmesi hem standartların belirlenip bu bağlamda alanda eğitimlerin belirlenmesinin salça yapımı, güz yoğurdu

yapımı, peynir vs kuru meyve kuru sebze hepsi bizim için çok önemli, bunlar üstünde daha düşük maliyetlerle alışılabilir diye düşünüyorum" (K8; 46-55 yaş arası).

Katılımcılar hali hazırda eğitim bursu ve uzaktan eğitim destekleri konusunda yaptıkları çalışmaları da örnek olarak paylaşmışlardır.

"Şu an için buradan söyleyebileceğim vakıfla ilgili özellikle bir iki konuda 70 öğrenciye, üniversitede okuyan öğrencilerimize burs veriyoruz. Şu ana kadar 270 adet tablet gönderdik. Uzaktan eğitime katılamayan mali durumu yetersiz çocuklarımıza" (K6; 46-55 yaş arası).

Tablo 16

Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Eğitim Teması İle İlgili Bulgular

Temalar	**Alt Temalar**	**Betimlemeler**
Eğitim	Yöresel Ürünlerin Standart Üretilmesi Eğitimi	Yoğurt yapımı Peynir yapımı Kuru meyve yapımı Kuru sebze yapımı Salça yapımı
	Kültürel Miras Eğitimleri	Kültürel miras eğitimleri
	Eğitim Materyal Destekleri	Eğitim bursları Uzaktan eğitim materyal desteği

Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Tanıtım Teması İle İlgili Bulgular

Katılımcılara Ayrancı'ya kurulacak ekomüze için yerel halkın kendi kültürünü tanımasının önemli olduğunu düşünmektedirler.

"Mesela, Sidemara lahdinin Ayrancı'nın Ambar köyünden çıktığını çoğu Ayrancılı bile bilmez. Bu tanıtım olarak bizim eksikliğimizi gösterir" (K2; 46-55 yaş arası).

"Cuma günleri pazaryerinde ara ara açılacak stantlar, broşürlerle bilgilendirme, mahalleler bazında toplantılar, kamu kurumları ve yerel yönetimle iş birliği" (K8; 46-55 yaş arası).

Katılımcılar kurulacak ekomüze için yerel yönetim STK ve bölge kalkınma ajanslarıyla iş birliği ile Ayrancı'nın tanıtım yöntem ve materyallerinin geliştirilmesi gerektiğini düşünmektedirler.

"Ayrancı'nın tanıtım noktasında doküman yok. Ayrancının tarihi gelenekten geleceğe değerleri konusunda hiçbir tanıtıma yönelik yazılı bir görsel basılı yayın yok elimizde. Bunu bir tanıtım grubu olarak başlatmak lazım" (K2; 46-55 yaş arası).

"Karaman ile ilgili bir yapım ne olabilir. İnsanlar KOP'u tanıması için bir belgesel çekmek yöreye katkı sağlayabilir" (K6; 56-65 yaş arası).

"Projeler yoluyla yerel yönetim STK ve bölge kalkınma ajanslarıyla iş birliği ile tanıtımlar yapılması" (K3; 46-55 yaş arası).

Katılımcılar Ayrancı'nın tanıtımına katkı sağlayacağını düşündükleri Ayrancı'da kurulacak ekomüze çalışmalarının Karaman iline de örnek olacağını düşünmektedirler.

"Türk Dünyası Kültür Başkenti uygulamaları var. 2012-2013 yılında ilk kez bir türk şehri Eskişehir'e bu unvan verildi. Ardından 2018 yılında Kastamonu bu unvanı almış. Biz de Karaman ili olarak 2023 yılına talip olduk. Niye 2023 bir kere Cumhuriyetin kuruluşunun 100. yıldönümü Cumhuriyeti kuran kişi Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve Karamanlı bir kişi. 2023 yılında biz Türk Dünyası Kültür Başkent unvanının Karaman'a verilmesi noktasında girişim yaptık. Dolayısıyla bu unvanı aldığımız taktirde bölgede ciddi bir hareketlenme olacağına inanıyorum. Bunu da sizlerle paylaşmak istedim. Bence Ayrancı Karaman'a da il bazında güzel bir örnek olacak. Ekomüze çalışması güzel bir çalışma yani. Aslında Karaman olarak top yekûn tanıtım konusunda sahip olduğumuz değerlerin korunup tanıtılması noktasında çok şey var" (K6; 56-65 yaş arası).

Tablo 17

Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Tanıtım Teması İle İlgili Bulgular

Temalar	**Alt Temalar**	**Betimlemeler**
Tanıtım	Ayrancı'nın Tanıtımı	Doküman oluşturulması Görsel belge oluşturulması Belgesel çekimi
	2023 Türk Dünyası Kültür Başkenti Karaman Çalışmaları	Ayrancı tanıtım çalışmaları
	Karaman Tanıtım Platformu	Ayrancı tanıtım projeleri
	Yerel Halka Ayrancı Kültürünün Tanıtılması	Farkındalık çalışmaları Cuma günleri pazar yerinde ara ara açılacak stantlar Broşürlerle bilgilendirme Mahalleler bazında toplantılar Kamu kurumları ve yerel yönetimle iş birliği

Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Ulaşılabilirlik Teması ile İlgili Bulgular

Katılımcılar Ayrancı'ya oluşturulacak ekomüzeye ulaşım konusunda coğrafi lokasyon ile ilgili düşüncelerini paylaşmışlardır.

"Ankara civarından örnekler verdi ama Seda Hanım onların bir avantajı var. Ankara'ya yakınlar, biz hakikaten Konya'ya yakın sayılsak da Konya'nın alternatifleri çok. Yeni Mersin yolu çalışmaları devam ediyor. Belki Mersinden, Mersin de bulunan insanları misafir edebiliriz" (K3; 46-55 yaş arası).

Tablo 18

Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Ulaşılabilirlik Teması İle İlgili Bulgular

Temalar	Alt Temalar	Betimlemeler
Ulaşılabilirlik	Karayolu	Mersin yolu

Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Yönetim Modeli Teması ile İlgili Bulgular

Katılımcılar Ayrancı'da kurulacak ekomüze için, işin asıl sahipleri olan yerel halkın konuyu sahiplenmesinin sağlamanın önemini vurgulanmıştır.

"Bu konuyu biraz somutlaştıran sonra mutlaka Ayrancı'da bu işin asıl paydaşlarının dahil olacağı bir çalıştayla onların sahiplenmesini sağlamak çok önemli yani yoksa biz burada konuşuruz. Ama asıl bu işin sahibi Ayrancı ahalisi olacağı için onların paylaşımına tartışmasına mutlaka açmak lazım. İşi esas olarak yürütecek olan onlar çünkü" (K7; 46-55 yaş arası).

"Yerel mülki idari amirler, STK'lar, kanaat önderleri ve sivil sermayenin başı çekip, iş birliği ve rol model yapılanması ile, halkın birlik biz bilincinin pekiştirilmesi, konu ile bilgilendirilmesi, işsizlik ve ekonomik çıkmazlara ciddi bir çözüm olacağının öncelikle lanse edilmesi, ilçeye ve yöre halkına diğer kazanım bilincinin sunulması, çoğulcu katılımın sağlanmasının öncelik olduğu kanaatindeyim" (K9; 46-55 yaş arası).

Katılımcılar Ayrancı'ya kurulacak ekomüzenin sürdürülebilir olması için yönetim modelinde kamu kurumları ve yerel yönetimler başta olmak üzere üniversite, sivil toplum kuruluşlarının birlikteliği ile toplumun katılımının sağlanmasının ve kurumlar arası

iletişimin geliştirilmesinin önemini vurgulanmış; aşamalı olarak mevcut durum analizi, paydaş analizi, eylem planı çalışmaları, çalıştay çalışmalarının projelendirilmesi, projelerini hayata geçirilmesini sağlayacak kaynakların araştırılması ve adım adım hayata geçirilmesini önermişlerdir.

"Ayrancı için katkı sağlayacak projeler için altyapı olacağını düşünüyorum. Biz genel itibariyle toplu olarak örgütlü yapılanmaya çok da yatkın bir toplum olduğumuzu düşünmüyorum kişisel olarak. Onun için bu tür projelerde mutlaka kamunun bir ayağının, yerel yönetimin bir ayağının oluşturması lazım. Çünkü bir projeye başlamaktan ziyade proje bazlı olarak düşünüyorum. Akademik boyutu senin dediğin boyutu ama genellikle bu tür projelerde ilk başta çok hevesli oluruz. Herkes her şeyi söyler. Derneklerde vakıflarda, bir toplantıda. Ortamın havasıyla herkes çok bonkörleşir. Ertesi gün aidatı ödemekte zorlanırız. Onun için mutlaka kamunun bir ayağının yerel yönetimler olsun kamu, kaymakamlıklar gibi kurumların olması lazım. Bir şeylerde bir sürdürülebilirlik açısından onların bir ayağının bu tür projelerde bir paydaş olarak yer almasının uygun olacağını düşünüyorum" (K7; 56-65 yaş arası).

"Biz ne yapabiliriz? Toplumu nasıl katabiliriz? Burada asıl sıkıntı buradadır" (K3; 46-55 yaş arası).

"Biraz kurumlar arası iletişimde eksikliğimizin olduğunu görüyorum Karaman'da. İlçe belediye başkanları kendi aralarında Valilik ve Karaman Belediyesi arasında bu iletişimi güçlendirebilirsek, yöremizin her konuda hızla yükseleceğine inanıyorum" (K6; 56-65 yaş arası).

"Ayrancı'ya dair gözlemlediğim en büyük handikap. Yerel, idari ve mülki amirler ile halk karasındaki istişareler ve kopukluklardan kaynaklanıyor. Ayrancı'da böyle bir oluşuma yönlenecekse kalkınma adına, ekomüze adına belki öncelikle yerel idari ve mülki amirler STK'lar ve sivil sermaye, Ayrancılı sivil sermaye sahiplerinin iştiraki. Divle gibi küçük yerde 3 tane kooperatif çok fazla. Herkes ayrı bir şeyler yapmaya çalışıyor" (K9; 46-55 yaş arası).

"Benim sizin tezinizde verebileceğimiz en büyük destek olarak daha doğrusu projenin özü bir mevcut durum tespiti olsa gerek diye düşünüyorum. Yani Ayrancı'da kültürel, sosyal, tarihi, yöresel neler var. Bunların bir tespitinin yapılmış olması bu tespit yapıldıktan sonra da çok farklı alanları kapsayacak bir eylem planı oluşturabiliriz. Eylem planı işte nelerden oluşur. Turizm bir eylem planıdır. Turizm başlığı altında alt başlıkları çeşitlendirilebilir. Üretim aynı şekilde. Üretimde hangi kurumlar girecek işin içerisine. Ne tür üretim sanayi üretimimi kırsal kalkınmaya yönelik tarım, hayvancılık, meyvecilik

alt başlıklar çeşitlendirilebilir. Bir durum tespitini öncelikle ortaya koymamız lazım diye düşünüyorum" (K2; 46-55 yaş arası).

"Projenin hem uygulanması ve devamlılığı hem de finasmanı açısından paydaşlar arasında mutlaka yerel yönetimler ve kamu idarelerinin yer almasının uygun olacağını düşünüyorum" (K7; 56-65 yaş arası).

"Gerçekçi ve rasyonel projelerle Ayrancı'da kamu kurumları ve halkın katılımına açık çalıştaylardan elde edilecek sonuçlarla hareket etmek gerekir" (K7; 46-55 yaş arası).

Katılımcılar Ayrancı'ya kurulacak ekomüzenin hayata geçebilmesi için tezin tamamlanmasının ardından tez çıktılarının projelendirilmesinin önemi vurgulanmıştır.

"Bu bir yüksek lisans tezi olduğu için sen bu verileri analiz edip raporlayacaksın. Tezin tamamlanacak doğal olarak. Bundan sonrası aslında onu projelendirmek ve de bunu sahiplenecek kişilere erişmekte diye düşünüyorum. Dolayısıyla tezinin raporu ile birlikte belki zaten memleket aşığı birisin. Sana düşen en büyük görev işte hem kamu kurumlarının yöneticileri yerel yöneticimiz, yönetim ekibi, hem de STK'lar ile sıkı bir iş birliği ile bu projeye dönüştürülmesinin peşinden gitmelisin. Bizler de seni olabildiğince desteklemeliyiz diye düşünüyorum. Tezini teslim edeceksin. Aslında kuramsal tarafını tamamlamış olacaksın, başarılar diliyorum" (K8; 46-55 yaş arası).

Katılımcılar Ayrancı'ya kurulacak ekomüze için halkın katılımının sağlanmasında kamunun önderliğinin önemi belirtilmiş; farklı yörelerde kamu kurumlarının yaptığı farklı kırsal çalışma modellerinin de araştırılması ve incelenmesinin faydalı olacağını vurgulanmıştır.

"Bütün kırsal yerlerde olduğu gibi Ayrancı insanını örgütlemek organize bir çalışmanın içine sevk etmek zorluklarına karşı mutlaka kamu gücünün, kaymakamlığın, belediyenin işin içinde olması gerekiyor. Bu konuda çok iyi örnekler var. Amasya da sanıyorum Gümüşhacıköy olabilir. İlçesini hatırlamıyorum ama bir zaman TRT'de izlemiştim. Belki denk gelen hemşehrilerimiz olmuştur. Bir kaymakam heyecanlı, hevesli inançlı bir kaymakam önderlik ediyor. Burada herkesin küçük küçük bahçeleri var. Bunların bakımı sulanması işte tarımsal mekanizasyonu, araç gereç ihtiyacı anlamında korkunç bir israf var. "Gelin bu bahçelerin hepsini birleştirelim tek bir bahçe yapalım" diyor. İşin içinde kaymakamlık olunca halkın büyük bir bölümü inandı buna ve katıldı. Bir kısmı katılmadı. Onlar da projenin başarısını gördükçe katıldı. Bir elden sulandı, bir elden ağaç dikildi, bir elden bakımı yapıldı ve muazzam bir ekonomi girdi sağlandı. Bunu

şimdi TRT'nin arşivine girsek buluruz. Yani kamunun burada önderliği çok önemli" (K7; 46-55 yaş arası).

Tablo 19

Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Yönetim Modeli Teması İle İlgili Bulgular

Temalar	Alt Temalar	Betimlemeler
Yönetim Modeli	Paydaş Katılımı	Kamu kurumları Yerel yönetim Akademi STK'lar Kooperatifler Sivil sermaye sahipleri Bölge kalkınma ajansları Halkın katılımı
	Paydaş İletişimin İyileştirilmesi	Karaman'da ilçe belediye başkanları kendi aralarında, Valilik ve Karaman Belediyesi arasında iletişimin güçlendirilmesi
	Halkın örgütlenmesi	Ayrancı insanını örgütlemek, organize bir çalışma
	Sürdürülebilirlik	Kamu kurum kuruluşları ve yerel yönetimlerin birbirleriyle iş birliğinin sağlanması
	Uygulanmış Örnek Modellerin İncelenmesi	Kaymakamlığın yürüttüğü Gümüşhacıköy (Amasya) bahçe modeli
	Yönetim Modeli Çalışmalarının Projelendirilmesi/Tez Çalışmasının Çıktılarının Projelendirilmesi	Mevcut durum tespit çalışması Turizm alanında bir eylem planı çalışması Paydaş analiz çalışması Ön fizibilite çalışması Tezin raporunun projelendirilmesi Halkın katılımına açık çalıştaylar

Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Bölge Teması İle İlgili Bulgular

Katılımcılara Ayrancı'da kurulacak ekomüzenin hangi bölgede, mekânda ya da mekânlar da olması gerektiği konusunda düşüncelerini paylaşmışlardır.

"Merkezde, pazar yerine yakın bir yerde ya da Karaman yolu ya da İstasyon yolunda" (K8; 46-55 yaş arası).

"Barajdaki eski lojmanların bulunduğu, şimdilerde hıdırellez şenliğinin yapıldığı mekân lokasyon olarak (Mersin yolu, Ereğli-Karaman yolu kavşağında bulunması) ekomüze için uygun olarak değerlendirilmektedir" (K1; 56-65 yaş arası).

"Divle Kıraman ve Berendi köylerini içinde barındıran Uludere Vadisinde" (K3; 46-55 yaş arası).

"Baraj, İnönü Mevkii, Divle, Pınarkaya, Kıraman, Berendi köyleri öncelikli mecralar" (K5; 56-65 yaş arası).

"Çevresel avantajları nedeniyle Baraj park alanı değerlendirilebilir" (K7; 46-55 yaş arası).

Tablo 20

Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Bölge Teması İle İlgili Bulgular

Temalar	**Alt Temalar**	**Betimlemeler**
Bölge	Merkez	Merkezde, pazar yerine yakın bir yerde ya da Karaman yolu ya da İstasyon yolunda
	Baraj, İnönü Mevkii	Barajdaki eski lojmanların bulunduğu, şimdilerde hıdırellez şenliğinin yapıldığı mekan lokasyon (Mersin yolu, Ereğli-Karaman yolu kavşağında bulunması) baraj, İnönü Mevkii,
	Yaylalar	Kıl çadırı kampları Yaylalar
	Köyler	Divle, Pınarkaya, Kıraman, Berendi köyleri öncelikli mecralar
	Vadi	Divle, Kıraman ve Berendi köylerini içinde barındıran Uludere Vadisi
	Meyve Bahçeleri	Kiraz hasadı, kayısı hasadı

Ayrancı'nın Ekomüze Potansiyelinin Güçlü-Zayıf Yönleri ile Konuya İlişkin Fırsat-Tehditleri ile İlgili Bulgular

Bu çalışmada literatür araştırması ile ortaya konulan Ayrancı'nın ekomüze potansiyeli başlığı altında bir araya getirilen veriler neticesinde ortaya çıkan Ayrancı'da bir ekomüze kurulması sürecinde Ayrancı'nın güçlü-zayıf yönleri ile tehdit ve fırsatlar Ayrancı'da bir ekomüze için sürdürülebilirlik stratejilerinin temelini oluşturmaktadır. Bu kapsamda Ayrancı'nın ekomüze potansiyeli başlığı altında bir araya getirilen veriler,

SWOT (GZFT) analizi ile değerlendirilerek Ayrancı'da bir ekomüze kurulması sürecinde Ayrancı'nın güçlü-zayıf yönleri ile tehdit ve fırsatları ile ilgili bulgulara ulaşılmıştır.

Ayrancı'da Bir Ekomüze Kurulması Sürecinde Ayrancı'nın Güçlü Yönleri

Ayrancı'nın Karaman il merkezine yakın olması deprem riskinin düşük olması doğal yapı yönünden güçlü yanıdır. İlçede, kooperatif, sulama birlikleri ve meslek odaları gibi sivil toplum örgütleri bulunmaktadır. Yaklaşık 8.000 hektarlık alana su hizmeti veren Ayrancı barajı bulunmaktadır. Bölgenin ayrıntılı olarak 1990'lı yıllarda florasının araştırması sonucunda bölge coğrafyasında 65 çeşit bitki tespit edilmiştir.

Fauna olarak Akgöl Tabiatı Koruma Alanında 150'den fazla kuş türü ve Ayrancı coğrafyasında yeni tespit edilmiş 8 nadir kelebek türü bulunmaktadır. Karaman güneş enerjisi potansiyel haritasında Ayrancı ilçesi de göze çarpmaktadır. Ayrancı ilçesinde UNESCO Dünya Miras Listesinde yer alan Çatalhöyük Neolitik Kentinde yapılan kazı çalışmalarında bulunan kerpiç evlere benzeyen kerpiç ev mimari yapılarında; halen halkın belli bir kısmı yaşamaya devam etmektedir. 1904 yılında yapılmış olan tren istasyon durağı, özgün mimarisi ile halen hizmet vermektedir. Geleneksel el sanatlarından dokumacılık sanatı kültürü bulunmaktadır. Koraş halıları ve filikli dokumaları dokuma örneklerindendir.

Divle Obruk Peyniri ilde coğrafi işaret almış üründür. Ayrancı güz yoğurdu hiçbir katkı madde kullanılmadan yapılan ve soğuk hava depolarında saklanarak yıl boyunca tüketilebilen sağlıklı bir üründür. Ayrancı'ya özgü meyve türlerinin bulunduğu 100 yıldan fazla süredir devam eden bahçecilik geleneği vardır. UNESCO Somut Olmayan Miras listesinde yer alan "Bahar Kutlaması: Hıdırellez Şenlikleri" Ayrancı'nın kuruluşundan bu yana geleneksel olarak kutlanmaktadır. UNESCO Somut Olmayan Miras listesinde yer alan "İnce Ekmek Yapma ve Paylaşma Kültürü: Lavaş, Katırma, Jupka, Yufka" ekmeği yöre kadınları tarafından hal imece usulü ile yapılmaya devam edilmektedir.

"Divle Obruk Peyniri'nin" yurt içi ve yurtdışında tanıtımını yapmak ve pazar değerini geliştirmek amacıyla "Gök Peynir Festivali" yapılmaktadır. Ambar köylülerinin kaynaşması ve tarımsal faaliyetlerin geliştirilmesi amacıyla "Ambar Başak Festivali" yapılmaktadır. Ayrancı çevresinde UNESCO Miras listesi ve Geçici Listesinde yer alan kültürel miraslar bulunmaktadır. Dünyanın en büyük Sidemara tipi lahdi olarak bilinen

ve İstanbul Arkeoloji Müzesinde sergilenen "Sidemara Lahdi" Ayrancı ilçesinin Ambar köyünden çıkarılmıştır. Atlas Han, Ayrancı ilçesi, Hüyükburun köyünün 4.km batısında, Karaman Ayrancı demiryolu ve karayolu arasında düz ovada tarihi ipekyolu üzerindedir. Divle'den geçen Uludere vadisinde ve yöre etrafında kilise kalıntılarına rastlanmaktadır.

Ayrancı ilçesindeki Hışılayık Mağarasına 26 m'lik dikey bir bacadan iniş yapılarak yeraltı ulaşılan nehrin suyu ilçeye kazandırılmıştır. Ayrancı coğrafyasında pek çok yayla bulunmaktadır. Küçükbaş ve büyükbaş hayvancılık, tavukçuluk, arıcılık, hayvan kırkımı, hayvan sağımı; hayvansal üretimler arasındadır.

Yörede 8 tür endemik bitki tespit edilmiştir. Coğrafyanın florası arıcılık yapan çiftçilerin ballarının kalitesini artırmaktadır. Boksit, kömür, mermer yatakları bulunmaktadır. Karayolu ulaşımı için yollar yapılmıştır. Mersin limanı tren ulaşım hattı ilçeden de geçmektedir. Konya ve Antalya havalimanlarından Karaman iline servisler bulunmaktadır. Toros Ekspres Tren hattı ilçeden de geçmektedir.

Ayrancı'da Bir Ekomüze Kurulması Sürecinde Ayrancı'nın Zayıf Yönleri

İlçedeki birçok köyde gençlerin ve çocukların vakit geçirebileceği sosyal tesis eksiklikleri bulunmaktadır. Özellikle çocuk parkları ihtiyacı olan mahalleler söz konusudur. İlçenin sosyal tesis yetersizliği bulunmaktadır. Yörenin ekonomik açıdan tarım ve hayvancılık alanlarında; kapalı sulama ve damlama sistemine henüz geçilememesi, ilçedeki tarım arazilerinin toplulaştırma çalışmalarının tamamlanamaması, üretimin geleneksel yöntemlerle yapılması, meraların istenilen vasıfta olmaması ve ilçede büyük hayvancılık işletmelerinin bulunmaması zayıf yönlerindendir (Mevka Ayrancı İlçe Raporu, 2019: 23).

Ayrancı ilçesi karayolu erişilebilirlik endeksinde 37 ilçe arasında 32. sırada yer almaktadır. Havayolu ulaşım endeksinde 31. sırada yer almaktadır. İlçe bütünleşik erişim endeksinde TR52 Bölgesi ortalaması olan 43'ün altında kalmaktadır.

Bölgenin doğal yapı olarak; anayol güzergahından içeride olması zayıf yönüdür. İlçenin yıllık yağış miktarının düşük ve düzensiz olması zayıf yönlerindendir. Sosyo-demografik yapı olarak ilçede son 15 yıllık nüfus dağılımına bakıldığında yoğun bir dışarıya göç olduğu görülmektedir. 1990'lı yıllardan sonra araştırmalarda yeni flora çalışmalarına rastlanmamıştır. Kilise kalıntıları ile ilgili bilimsel olarak bir kazı çalışması veya yüzey araştırması bulunmamaktadır.

Ayrancı'nın kültürel varlıkları arasında yer alan kale, köprü, han, kiliselerin, restorasyonu, konservasyonu, korunması çalışmaları çok azdır. Dijital ortamda Ayrancı'nın etkin tanıtımı yapılamamaktadır. Ayrancıdaki tarım, hayvancılık, el sanatları ürünlerinin pazarlaması ile ilgili tedarik zinciri yetersizdir. Ayrancı yöresel ürünlerinin kurumsal kimlik çalışmaları yetersizdir. Yöre halkının yörenin potansiyeli hakkında farkındalığı yetersizdir.

Yöre Halkının birlikte hareket etme alışkanlığı geliştirilmeye açıktır. Yörenin sosyal etki analizleri yetersizdir. Yöresel ürünlerin hijyen ve standitasyonu ile ilgili eğitim çalışmaları yetersizdir. Yörede ziyaretçi ağırlayacak gecelemeli konaklama yetersizdir. Yöre kültürünün envanter çalışmaları bulunmamaktadır.

Ayrancı'da Bir Ekomüze Kurulması Sürecinde Karşılaşılan Tehditleri

Ekonomik gelir kaynağının büyük kısmı tarıma dayalı olan ve Türkiye'nin en kurak coğrafyası arasında yer alan Ayrancı'da sulama sistemlerinin açık olması büyük su kayıplarına neden olmaktadır.

Divle Obruk Peyniri'nin ürün marka değerinin korunması ve sürdürülebilir üretiminin sağlanmasında üretim standartları yetersizdir.

Yörenin flora ve faunasının korunması için halkın bilinçlendirme eğitimleri gereklidir.

Tarım ve hayvancılık yapan nüfus elli yaş üzerindedir. Yeni nesil tarım ve hayvancılık yapacak genç nüfus başka şehirlere göç etmektedir.

Ayrancı'da Bir Ekomüze Kurulması Sürecinde Karşılaşılabilecek Fırsatlar

Ayrancı ilçesi için ekoturizm çerçevesinde; dağ ve doğa yürüyüşü (trekking), foto safari, sportif olta balıkçılığı, kamp karavan turizmi, yayla turizmi, mağara turizmi, kuş gözlemciliği (ornitoloji) turizmi, ipek yolu turları ve binicilik-atlı doğa yürüyüşü başlıklarının ön plana çıktığı görülmektedir. Ayrancı'da yetiştirilen bitkisel ürünler "Tarım Turizmi" kapsamında yapılabilecek aktivitelerden olan dalından meyve ve sebze toplama, meyve ve hasat festivalleri için büyük bir potansiyel oluşturmaktadır.

Ayrancı ilçesinde çiftlik turizmi kapsamında bahçecilik ve hayvancılık alanında model çiftlik uygulamaları geliştirmeye uygun alanlar bulunmaktadır.

Yöre kadınlarının hemen hemen hepsinin yaptığı, Ayrancı İlçesinin güz yoğurdunun coğrafi işaretinin alınması, ürün hijyen ve üretim standardizasyonu çalışmalarının yapılması, bu konuda kadınların eğitilerek ürünün marka değer olarak Ayrancı'ya kazandırılması ve halkın kırsal kalkınmasına katkı sağlanma fırsatı bulunmaktadır. Ayrancı'nın zengin mutfağının görünür hale getirerek, gastronomi alanı kapsamında korunup geliştirilmesi ve marka değer oluşturulması fırsatı bulunmaktadır.

Ayrancı'ya özgü elma (Bomonjin, Şafran, Gönen vb.), armut (Marigus, Nar armudu, Santa Maria, Şeker vb.), Tokaloğlu kayısı, Beyaz kiraz meyvelerinin ve meyveden yapılan ürünlerin (meyve kuruları, reçeller, marmelatlar, sirkeler vb) gastronomi çalışmalarına katılarak marka değer ve pazarlama çalışmaları yapma fırsatı bulunmaktadır.

Ayrancı yöresinde doğal olarak yetişen ve yöre halkı tarafından toplanarak kullanılan şifalı otların gastronomi çalışmalarına katılma fırsatı vardır. Ayrancı çevresinde UNESCO miras listesi ve geçici listesinde yer alan kültürel miraslar bulunması kültür rotalarına, turistik tur programlarına, Ayrancı'da bulunan kültürel miraslarının da dahil edilmesi için bir fırsattır. Ayrancı'nın Ambar köyünden çıkarılan Sidemara Lahdinin yurt içinden ve yurtdışından Türkiye'nin en çok müze ziyaretçisini ağırlayan müzeler arasında yer alan İstanbul Arkeoloji Müzesinde sergilenmesi ve eserin büyük ilgi görmesi Ayrancı'nın tanıtımı ve görünürlük çalışmaları için bir fırsattır.

Hristiyanlığın Anadolu'da ilk kabul edildiği yer olduğu kabul edilen Derbe'nin Divle olabileceği ihtimali bilimsel olarak araştırılması gereken bir konudur. Doğa meraklıları tarafından büyük ilgi gören yılkı atları Ayrancı'nın tanıtımı için bir fırsattır. Ankara ile Ayrancı arasındaki mesafeyi süre olarak yaklaşık 3 saate kadar düşürecek olan hızlı tren çalışmaları Ayrancı için fırsattır. Ekonomik yapı kapsamında meyveciliğin geliştirilmesi ve modern çiftliklerin kurulması tarımsal fırsatlardandır.

BÖLÜM 5

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Günümüzde müzecilik çalışmaları çok farklı başlıklarla yürümektedir. Katılım bu başlıklardan biridir. Bu proje ile kuramsal olarak da üzerine çalışılmakta olan; müze eğitiminde ve müzecilikte bir merkeze bir ilçeye ya da herhangi bir yere müze kurarken yerel halktan destek almak ve halkın katılımını sağlayarak bir müze çalışması yapmak önemli bir girişimdir.

Bu çerçevede, Karaman ili Ayrancı ilçesine bir ekomüze yapılması için, komşularla yapılan toplantı ile bir altyapı oluşturabilecek verilere ulaşılmış ve sürdürülebilir kırsal kalkınmaya katkı sağlayacağı düşünülen ve bir şekilde hayata geçmesi önerilen katılımcı bir müze projesi olan ekomüzenin ilk ayağı gerçekleşmiştir.

Araştırma konusu ve alt konularına ilişkin bilgi ve çalışma sonuçları hakkında kapsamlı bir literatür taraması yapılmıştır. Öncelikle araştırma konusuna ilişkin, ekomüze, ekomüzenin tarihsel gelişimi, müze eğitimi yaklaşımı, ekomüze ve sürdürülebilirlik, yurtdışından ve Türkiye'den ekomüze örnekleri, Ayrancı ilçesinin sosyo-demografik, ekonomik, kültürel, turizm potansiyeli ve çevresel potansiyeli, SWOT (GZFT) analizi kelimeleri anahtar kelime olarak seçilmiş, eş anlamlıları ile birlikte basılı kaynaklardan ve internet ortamında; birincil ve ikincil kaynaklardan taramalar yapılmış; araştırma problemine uygun olarak kuramsal çerçeve ve literatür araştırması sistematik olarak sınıflandırılmıştır.

Projede, pandemi koşulları da göz önünde bulundurarak belli sınırlılıklar içerisinde Türkiye'den seçilen ekomüze örnekleri için kuramsal çalışma kısmına eklemek üzere *"Ekomüzenin 21 Temel İlkesi"*ne göre ekte yer alan "Ekomüze Öz Değerlendirme Formu" hazırlanmış, cevaplandırmaları için müze yetkililerine niyet mektubu ile birlikte e-posta ile gönderilmiş, telefon ile şifahi görüşmeler yapılarak görüşme formunun amacı hakkında bilgilendirmede yapılmıştır. Müzelerden gelen değerlendirmelere Türkiye'den ekomüze örneklerinin yer aldığı bölümde yer verilmiştir.

Projede, "Karaman ili Ayrancı ilçesinde sürdürülebilir kırsal kalkınmaya katkı sağlayacağı düşünülen bir ekomüze modeli için Ayrancı'nın sürdürülebilirlik potansiyeli

nelerdir?" araştırma sorusuna cevap aramak üzere müze katılımcıları ve müze komşuları olarak çalışma grubu başlığında özellikleri verilen çalışma grubu ile fikir görüş ve önerilerini almak ve toplamak amacıyla kapalı grup şeklinde "Ayrancı'nın Ekomüze Potansiyelinin Hemşehrilerle Değerlendirme Toplantısı" çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir.

Google formda hazırlanan 5'i demografik, 3'ü ekomüze ile ilgili toplam 8 sorudan oluşan yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuş ve forma ait link, toplantı sonrasında cevaplamaları için katılımcılarla paylaşılmıştır. Toplantıda katılımcılara araştırmacı tarafından yapılan sunumda; ekomüze kavramı, yurtdışından ve Türkiye'den ekomüze örnekleri, Ayrancı'nın sosyo-demografik, çevresel, kültürel, turizm ve ekonomik potansiyeli hakkında bilgi verilmiş; araştırma sorusu ve görüşme soruları hatırlatılarak, bu kapsamda katılımcılara söz verilmiştir.

Görüşme formunda yer alan ve toplantıda da bu çerçevede katılımcılara söz verilen sorular ise;

1. Ayrancı'da ekomüze oluşturulmasında halkın etkin ve sürdürülebilir katılımını sağlanmak için ne yapılmalıdır?

2. Ekomüze; Ayrancı'da hangi bölgede, mekânda ya da mekânlarda olmalıdır?

3. Ayrancı'da ekomüzenin kırsal kalkınmaya katkısını artırmak ve makro katılım sağlamak için hangi temalar/konular/ ana başlıklar üzerine temellendirilmelidir?

Toplantıda katılımcılara etik kurallar ve gizlilik koşulları açıklanarak daha sonra çözümlenmek üzere toplantı, video olarak kayıt altına alınmıştır.

Araştırma sorusu ve yapılandırılmış görüşme formu sorularından elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiş; katılımcıların bildirdiği görüşler; "Turizm, Gastronomi, Kültür, Ekonomi, Eğitim, Sosyal Gelişmeler, Tanıtım, Ulaşılabilirlik, Yönetim Modeli ve Bölge" başlıklarında temalara ayrılmıştır.

Aynı zamanda bu araştırmada yurtdışından; Melbourne Yaşayan Batı Müzesi (Avustralya), Kalyna Country Ekomüzesi (Kanada), Santa Cruz Ekomüzesi (Brezilya), Asahimachi Ekomüzesi (Japonya) ve Casentino Ekomüzesi (İtalya), Türkiye'den ise Ankara'da Altınköy Açık Hava Müzesi ve Anadolu Açık Hava Müzesi "Yaşayan Köy", Bayburt'ta Baksı Müzesi ve Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, Bolu'da Hüsamettindere Köyü Ekomüzesi, Çanakkale'de Opet Etnoköy Çıplak Projesi ve Kars'ta Boğatepe Köyü

Kars Zavot Peynir Müzesi incelenmiştir. Elde edilen kuramsal bilgiler ekomüze model önerisine temel oluşturmuştur.

Bu çalışmada, Ayrancı'nın ekomüze potansiyeli başlığı altında bir araya getirilen verilerden yola çıkarak bulgular kısmında yer verilen SWOT (GZFT) analizi çıktıları Ayrancı'da kurulacak bir ekomüze modeli önerisine alt yapı oluşturmuştur.

Sonuçlar

Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Turizm Teması ile İlgili Sonuçlar

Katılımcıların Ayrancı'da oluşturulabilecek ekomüzeye halkın etkin ve sürdürülebilir katılımını sağlamak için neler yapılması gerektiğine ilişkin verdikleri yanıtlar "Turizm" teması altında toplanmış; bu temadan hareketle yanıtlara göre "Kırsal Turizm, Yeni Destinasyonlar, Doğa Turizmi, Yayla Turizmi, Kültür Turizmi ve Çiftik Turizmi" alt temaları belirlenmiştir.

Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Gastronomi Teması ile İlgili Sonuçlar

Katılımcılar Ayrancı'nın sürdürülebilir kırsal kalkınmasında Ayrancı'da oluşturulabilecek ekomüze için Ayrancı mutfak kültürünü ön plana çıkarmışlar verilen yanıtlar "Gastronomi" teması altında toplanmış; bu temadan hareketle "Süt ve Süt Ürünleri", "Meyvecilik", "Un ve Unlu Mamuller", "Ayrancı Gastronomi Envanter Çalışmaları", "Ayrancı Kimliğine Yönelik Ürün Marka Çalışmaları" ve "Ürün Tedarik Zinciri" alt temaları belirlenmiştir.

Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Kültür Teması İle İlgili Sonuçlar

Katılımcılar Ayrancı'nın sürdürülebilir kırsal kalkınmasında Ayrancı'da oluşturulabilecek ekomüze için Ayrancı'nın kültürel potansiyeli ile ilgili verdiği yanıtlar "Kültür" teması altında toplamış; bu tema kapsamında "Somut Kültürel Miras", "Somut

Olmayan Kültürel Miras", "Müzecilik Çalışmaları", "Kültürel Mirasın Korunması" ve "Halk Kültürü Alan Araştırmaları" alt temaları belirlenmiştir.

Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Ekonomi Teması ile İlgili Sonuçlar

Katılımcılar Ayrancı'nın sürdürülebilir kırsal kalkınmasında Ayrancı'da oluşturulabilecek ekomüze için Ayrancı'nın üretim potansiyeline değinmişler, verdikleri yanıtlar "Ekonomi" teması altında toplamış; bu tema kapsamında "Tarım", "Hayvancılık" "Madencilik", "Alt Yapı Çalışmaları", "İş Birliği Platformları", "Ürün Pazarlama ve Markalaşma Çalışmaları", "Coğrafi İşaret Çalışmaları", "Yöresel Ürün Fiyat Politikaları", "Finansal Kaynak" ve "İstihdam" alt temaları belirlenmiştir.

Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Sosyal Gelişmeler Teması İle İlgili Sonuçlar

Katılımcılar Ayrancı'nın sürdürülebilir kırsal kalkınmasında Ayrancı'da oluşturulabilecek ekomüze için Ayrancı'nın sosyal potansiyeline değinmişler, verdikleri yanıtlar "Sosyal Gelişmeler" teması altında toplamış; bu tema kapsamında "Göç", "Sosyal Etki Araştırmaları" ve "Kurumsal Kimlik Çalışmaları" alt temaları belirlenmiştir.

Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Eğitim Teması İle İlgili Sonuçlar

Katılımcılar Ayrancı'nın sürdürülebilir kırsal kalkınmasında Ayrancı'da oluşturulabilecek ekomüze için Ayrancı'nın sosyal potansiyeline değinmişler, verdikleri yanıtlar "Eğitim" teması altında toplamış; bu tema kapsamında "Yöresel Ürünlerin Standart Üretilmesi Eğitimleri", "Kültürel Miras Eğitimleri" ve "Eğitim Materyal Destekleri" alt temaları belirlenmiştir.

Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Tanıtım Teması İle İlgili Sonuçlar

Katılımcılar Ayrancı'nın sürdürülebilir kırsal kalkınmasında Ayrancı'da oluşturulabilecek ekomüzenin Ayrancı'nın tanıtılmasına katkı sağlayacağını belirtmişler; verilen yanıtlar "Tanıtım" teması altında toplanmış; "Ayrancı'nın Tanıtımı", "2023 Türk Dünyası Kültür Başkenti Karaman Çalışmaları", "Karaman Tanıtım Platformu" ve "Yerel Halka Ayrancı Kültürünün Tanıtılması" alt temaları belirlenmiştir.

Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Ulaşılabilirlik Teması İle İlgili Sonuçlar

Katılımcılar Ayrancı'nın sürdürülebilir kırsal kalkınmasında Ayrancı'da oluşturulabilecek ekomüze için Ayrancı'nın ulaşılabilirlik potansiyeli ile ilgili verdikleri yanıtlar "Ulaşılabilirlik" teması altında toplanmış; "Karayolu" alt temaları belirlenmiştir.

Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Yönetim Modeli Teması İle İlgili Sonuçlar

Katılımcılar Ayrancı'nın sürdürülebilir kırsal kalkınmasında Ayrancı'da oluşturulabilecek ekomüzenin yönetimi ile ilgili verdikleri yanıtlar "Yönetim Modeli" teması altında toplanmış; "Paydaş Katılımı", "Paydaş İletişimin İyileştirilmesi", "Halkın Örgütlenmesi", "Sürdürülebilirlik", "Uygulanmış Örnek Modellerin İncelenmesi" ve "Yönetim Modeli Çalışmalarının Projelendirilmesi/Tez Çalışmasının Çıktılarının Projelendirilmesi" alt temaları belirlenmiştir.

Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli Araştırmasında Bölge Teması İle İlgili Sonuçlar

Katılımcılar Ayrancı'nın sürdürülebilir kırsal kalkınmasında Ayrancı'da oluşturulabilecek ekomüzenin hangi bölgede, mekânda ya da mekanlar da olması gerektiği konusunda düşüncelerini paylaşmışlar, verdikleri yanıtlar "Merkez", "Baraj, İnönü mevkii", "Yaylalar", "Köyler", "Vadi" ve "Meyve Bahçeleri" alt temaları belirlenmiştir.

Öneriler

Toplumların kendilerini ve diğer toplumları tanıma gereksinimini en iyi karşılayacak kurumlardan biri müzedir. Günümüzde müzeler, potansiyellerini değerlendirerek daha iyi bir dünya oluşturmada nasıl yardım edeceklerini sorgulamaya başlamışlar ve müzeciliğin felsefe, yaklaşım ve uygulama bağlamında yönelimleri bu çerçevede değişmeye başlamıştır. 21. yüzyılda topluma açık ve toplum katılımına olanak sağlayan, toplum için ve toplumla birlikte var olmayı amaçlayan müzelerin felsefe, misyon, vizyon, amaç ve işlevlerini toplumsal çalışmalar doğrultusunda geliştirme çabaları birbirini izlemektedir (Karadeniz, 2017: 20).

Bu araştırmada, araştırma sorusu ve yapılandırılmış görüşme formu sorularından elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiş; katılımcıların bildirdiği görüşler doğrultusunda belirlenen; "Turizm, Gastronomi, Kültür, Ekonomi, Eğitim, Sosyal Gelişmeler, Tanıtım, Ulaşılabilirlik, Yönetim Modeli ve Bölge" başlıkları "Eylem Planı Politika Eksenler"i olarak belirlenerek "Ayrancı'nın Ekomüze Potansiyelini Geliştirme Taslak Eylem Planı" olarak oluşturulmuş ve EK 1'de öneri olarak sunulmuştur.

Bu projede yapılan incelemeler, analizler ve bulgular sonucunda Ayrancı'da kurulacak bir ekomüze modeli için öneriler oluşturulmuştur.

Ayrancı'da Kurulacak Bir Ekomüze için Planlama-Araştırma Geliştirme Çalışmaları ve Halkın Katılımı ile İlgili Öneriler

Ayrancı'da kurulacak bir ekomüze için öncelikle paydaşlarının ve mevcut durum analizini belirlenmesi için odak grup toplantıları ile ulusal ve uluslararası çalıştay yapılmalı, halkın katılımı için anket ve sosyal etki analiz çalışmaları yapılmalı ve ekomüze farkındalık eğitimleri programlanarak halkın projeyi sahiplenmesi sağlanmalıdır. Ekomüze hazırlık çalışmaları içerisinde ekomüze yönetimi kapasite geliştirme çalışmaları, mevzuat çalışmaları, misyon ve vizyon belirleme çalışmaları ile stratejik plan ve eylem planı çalışmaları da yapılmalıdır. Bu projede Ek- 1'de sunulan "Eylem Planı Taslağı" geliştirilmeli ve gerekli işbirlikleri ile en uygulanabilir olan etkinliklerden başlanarak projelendirilmeli ve kademeli olarak uygulanmalıdır.

Ayrancı'da Kurulacak Bir Ekomüze için Yönetim Planı İle İlgili Öneriler

Ayrancı'da bir ekomüze modeli için yönetim modeli olarak yerel yönetimlerin, merkezi idarelerin, üniversitelerin, sivil toplum örgütlerinin, yerel halkın yer alacağı bütünleşik bir alan yönetimi önerilmektedir. Ekomüze yönetim modelinde; tercihen yerel yönetimlerin öncülüğünde bir ekomüze planlama ekibinin kurulması, finansal kaynakların yönetim kararlarını da alacak alan yönetim başkanlığının kurulması, ekomüze operasyon biriminin oluşturulması, bilim kurulunun oluşturulması ve danışma kurulundan oluşması önerilmektedir.

Ekomüzenin Yönetim Planlaması ile ilgili 1 yıllık, 5 yıllık, 10 yıllık , 50 yıllık ve 100 yıllık hedeflerin planlanması ve bu hedefler kademeli olarak hayata geçirilmesi önerilmektedir.

Ekomüze yönetim modeli ve planı olştururken, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğünün https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-204384/ulusal-yonetim-planlari.html adresinde yer alan Ulusal Eylem Planları örnekleri incelenmesi, planlardan ve yasal mevzuatlarından yararlanılması önerilmektedir.

OECD'nin Yerel Ekonomik ve İstihdam Geliştirme Programı (LEED) ve Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM) tarafından kültür ve mirasın yerel kalkınma üzerindeki etkisini en üst düzeye çıkarmak için politika yapıcıları ve müze topluluğunu bilgilendirmek ve desteklemek için geliştirilmiş kılavuzdan da faydalanılması önerilmektedir.

Aynı zamanda ekomüzenin sürdürülebilirlik stratejileri içerisinde yurtdışı uygulamalarından oldukça etkili olduğu bilinen ekomüze ağlarının, derinlemesine incelenerek, ağların Türkiye'de de yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası çerçevede oluşturulmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Ayrancı'da Kurulacak Bir Ekomüze için Ekomüze Alanı İle İlgili Öneriler

Ekomüzede, toprak, yer, bölge coğrafi alanın sadece jeolojik özellikleri, bitkileri ve hayvanları değil; aynı zamanda orada yaşayan insanları, değiştirdikleri manzarayı, bu insanların geleneklerini, maddi be manevi kültürlerini ve yaşam tarzlarını da kapsar (Onur, 2014: 452).

Ayrancı'da ekomüze için alan seçerken coğrafyanın tamamını ekomüze olarak değerlendirmek kırsal gelişim için daha yararlı olabilir. Ancak gereken maddi ve manevi

kaynakların yaratılması, sürdürülebilir olabilmesi açısından ilk aşamada uygulanabilir bir bölgenin seçilerek başlanması daha uygun olacaktır.

Ayrancı için öncelikle paydaşların hem fikir olduğu, ortak noktada buluştuğu bir yer olmalıdır. Bu projedeki katılımcıların görüşleri doğrultusunda Hıdırellez şenliklerinin de kutlandığı Ayrancı Barajı ve çevresindeki alandan başlanılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Bu kapsamda; Ayrancı'da br ekomüze modeli için **e**komüze alanı olarak ilk aşamada, Görsel 34'te yer alan Ayrancı Barajı- baraj çevresindeki lojmanlar ve mesire alanı (1), Divle Obruğu (2), Uludere Vadisi ve kiliseler (3), Buğdaylı Vadisi ve kiliseler (4), yılkı atlarının görüldüğü Berendi Yaylası (5), Akgöl Tabiat Alanı (6), Ambar köyünde Sidemara Lahdinin çıktığı sit alanı (7), ipek yolunun güzergahında olan Hüyükburun köyü civarındaki Atlas Han (8), ve Ayrancı'da gönüllü çiftçilerin katılacağı bahçelerin (9) jeolojik özellikleri, bitkileri ve hayvanları ile aynı zamanda burada yaşayan insanlar, değiştirdikleri manzara, bu insanların gelenekleri, maddi ve manevi kültürleri ve yaşam tarzları ekomüze alanı olarak önerilmektedir.

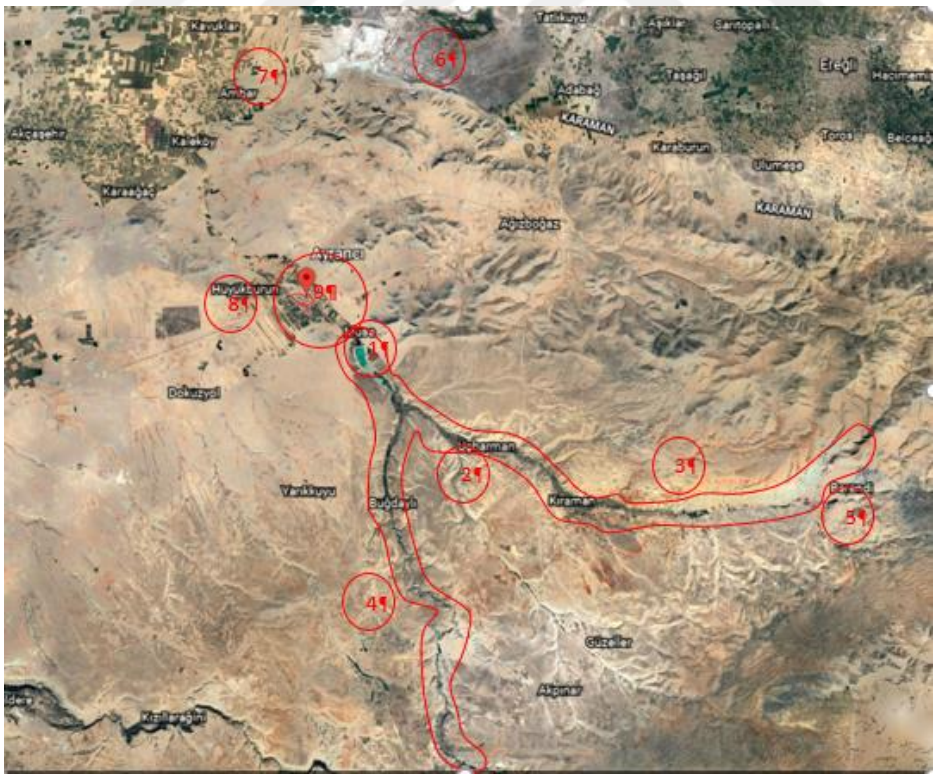

Görsel 34. Birinci aşamada önerilen Ayrancı ekomüze alanı haritası
Kaynak. Google Earth, 2021

İkinci aşamada kademeli olarak İlçenin merkezi ve 4 mahallesi, yaylalar ve 22 köyün alana dahil edilmesi, üçüncü aşamada ilçe çevresindeki diğer ilçe ve illerin dahil edilmesi, dördüncü aşamada İç Anadolu Bölgesinin dahil edilmesi, beşinci aşamada tüm ülkenin dahil edilmesi ile yayılarak ulusal bir kırsal kalkınma hareketine dönüşebilir.

Ayrancı'da Kurulacak Bir Ekomüze için Ayrancı Bellek Müzesinin Kurulması ile İlgili Öneriler

Günümüzde meyve bahçeleri; gelir olarak verilen emeği ve gideri karşılamaması, gençlerin okuyarak yaşamak için tekrar ilçeye dönmemesi gibi sebeplerle her geçen gün azalmakta ve yavaş yavaş yo olmaya yüz tutmaktadır. Bahçeler hem tarımsal üretim için, hem çocuklarımız, gençlerimizin, tüm halkın eğitimi, üretimi ve farklı deneyimler yaşaması için mükemmel doğal ortamlardır. Bahçelerin hem yöre halkına hem de yöre dışından diğer insanlara bir bellek oluşturulması, ürünlerin tanıtılarak talep edilir hale gelmesi, bilgilerin bugüne ve geleceğe ulaştırılarak devamı sağlanmalıdır.

Bu kapsamda bölgede kurulacak bir ekomüzenin de sürdürülebilirliğine katkı sağlayacağı düşünülen Ayrancı Bellek Müzesinin hem sanal ortam için hem de gerçek olarak modellenerek kurulması önerilmektedir. Ayrancı Bellek Müzesi içerisinde yörenin somut kültürel mirası, somut olmayan kültürel miraslarının da yer aldığı bilgiler ile süt ve süt ürünleri, dokumacılık, un ve unlu mamuller, hayvansal ürünler, sidemara lahdi hologramı gibi başlıkların yer alacağı temalar önerilmektedir. Bu temalar çerçevesinde bahçe tanıtım içerikleri gibi, halkının ürünlerini tanıtıp pazar olarak kullanabilecekleri bir portal, uzaktan ve uygulamalı eğitim programları, kamp programları, eğitim plan ve programları ve modeli de oluşturulmalıdır.

Peter Davis'in göstergeleri arasında yer alan *"yerinde koruma ve yorumlama ile bağlantılı bir parçalı site"* politikasının benimsenmesi ve 21 ekomüze göstergesinde *"Ekomüzenin İşlevi ve Kapsamı"* başlığı altında yer alan *"11-Miras kaynaklarının yerinde korunmasını, muhafazasını ve korunmasını teşvik eder"* ilkesinde de vurgulandığı üzere "yerinde koruma" konusunun ön plana çıkarılmasının; yerel halkın kırsal kalkınması, kültürel değerlerinin farkına vararak koruması ve sahip çıkması gibi konulara katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Ayrancı'da Kurulacak Bir Ekomüze için Kaynak ve Marketing Yönetimi ile İlgili Öneriler

Ekomüze modelinin planlanması, uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesi aşamalarının gerçekleştirilebilmesi için; merkezi, bölgesel ve özel kaynakların araştırılması, proje hibe ve teşvik sistemi analiz biriminin oluşturulması, coğrafi işaret çalışmalarının yapılması, ürün tedarik zincirinin oluşturulması, ürün kurumsal kimlik çalışmalarının yapılması ve e-ticaret platformunun oluşturulması önerilmektedir.

Ulaşılabilirlik konusunda ilk aşamada yerel ağ oluşturulması, ilerleyen süreçlerde, bölgesel, ulusal ve uluslararası ağ oluşturulması faydalı olacağı düşünülmektedir.

Ayrancı'da Kurulacak Bir Ekomüze için Tanıtım ve Medya Yönetimi ile İlgili Öneriler

Ayrancı'da kurulacak bir ekomüze için tanıtım temaları olarak; Kültür ve Turizm Bakanlığı, "Turizm, Tanıtım ve Geliştirme Ajansı"nın yürüttüğü "Go Türkiye Platformu" çalışmalarında geliştirilmiş olan ve https://www.goturkiye.com/ adresinden Karaman ili için de bilgilerine ulaşılabilen Türkiye Destinasyonlarının altında yer alan bölgesel ve il bazlı destinasyonların altında oluşturulmuş temaların uygun olacağı değerlendirilerek sözkonusu temalar esas alınmıştır. Tanıtım Temaları, Gör (See), Dokun (Touch), Tat (Testle), Kokla (Smell), Dinle (Listen) ve Ayrancı'nın Rotaları (Routes) başlıkları olarak önerilmektedir.

Aynı zamanda Ayrancı için görünürlük çalışmaları yapılmalı, sosyal medya, belgesel çekim, video, e-kitap, kitap-dergi-broşür baskı çalışmaları yapılmalı ve geliştirilmelidir.

Ayrancı'da Kurulacak Bir Ekomüze için Eğitim Yönetimi ile İlgili Öneriler

Ekomüzeler bölgenin sürdürülebilir kırsal kalkınmaya katkısı yanında yörenin çocukları, gençleri, kadınları, erkekleri, dezavantajlı grupları dâhil olmak üzere tüm yerel halkın yaşam boyu öğrenme, kültürel eğitim ve sosyal etkileşim merkezi olarak hizmet verebilir. Bu çerçevede ekomüzede yerel bölgeye uygun eğitim politikası geliştirilerek, iyi planlanmış uygulanabilir kısa, orta ve uzun vadeli eğitim programları oluşturulmalıdır. Eğitimlerin değerlendirilmeleri yapılarak sürekli geliştirilmelidir.

Ekomüzelerdeki eğitim etkinlikleri Milli Eğitim Bakanlığı müfredatına uygun kazanımları içeren konuların yanında tarımsal eğitimler, kültür ve doğa eğitimleri, sportif amaçlı eğitimler, bireyi geliştirecek, yaşadıkları bölgenin özelliklerini fark ederken sahip çıkarak koruyacak ve geliştirecek eğitim programlarına da yer verilmelidir.

Aynı zamanda bir eğitim kurumu görevi de gören ekomüzenin Ayrancı ilçesinde kuruluş aşamasından itibaren, Ayrancı Barajı- baraj çevresindeki lojmanlar ve mesire alanı, Divle Obruğu, Uludere Vadisi ve kiliseler, Buğdaylı Vadisi ve kiliseler, yılkı atlarının görüldüğü Berendi Yaylası, Akgöl Tabiat Alanı, Ambar köyünde Sidemara Lahdinin çıktığı sit alanı, ipekyolunun güzergahında olan Hüyükburun köyü civarındaki Atlas Han ve Ayrancı'da gönüllü çiftçilerin katılacağı bahçeleri başta olmak üzere Ayrancı ve çevresindeki kültürel ve doğal varlıklar için farklı rotalar belirlenerek doğa ve çevre için müze eğitim programlarının planlanması, kadınlar çocuklar, dezavantajlı gruplar başta olmak üzere tüm yerel halkın katılımının sağlanması, yöreye özgü doğa ve çevre eğitim programlarının sürekli hale getirilmesinin ekomüzenin sürdürülebiliriliği açısından önemli olduğu değerlendirilmekte ve önerilmektedir.

Sürdürülebilir bir ekomüze için en temel çalışmalardan birisi de eğitim çalışmaları kapsamında; eğitim konularının belirlenmesi, eğitim katılımcılarının ve gelişim özelliklerinin belirlenmesi, eğitim yönteminin belirlenmesi, eğitim takviminin planlanması, eğitimin uygulanması, eğitimin değerlendirilmesi ve geliştirilmesi çalışmaları yapılmalıdır.

Ayrancı'da kurulacak bir ekomüze kapsamında turizm faaliyetleri gerçekleştirilirken; her zaman hatırlanması ve dikkat edilmesi gereken konulardan birisi de ekomüzenin tüm bu bölgenin doğal yapısıyla uyumlu, yaşayan halkın tarihi ve kültürel mirasına saygılı, yerel kimliğe odaklı, kaybolmaya yüz tutmuş değerleri gün ışığına çıkararak yeniden anlamlandırma, koruma ve geleceğe aktarma fikrini benimseyerek sürdürülebilir bir gelişme için bu değerleri toplumun hizmetine sunmayı amaçladığıdır. Bu sebeple turizm faaliyetlerinin yıkıcı etkisinden bölge ve yerel halkı koruyacak sistemler geliştirilmeli, risk tespit analizleri, önleyici faaliyetler tespit edilmeli, riskleri en aza indirecek planlamalar yapılmalı, halkın farkındalığı için sürekli eğitim modülleri geliştirilmeli ve temel amaçlara sahip çıkılmalıdır.

Ekomüze kriterleri arasında bölgeye gelen ziyaretçi sayısını artırmak olmamalı, tarımsal üretimi canlandırmak ise turizm faaliyetlerini ön plana çıkarılmamalı, turizm faaliyetleri tarımsal faaliyetlerin önüne geçmemelidir. Ekomüzenin olduğu bölgede kendi üretmediği ihtiyaçlarını yakın civardan alınması tercih edilmelidir.

Cumhurbaşkanlığının 26.10.2020 tarihinde yayımlanan 2020/14 sayılı ve Ulusal Kırsal Kalkınma Strateji Belgesi konulu genelgesi ile; *"Sürdürülebilir kırsal kalkınma için ekonomik, sosyal ve çevresel değişimlere karşı daha dayanıklı, üretken, rekabetçi ve kapsayıcı bir kırsal toplum vizyonu çerçevesinde, çok sektörlü ve çok paydaşlı bir kırsal kalkınma politikasının yürütülmesinin esas olduğu; bu minvalde öncelikle kırsal alanların çeşitliliğinin göz önünde bulundurduğu, kendi yöresinde sürdürülebilir kırsal kalkınma prensipleri çerçevesinde, kırsal toplumun tüm kesimlerini kapsayan; üretici örgütleri ve aile işletmelerinin üretim kapasitesini, ürün kalitesini, kırsal işgücünün istihdam edilebilirliğini, eğitim ve sosyal alanlar için gerekli altyapı hizmetlerini, artırarak nüfusu kırsalda tutan strateji ve hedeflere ihtiyaç duyulduğu"* ifade edilmektedir (Cumhurbaşkanlığı Ulusal Kırsal Kalkınma Strateji Belgesi Genelgesi, 2020:). Ekomüzelerin gerçekleştirilmesi ve bu müzelere ilişkin mevzuat çalışmaları desteklenmeli, ekomüzelerin uygulanabilirliğinin ve sürdürülebilirliğinin yasal dayanakları oluşturulmalıdır.

Son olarak; 11. Kalkınma Planında sürdürülebilir kırsal kalkınma hedefleri arasında;

"709.1. Kırsal toplumun beşerî sermayesinin geliştirilmesi için aile işletmelerine yönelik çiftçi eğitimi ve tarım danışmanlığı konularındaki faaliyetler güçlendirilecek, kadın ve genç girişimciler başta olmak üzere yetişkin nüfusun yaygın eğitim kurslarına erişimi sağlanacak, mesleki eğitim programları katma değeri yüksek yerel ürünler esas alınarak programlanacaktır.",

"709.2. Kırsal alanda yaşayan kadın ve genç çiftçiler tarımsal eğitim-yayım faaliyetleri, kırsal destek projeleri ve tarımdaki iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinde öncelikli olarak desteklenecektir.",

"709.3. Köylerde yoksullukla mücadeleye yönelik faaliyetlerde engelli, yoksul ve yaşlı fertlerin yaşadığı haneler ile mevsimlik gezici tarım işçiliği yapan hanelere öncelik verilecektir."

"710. Kırsaldaki üretim ve yaşam biçimlerinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik kırsal mirasın yaşatılması, tabiat ve kültür varlıklarının korunması sağlanacaktır." maddeleri yer almaktadır (Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019: 182).

Bu çerçevede, yaşam boyu eğitim ve öğrenme ortamlarından biri olan ekomüzelerin de Onbirinci Kalkınma Planında yer alan sürdürülebilir kırsal kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmesine de büyük fırsat olduğu değerlendirilmektedir.

KAYNAKLAR

Acar, Y. (2016). Aksaray İli Güzelyurt İlçesi (Gelveri) Potansiyelinin Ekomüzecilik Kapsamında Swot Analizi İle Değerlendirilmesi. *Çatalhöyük Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (*1)*, 321-330. Erişim adresi http://sutsad.selcuk.edu.tr/index.php/sutsad/article/view/147/0

Akyürek, C. (2012). Kaybolmakta Olan Değerlerimizden Doğal Boyacılık Sanatı, *Karaman Mehmet Bey Üniversitesi Ekonomik Araştırmalar Dergisi,* 14 (23): 89-90. Erişim adresi https://earsiv.kmu.edu.tr/xmlui/handle/11492/446

Asahimachi Ecomuseum. (2020, November 11). Asahimachi Ecomuseum, Japan. Erişim adresi http://asahi-ecom.jp/

Ayrancı Haritası. (2021, Mayıs). Türkiye Tanıtmı, İç Anadolu Bölgesi, Karaman, Ayrancı. Erişim adresi http://ozenliforum.com/archive/index.php/thread-3561.html

Ayrancı Kaymakamlığı. (2020, Eylül 20). Ayrancı Kaymakanlığı. Erişim adresi http://ayranci.gov.tr

Ayrancı Ziraat Odası. (2020, Eylül 20). Ayrancı Ziraat Odası Kaymakanlığı. Erişim adresi http://ayranci.ziraatodasi.org.tr

Baykal, F. (2017). Yaşam Boyu Öğrenmede Eğitim Çiftlikleri ve Ekomüzeler. V. Sönmez ve Ş. Çınkır (Editörler), *International EJER 2017: IVth Internatıonal Eurasıan Educatıonal Research Congress, IIV. Uluslararası Avrasya Eğitim Araştırmaları Kongresi* (ss. 107-113). Erişim adresi https://ejercongress.org/pdf/bildiri_kitabi_2017.pdf

Birgünbiryerde Blogspot. (2020, 7 Kasım). Kars Peynir Müzesi: Zavot Eko Müze. Erişim adresi http://birgunbiryerde.blogspot.com/2013/07/kars-peynir-muzesi-zavot-eko-muze.html

Bruntland Raporu, 1987. Ortak Geleceğimiz, *Çevre ve Kalkınma Üzerine Dünya Komisyonu*. Erişim adresi https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2019). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi.

Casentino Ecomuseum. (2020, November 7). Ecomuseo del Casentino, İtaly. Erişim adresi https://www.ecomuseo.casentino.toscana.it/

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). *On Birinci Kalkınma Planı: (2019-2023)*. Erişim adresi https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlani.pdf

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2020, Aralık 17). Sürdürülebilir Kalkınma. Erişim adresi http://www.surdurulebilirkalkinma.gov.tr/temel-tanimlar/

Cumhurbaşkanlığı Ulusal Kırsal Kalkınma Strateji Belgesi Genelgesi 2020/14. (2020). *T.C. Resmi Gazete (*31287, 27 Ekim 2020).

Çatalhöyük. (2021, Nisan 10). Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, UNESCO Dünya Miras Listesi. Erişim adresi https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-46251/catalhoyuk-neolitik-kenti-konya.html

Davis, P. (2005). Places, 2culturel touchstones" and the ecomuseum. Corsane, G. (Eds.), *Hergate, Museums and Galleries* (pp. 402-415). Londra: Routledge.

Değerli, M. (2011). *Karaman'da Yaş Sebze ve Meyve Üretim Potansiyelinin Coğrafi Temeller*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı. Karaman.

Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi. (1972). https://teftis.ktb.gov.tr/TR-263665/dunya-kulturel-ve-dogal-mirasin-korunmasi-sozlesmesi.html adresinden alındı

Ecomuseu Do Santa Cruz. (2020, November 7). Ecomuseu Do Santa Cruz, Brazil. Erişim adresi http://www.ecomuseusantacruz.com.br/

Ecomuseum DROPS Platform. (2020, 13 Ekim). DROPS: World Platform For Ecomuseums And Community Museums. Erişim adresi https://sites.google.com/view/drops-platform/home?authuser=0

Ecomuseum Indicators. (2020, 15 Kasım). Indicators of an ecomuseum: examples by Gerard Corsane and Peter Davis. Erişim adresi https://ecomuseums.com/indicators-of-an-ecomuseum-examples-by-gerard-corsane-and-peter-davis

Ecomuseum Networks. (2020, 13 Ekim). Ecomuseum Networks: a key strategy. Erişim adresi https://ecomuseums.com/ecomuseum-networks-a-key-strategy/

Elmalı Şen, D., Yetim, E. ve Öztürk, E. (2020). Kültürel Mirasın Geleceği İçin Sürdürülebilir Bir Müzecilik Anlayışı: Ekomüze. *Sanat Tarihi Dergisi, 29*(2), 913-943. doi: 10.29135/std.753847

EMYA European Museum of the Year Award. (2021, 10 Haziran). Kenan Yavuz Etnografya Müzesi EMYA 2021 Silletto Ödülü. Erişim adresi https://www.europeanforum.museum/en/emya-twenty-and-twentyone/emya-twentyone/kenan-yavuz-ethnography-museum/

FARO Sözleşmesi, Council of Europe Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society. (2005). https://rm.coe.int/1680083746 adresinden alındı.

Gokaramantürkiye. (2021, Nisan 10). Türkiye Hedefleri: Türkiye Destinasyonları: Karaman Go Türkiye. Erişim adresi https://gokaramanturkiye.com/taste

Google Earth. (2021, Nisan 10, 25 Mayıs, 2 Haziran). Ayrancı ve Çevresindeki Yerlerin Haritada Gösterimi. Erişim adresi https://earth.google.com/

ICOM International Council of Museums. (2020, Aralık 16). ICOM News, ICOM Voices, Suistainability Management Museum. Erişim adresi https://icom.museum/en/news/icom-voices-sustainability-management-museums

ICOM International Council of Museums. (2021, 15 Ocak). Sustainability and Local Development. Erişim adresi https://icom.museum/en/our-actions/museums-society/sustainability-and-local-development/

ICOM International Council of Museums. (2021a, 11 Mart). Museums, museum professionals and COVID-19: ICOM and UNESCO release their full reports. Erişim adresi https://icom.museum/en/news/museums-museum-professionals-and-covid-19-survey-results/

ICOMOS Québec Declaration. (2008). *Québec Declaration On The Preservation Of The Spirit Of Place.* Erişim adresi http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_en0931825001587380615.pdf

Kalyna Country Ecomuseum, (2020, November 7). Kalyna Country Ecomuseum, Canada. Erişim adresi http://www.kalynacountry.com/ecomuseum/

Karadeniz, C. (2017). Müze ve Toplum: Müzeyle Topluma Ulaşmak. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, *6*(8), 19-37. Erişim adresi http://www.itobiad.com/tr/download/article-file/396204

Karadeniz, C. ve Okvuran, A. (2014). Müzede Bir Gece: Ankara Üniversitesi Öğrencileri ile Çorum Arkeoloji Müzesi'nde Müze Eğitimi. *İlköğretim Online, 13(3)*, 865-879. Erişim adresi https://scholar.google.com.tr/citations?view_op=view_citation&hl=tr&user=zBGNvtoAAAAJ&citation_for_view=zBGNvtoAAAAJ:2osOgNQ5qMEC

Karadeniz, C., Okvuran, A., Artar, M. ve Çakır İlhan, A. (2015). Yenimüzebilim Bağlamında Müze Eğitimine Çağdaş Yaklaşımlar ve Müze Eğitimcisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 48(2), 203-226. Erişim adresi https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/508612

Karaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2020, Eylül 28). Karaman Müzesi ve Karaman Kalesi. Erişim adresi https://karaman.ktb.gov.tr

Kenan Yavuz Etnografya Müzesi. (2020, 7 Kasım). Kenan Yavuz Etnografya Müzesi. Erişim adresi https://www.kenanyavuzetnografyamuzesi.org/

Kırsal Kalkınma Politikaları Bülteni. (2020, 17 Aralık). Kırsal Kalkınma. Erişim adresi http://www.kirsalcevre.org.tr/foto/file/kirsal_kalkinma_politikalari_bulentg.pdf

KTB Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü. (2020, Aralık 20). UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi. Erişim adresi https://aregem.ktb.gov.tr/TR-50838/unesco-somut-olmayan-kulturel-miras-listesi.html

KTB Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü. (2020 Aralık 18). İvriz Kültürel Peyzajı (Konya) [2017]. Erişim adresi https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-181115/ivriz-kulturel-peyzaji-konya-2017.html

Kurtuluş, V.B. (2018). Mimarlık, Planlama ve Tasarım Araştırmaları Biçer, P. (Ed.), *Ekomüze Kavramı ile Kırsal Alanların Sürdürülebilir Korunması Üzerine Bir Tartışma*. (ss. 295-306). Ankara: Nobel Yayıncılık. Erişim adresi https://www.academia.edu/40555753/Ekom%C3%BCze_Kavram%C4%B1_ile_K%C4%B1rsal_Alanlar%C4%B1n_S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilir_Korunmas%C4%B1_%C3%9Czerine_Bir_Tart%C4%B1%C5%9Fma

Meke Maar. (t.y). *Meke Krater Gölü wiki* içinde. 10 Nisan 2021 tarihinde https://tr.wikipedia.org/wiki/Meke_Krater_G%C3%B6l%C3%BC

Melbourne's Living Museum of the West. (2020, November 7). Melbourne's Living Museum of the West, Austuralia. Erişim adresi http://www.livingmuseum.org.au/

Mersin International Port. (2021, Ocak 22) Mersin Limanı MIP. Erişim adresi https://www.mersinport.com.tr/

Mevka Ayrancı İlçe Raporu. (2014). *Mevlana Kalkınma Ajansı 2014 Yılı Ayrancı İlçe Raporu.* Erişim adresi https://www.mevka.org.tr/Yukleme/Uploads/DsyHJUYHL719201730957PM.pdf

Mevka Ayrancı İlçe Raporu. (2019). *Mevlana Kalkınma Ajansı 2019 Yılı Ayrancı İlçe Raporu.* Erişim adresi https://www.mevka.org.tr/Yukleme/Uploads/DsypMa3Zn1230201924209PM.pd

Mevka Ekonomi Çalışması. (2020). *Mevlana Kalkınma Ajansı, Karaman Sanayi ve Ekonomi Analizi 2020 Çalışması.* Erişim adresi https://www.mevka.org.tr/Yukleme/Uploads/Dsy68Z01F25202141200PM.pdf

Mevka Enerji Raporu. (2012). *Mevlana Kalkınma Ajansı, Karaman'da Enerji Sektörü Raporu.* Erişim adresi https://www.mevka.org.tr/Yukleme/Uploads/Dsyx3zbzJ719201743015PM.pdf

Mevka Karaman'da Yatırım. (2012). *T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı 8. Bölge Müdürlüğü Karaman Şube Müdürlüğü "Tr52-12-Td02/08 Karaman Turizminin Çeşitlendirilmesine Yönelik Eko Turizm Eylem Planı" Projesi*. Erişim adresi http://www.karamandayatirim.gov.tr/images/dosya/KARAMAN%20EKOTUR%C4%B0ZM%20RAPORU.pdf

Museology Timeline. (2021, 15 Ocak). Community Museology and Sustainability, A timeline exploring the history of the community-based museums, since the 1940s all the way to the present day. Erişim adresi https://eulacmuseums.net/index.php/resources/community-museology-timeline

Onur, B. (2012). *Çağdaş Müze Eğitim ve Gelişim Müze Psikolojisine Giriş.* Ankara: İmge Kitabevi.

Onur, B. (2014). *Yeni Müzebilim: Demokratik Toplumu Yaratmak*. Ankara: İmge Kitabevi.

Opet Etnoköy Çıplak Projesi. (2020, 20 Kasım). Erişim adresi https://www.opet.com.tr/etno-koy-ciplak-projesi

Özkasım, H., Küçükhasköylü , N., Demirel Gökalp, Z., Tezcan Akmehmet, K. ve Atakök, T. (2015). *Müzecilik ve Sergileme*. Akbıyık B., E. ve Kılıç, N. (Editörler). Ankara. Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Sezer, A.Y. (2012). *Karaman İlinin Endemik ve Nadir Bitkileri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, Biyoloji Ana Bilim Dalı. Konya.

Sidemara Lahdi. (t.y). *Sidemara Lahdi wiki* içinde. 18 Aralık 2020 tarihinde https://tr.wikipedia.org/wiki/Sidamara_Lahdi

Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi. (2003). (Çev. M. Öcal Oğuz, Yeliz Özay ve Pulat Tacar). https://aregem.ktb.gov.tr/TR-50837/somut-olmayan-kulturel-mirasin-korunmasi-sozlesmesi-hak-.html adresinden alındı

Standart. (2020, Şubat). İlhan Koçulu ile "Türkiye'nin İlk Peynir Müzesi: Ekomüze Zavot". *Standard-Ekonomik ve Teknik Dergi, 53*(621), 92-96. Erişim adresi https://statik.tse.org.tr/upload/tr/dosya/icerikyonetimi/3489/13032015160759-2.pdf/

Strategic Document of the Castelino Ecomuseum. (2020, November 7). Ecomuseo del Casentino, İtaly. Erişim adresi http://www.ecomusei.eu/ecomusei/wp-content/uploads/2016/01/Documento-strategico.pdf

Sutter, G.C., Sperlich, T., Worts, D., Rivard, R. & Teather, L. (2016). Case Report Fostering Cultures of Sustainability through Community-Engaged Museums: The History and Re-Emergence of Ecomuseums in Canada and the USA. *Sustainability, 8*(1310), 1-9. doi:10.3390/su8121310

Tarım ve Orman Bakanlığı. (2021, Ocak 21). T.C. Tarım Ve Orman Bakanlığı 8. Bölge Müdürlüğü Tabiatı Koruma Alanları, Akgöl Tabiatı Koruma Alanı. Erişim adresi https://bolge8.tarimorman.gov.tr/Menu/21/Tabiati-Koruma-Alanlari

TCDD. (2020, Ekim 22). Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları. Erişim adresi https://www.tcddtasimacilik.gov.tr/

Turizm Kümelenme Raporu, (2011). *Rekabetçilik Temelli Bölgesel Kalkınma Projesi, Karaman Bölgesi Turizm Sektörü Alansal Varlık, Uluslararası Rekabetçilik ve Makro Düzey Kümelenme Çalışması* Erişim adresi http://www.karamandayatirim.gov.tr/images/dosya/7-Karaman%20turizm%20k%C3%BCmelenme%20raporu.pdf

TÜİK 2020 Ayrancı Nüfusu. (2021, 2 Haziran). *İl ve İlçelere Göre İl/İlçe Merkezi, Belde/Köy Nüfusu ve Yıllık Nüfus Artış Hızı-2020-Ayrancı*. Erişim adresi https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2019-33705

Uğurlu, S.S, (2021, 22 Ocak). Dokuma (Istar) Tezgâhı El Sanatlarında Kullanılan Araç ve Gereçler. *E-Aksaray Ansiklopedisi* içinde. Erişim adresi https://e-sehir.aksaray.edu.tr/2021/01/13/dokuma-istar-tezgahi/

Yaşayan Köy. (2020, 8 Kasım). Anadolu Açık Hava Müzesi "Yaşayan Köy". Erişim adresi http://www.yasayankoy.com

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemler,* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, E.Y. (2019). Kentsel Dönüşüm Alanlarında Temalı Tasarımlar: Altınköy Açık Hava Müzesi Örneği. *Uluslararası Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Dergisi*, *5*(4), 1-16. doi: 10.7176 / JSTR / 5-4-01

EKLER

EK 1. Ayrancı'nın Ekomüze Potansiyelini Geliştirme Taslak Eylem Planı

Tablo 21

Ayrancı'nın Ekomüze Potansiyelini Geliştirme Taslak Eylem Planı

S.No	Eylem Planı Politika Eksenler	Faaliyetler	Açıklama	Sorumlu ve İlgili Kurum, Kuruluşlar	Finansal Kaynak	Hedef
1	**Turizm**	Kırsal Turizm	Kırsal turizme bütçe ayrılması, kırsal turizmin geliştirilmesi	Yerel Yönetimler, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, STK'lar, Çiftçiler, İşletmeler, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,	
		Yeni Destinasyonlar	Uludere Vadisi, Kapuz Kanyonu, İnönü Mevkii vb. örnekler, şelaleler, tırmanma rampaları, manastırlar	Yerel Yönetimler, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, STK'lar, Çiftçiler, İşletmeler, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,	
		Doğa Turizmi	Doğa sporları uygulamaları	Yerel Yönetimler, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü STK'lar, Çiftçiler, İşletmeler, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,	

	Yayla turizmi	Kıl çadır kampları Koyunların kuzulama dönemi turlar,yayla safarisi	Yerel Yönetimler Kültür ve Turizm Bakanlığı, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü STK'lar, Çiftçiler, İşletmeler, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
	Kültür Turizmi	Selçuklu, Bizans yapıları, Kiliseler, şapeller	Yerel Yönetimler, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü STK'lar, Yerel Halk, İşletmeler.	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
	Bahçecilik Uygulamaları	Kiraz hasadı, kayısı hasadı, eğitim çiftlikleri,	Yerel Yönetimler, STK'lar, Çiftçiler, İşletmeler, İlçe Tarım Müdürlüğü, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Tarım ve Orman Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı.	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
	İnanç Turizmi	Kiliseler, şapeller, manastırlar	Yerel Yönetimler, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İl Kültür ve turizm Müdürlüğü, STK'lar, Yerel Halk, İşletmeler	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
	Dağ ve Doğa yürüyüşü (Trekking)	Tırmanma Rampaları,	Yerel Yönetimler, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, STK'lar, Yerel Halk, İşletmeler	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,

2	**Gastronomi**	Süt ve Süt Ürünleri	Divle Obruk Peyniri'nin Üretim Standartizasyonu Divle Obruk Peyniri'nin markalaşma çalışmaları Divle Obruk Peyniri'nin Sürdürülebilirliği ve Ulaşılabilirliği, Peynir Çeşitliliği Ağız (ilk süt) Kültürü, Yayık Ayranı Ayrancı Güz Yoğurdu, Tereyağı	Yerel Yönetimler, Tarım ve Orman Bakanlığı, İlçe Tarım Müdürlüğü, Kooparatifler, STK'lar, Çiftçiler, Yerel İşletmeler, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
		Meyvecilik	Elma (Şafran/Safran elması vb.), Beyaz Kiraz, Tokaloğlu Kayısı, Şeker Armudu, Salça, Meyve Kuruları Meyve reçelleri, Meyve Marmelatları Kayısı Likörü, Meyve Çeşitleri, Meyve Ürünleri, Sirke, Tohumlar, Fideler	Yerel Yönetimler, Tarım ve Orman Bakanlığı, İlçe Tarım Müdürlüğü, Kooparatifler, STK'lar, Çiftçiler, Yerel İşletmeler, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
		Un ve Unlu Mamüller	Tatar Ekmeği (Kapak Ekmeği) Halaka-Galaka (Hıdırellez çöreği) Sıkma Yufka	Yerel Yönetimler, Tarım ve Orman Bakanlığı, İlçe Tarım Müdürlüğü, Kooparatifler, STK'lar, Çiftçiler, Yerel İşletmeler, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,

		Ayrancı Gastronomi Envanter Çalışmaları	Yöresel Mutfak Kitabı	Yerel Yönetimler, Kültür ve turizm Bakanlığı, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Üniversiteler, Kooparatifler, Çiftçiler, Yerel İşletmeler, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
		Ayrancı kimliğine yönelik ürün marka çalışmaları	Şafran Elması, Gönen Elması, Misket Elması, Tokaloğlu Kayısı, Beyaz Kiraz, Güz Yoğurdu, Divle Obruk Peyniri	Yerel Yönetimler, Kültür ve turizm Bakanlığı, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Üniversiteler, Kooparatifler, Çiftçiler, Yerel İşletmeler, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
		Ürün Tedarik Zinciri	Ulaşılabilirlik Sürdürülebilirlik	Yerel Yönetimler, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Ticaret Bakanlığı, STK'lar, Çiftçiler, İşletmeler, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
3	**Kültür**	Somut Kültürel Miras	Kazı Çalışmaları Yüzey Araştırmaları, Divle Deresinde Bizans Devrinden Kalma Mağara Şapeller, Mini Kiliseler, Selçuklu Devri Yapıları, Pınarkaya Köyünde Eski Bir Kale Kalıntısı, İbrahim Hakkı Konyalı'nın Konya	Yerel Yönetimler, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Üniversiteler, Yerel Halk, STK'lar	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,

	Tarihi Kitabında Anlatılan Divle Köyündeki Yazlık Sarayın Yeri		
Somut Olmayan Kültürel Miras	Hıdırellez Şenlikleri	Yerel Yönetimler, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Üniversiteler, Yerel Halk, STK'lar	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
	Türkçe Dili, Karamanlıca, Tatarca, Yörük Ağızları	Valilik, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, Milli Eğitim Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
	Yunus Emre, Mevlana, Piri Reis'in Bölgeye Anlatılması	Valilik, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, Milli Eğitim Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,

	Müzecilik Çalışmaları	Mikro Müzeler Örenyerleri, Çiftlik Müzeleri, Kültür Hafıza Müzesi, Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi	Valilik, Yerel Yönetimler, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Üniversiteler, STK'lar, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
	Kültürel Mirasın Korunması	Yüzey Araştırmaları, Kazı Çalışmaları, Halk Kültürünün Korunması	Valilik, Yerel Yönetimler, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Üniversiteler, STK'lar, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
	Halk Kültürü Alan Araştırmaları	Yaşayan Kültür Hazineleri, Gelenek, Görenek-İnançlar, El Sanatları, Halıcılık, Yün Çorap, Kök Boyacılık, Yün Eğirme, Giyim-Kuşam, Halk Mutfağı, Salça, Sebze, Meyve Kurusu vb. Bunların Yazılı Hale Getirilmesi, Halk Müziği ve Oyunları, Çalgı Kültürü, Kaşık Oyun Havaları, Halk Tiyatrosu, Divle'nin Deve Oyunu, Halk Edebiyatı, Ritüeller, Düğün Kına Geceleri,	Valilik, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,

			Dürü Kültürü, Şenlikler, Hıdırellez Şenlikleri		
4	**Ekonomi**	Tarım	Meyvecilik Yeni Tarım Ürünleri: Lavanta Üretimi	Yerel Yönetimler, Tarım ve Orman Bakanlığı, İlçe Tarım Müdürlüğü, STK'lar, Çiftçiler, İşletmeler, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
		Hayvancılık	Sütün Hijyenik Şekilde İşlenmesi Tesisleri/Mandıracılık Üreticinin Ürününü Tüketicinin İstediği, Formatta, Standartta Hijyenik Koşullarda Üretilmesi	Yerel Yönetimler, Tarım ve Orman Bakanlığı, İlçe Tarım Müdürlüğü, STK'lar, Çiftçiler, İşletmeler, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
		Madencilik	Mermer Ocağı	Yerel Yönetimler, Üniversiteler, Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü, STK'lar, İşletmeler, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
		Alt Yapı Çalışmaları	Obruk Restorasyonu, Tarımda makineleşme, Tarımda teknoloji uygulamaları	Yerel Yönetimler, İlgili Bakanlıklar, STK'lar	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,

	İşbirliği Platformları	Kooperatifçilik Küçük Ölçekli Aile İşletmeleri Üretici Örgütlerin İşbirliği Platformu Ulusal ve Uluslararası Ölçekte İşbirliği Platformu	Yerel Yönetimler, Valilik, Kamu Kurumları, KOP, Kooparatifler, STK'lar	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
	Ürün Pazarlama ve Markalaşma Çalışmaları	E-Ticaret ve Pazarlama Sitesi Kurulması, Dijital Tarım Pazarı, Yerel Ürünler Satış Ünitelerinin	Yerel Yönetimler, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, STK'lar, Çiftçiler, İşletmeler, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
	Coğrafi İşaret Çalışmaları	Yerel Ürünlere Coğrafi İşaret Alınması	Yerel Yönetimler, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, STK'lar, Çiftçiler, İşletmeler, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
	Yöresel Ürün Fiyat Politikaları	Yöresel Ürünler için Fiyat Politikalarının Geliştirilmesi, Uygulanabilir Yöntemlerin Geliştirilmesi	Yerel Yönetimler, Yerel İşletmeler, Çiftçiler, Yerel Halk ve Esnaf	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,

		Finansal Kaynak	Kamu Kaynağı Desteği Kalkınma Ajansı Projeleri KOP Projeleri	Merkezi bütçe, Yerel bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
		İstihdam	Kadınların İstihdamı, Kadın Girişimciler, Gençlerin İstihdamı, Küçük Çiftlik İşletmeleri Modellemesi	Yerel Yönetimler, Kamu Kurumları, Bakanıklar, Üniversiteler, STK'lar, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
5	**Sosyal**	Göç	Ayrancı'ya dışarıdan göç Tersine Göç Ayrancı'ya Dönüş Motivasyonunun Geliştirilmesi, Göç ve Uyum	Yerel Yönetimler, İçişleri Bakanlığı, Çalışma Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Üniversiteler, STK'lar, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
		Sosyal Etki Araştırmaları	Sosyolojik Etki Araştırmaları ve Analizleri, Anket Çalışmaları	Üniversiteler, Yerel Yönetimler, İlgili Bakanlıklar, MEVKA, KOP, STK'lar, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
		Kurumsal Kimlik Çalışmaları	Kurumsal Kimlik Tasarımları, Biz Bilincinin Oluşturulması	Üniversiteler, Yerel Yönetimler, İlgili Bakanlıklar, MEVKA, KOP, STK'lar, Yerel halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,

6	**Eğitim**	Yöresel Ürünlerin Standart Üretilmesi Eğitimi	Yoğurt Yapımı, Peynir Yapımı, Kuru Meyve Yapımı, Kuru Sebze Yapımı, Salça Yapımı	Yerel Yönetimler, Yerel İşletmeler, Çiftçiler, Yerel Halk ve Esnaf	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
		Kültürel Miras Eğitimleri	Gelişim Özeliklerine Göre Tematik Eğitim Modüllerinin Oluşturulması	Üniversiteler, Milli Eğitim Bakanlığı, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Kültür ve Turizm Bakanlığı, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, STK'lar, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
		Çiftlikte Eğitim	Çiftlikte, Yaz Okulu, Kamp, Günübirlik, Okul Öğrenme Programlarına Uygun Eğitim Etkinliklerinin Geliştirilmesi,	Üniversiteler, Milli Eğitim Bakanlığı, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Kültür ve Turizm Bakanlığı İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Çiftçiler, STK'lar, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
		Yaşam Boyu Öğrenme	Yaşam Boyu Öğrenme Modüllerinin Geliştirilmesi, Müze Eğitim Modüllerinin Oluşturulması, Doğa ve Çevre Eğitimlerinin Programlanması, Rota	Üniversiteler, Milli Eğitim Bakanlığı, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Kültür ve Turizm Bakanlığı, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Çiftçiler, STK'lar, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,

			Bazlı Eğitim Modüllerinin Programlanması		
		Eğitim Materyal Destekleri	Eğitim Bursları, Uzaktan Eğitim Materyal Desteği, Kırtasiye Desteği,	Yerel Yönetimler, Milli Eğitim Bakanlığı, Kaymakamlık, Valilik, STK'lar, onsorlar Özel İşletmeler	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
7	**Tanıtım**	Ayrancı'nın Tanıtımı	Doküman Oluşturulması, Görsel Belge Oluşturulması, Belgesel Çekimi, Görünürlük Çalışmaları, Yapay Zeka Uygulamaları	Yerel Yönetimler, Kaymakamlık, Valilik,İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kültür ve Turizm Bakanlığı, STK'lar, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
		2023 Türk Dünyası Kültür Başkenti Karaman Çalışmaları	Ayrancı Tanıtım Çalışmaları	Yerel Yönetimler, Kaymakamlık, Valilik, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kültür ve Turizm Bakanlığı, STK'lar, MEVKA, KOP, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
		Karaman Tanıtım Platformu	Ayrancı Tanıtım Projeleri,	Yerel Yönetimler, Kaymakamlık, Valilik, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kültür ve Turizm Bakanlığı, STK'lar, MEVKA, KOP, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,

		Yerel Halka Ayrancı Kültürünün Tanıtılması	Farkındalık Çalışmaları Cuma Günleri Pazaryerinde Ara Ara Açılacak Stantlar, Broşürlerle Bilgilendirme, Mahalleler Bazında Toplantılar, Kamu Kurumları ve Yerel Yönetimle İşbirliği, Eğitim Etkinlikleri ile Tanıtım Çalışmaları	Yerel Yönetimler, Kaymakamlık, Valilik, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kültür ve Turizm Bakanlığı, STK'lar, MEVKA, KOP, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,,
8	**Ulaşılabilirlik**	Karayolu	Mersin Yolu İyileştirme Çalışmaları	Yerel Yönetimler, Valilik, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
		Tren yolu	Hızlı Tren Çalışmaları	Yerel Yönetimler, Valilik, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
		Liman	Mersin Limanı Ulaşım Hattında Olan Ayrancı	Yerel Yönetimler, Valilik, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,

		Havalanı	Konya ve Antalya Havaalanı Servis Düzenlemeleri	Yerel Yönetimler, Valilik, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
		Dijitla Erişim	Web Sitesi, Sosyal Medya, E Ticaret Platformları, Yapay Zeka Uygulamaları	Yerel Yönetimler, Valilik, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İlgili Bakanlıkları,	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
9	**Yönetim Modeli**	Paydaş Katılımı	Kamu Kurumları, Yerel Yönetim, Akademi, STK'lar, Kooparatifler, Sivil Sermaye Sahipleri, Bölge Kalkınma Ajansları, Yerel Halk	Kamu Kurumları, Yerel Yönetim, Akademi, STK'lar, Kooparatifler, Sivil Sermaye Sahipleri, Bölge Kalkınma Ajansları, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
		Paydaş İletişimin İyileştirilmesi	Karamanda. İlçe Belediye Başkanları Kendi Aralarında Valilik ve Karaman Belediyesi Arasında İletişimin Güçlendirebilmesi	Kamu Kurumları, Yerel Yönetim, Akademi, STK'lar, Kooparatifler, Sivil Sermaye Sahipleri, Bölge Kalkınma Ajansları, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
		Halkın Örgütlenmesi	Ayrancı İnsanını Örgütlemek, Organize Bir Çalışma	Kamu Kurumları, Yerel Yönetim, Akademi, STK'lar, Kooparatifler, Sivil Sermaye Sahipleri, Bölge Kalkınma Ajansları, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,

		Sürdürülebilirlik	Kamu kurum kuruluşları ve yerel yönetimlerin birbirleriyle iş birliğinin sağlanması, Sürekli Eğitim Programı, Kaynak Yönetimi, Ağ Oluşturulması	Kamu Kurumları, Yerel Yönetim, Akademi, STK'lar, Kooparatifler, Sivil Sermaye Sahipleri, Bölge Kalkınma Ajansları, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
		Uygulanmış Örnek Modellerin İncelenmesi	Kaymakamlığın Gümüşhacıköy (Amasya) Bahçe Modeli	Kamu Kurumları, Yerel Yönetim, Akademi, STK'lar, Kooparatifler, Sivil Sermaye Sahipleri, Bölge Kalkınma Ajansları, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
		Yönetim Modeli Çalışmalarının Projelendirilmesi/Tez Çalışmasının Çıktılarının Projelendirilmesi	Mevcut Durum Tespit Çalışması, Turizm Bir Eylem Planı Çalışması, Paydaş Analiz Çalışması, Ön Fizibilite Çalışması, Tezin Raporunun Projelendirilmesi, Halkın Katılımına Açık Çalıştaylar	Kamu Kurumları, Yerel Yönetim, Akademi, STK'lar, Kooparatifler, Sivil Sermaye Sahipleri, Bölge Kalkınma Ajansları, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
10	**Bölge**	Merkez	Merkezde, Pazar Yerine Yakın Bir Yerde	Kamu Kurumları, Yerel Yönetim, Akademi, STK'lar, Kooparatifler, Sivil Sermaye Sahipleri, Bölge Kalkınma Ajansları, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,

		Karaman Yolu	Kamu Kurumları, Yerel Yönetim, Akademi, STK'lar, Kooparatifler, Sivil Sermaye Sahipleri, Bölge Kalkınma Ajansları, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
		İstasyon Yolunda	Kamu Kurumları, Yerel Yönetim, Akademi, STK'lar, Kooparatifler, Sivil Sermaye Sahipleri, Bölge Kalkınma Ajansları, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
	Baraj, İnönü mevkii	Barajdaki Eski Lojmanların Bulunduğu, Şimdilerde Hıdırellez Şenliğinin Yapıldığı Mekan	Kamu Kurumları, Yerel Yönetim, Akademi, STK'lar, Kooparatifler, Sivil Sermaye Sahipleri, Bölge Kalkınma Ajansları, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
		Lokasyon (Mersin Yolu, Ereğli-Karaman Yolu Kavşağında Bulunması)	Kamu Kurumları, Yerel Yönetim, Akademi, STK'lar, Kooparatifler, Sivil Sermaye Sahipleri, Bölge Kalkınma Ajansları, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
		Baraj, İnönü Mevkii,	Kamu Kurumları, Yerel Yönetim, Akademi, STK'lar, Kooparatifler, Sivil Sermaye Sahipleri, Bölge Kalkınma Ajansları, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,

	Yaylalar	Kıl Çadırı Kampları, Yaylalar	Kamu Kurumları, Yerel Yönetim, Akademi, STK'lar, Kooparatifler, Sivil Sermaye Sahipleri, Bölge Kalkınma Ajansları, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
	Köyler	Divle, Pınarkaya, Kıraman, Berendi Köyleri Öncelikli Mecralar	Kamu Kurumları, Yerel Yönetim, Akademi, STK'lar, Kooparatifler, Sivil Sermaye Sahipleri, Bölge Kalkınma Ajansları, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
	Vadi	Divle Kıraman ve Berendi Köylerini İçinde Barındıran Uludere Vadisi	Kamu Kurumları, Yerel Yönetim, Akademi, STK'lar, Kooparatifler, Sivil Sermaye Sahipleri, Bölge Kalkınma Ajansları, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,
	Meyve Bahçeleri	Kiraz Hasadı, Kayısı Hasadı, Eğitim Çiftlikleri, Ağaç Budama Etkinlikleri, Bahcecilik Uygulamaları	Kamu Kurumları, Yerel Yönetim, Akademi, STK'lar, Kooparatifler, Sivil Sermaye Sahipleri, Bölge Kalkınma Ajansları, Yerel Halk	Merkezi Bütçe, Yerel Bütçe, Ulusal ve Uluslararası Finans Kaynakları, Sponsorluklar,

EK 2. Etik Kurul Onayı

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ALT ETİK KURULU
KARAR ÖRNEĞİ

Karar Tarihi : **21/06/2021**
Toplantı Sayısı : **11**
Karar Sayısı : **238**

238- Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Disiplinlerarası Müze Eğitimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi **Seda Göz**'ün "Karaman İli Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli: Bir Ekomüze Modeli Önerisi" başlıklı tezi ile ilgili "İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Başvuru Formu" Etik Kurulumuzca incelendi.

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Disiplinlerarası Müze Eğitimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi **Seda Göz**'ün "Karaman İli Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli: Bir Ekomüze Modeli Önerisi" başlıklı tezi ile ilgili araştırma protokolüne uyulması ve etik onay tarihinden itibaren geçerli olması koşuluyla uygulanmasının etik açıdan uygun olduğuna oybirliği ile karar verildi.

BENZERLİK BİLDİRİMİ

"Karaman İli Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli, Bir Ekomüze Modeli Önerisi" başlıklı tezimin ana bölümü (ön bölüm, kaynaklar ve ekler hariç) Turnitin İntihali Engelleme Programı aracılığıyla incelenmiş ve ilgili rapor danışmanım tarafından da kontrol edilmiştir. Kontrol sırasında (1) "Beş sözcükten daha az olan benzeşmeler" (2) "Kaynaklar" (3) "Doğrudan Alıntılar" dışarıda tutulmuştur. Benzerlik kontrolüne ilişkin rapordan elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Rapor Tarihi	: 27 Haziran 2021
Gönderim Numarası	: 1612727235
Sayfa Sayısı	: 122
Sözcük Sayısı	: 26282
Karakter Sayısı	: 186129
Benzerlik Oranı	: % 4
Savunma Tarihi	: 27 Ağustos 2021

Yukarıda belirtilen sonuçları gösteren Turnitin İntihali Engelleme Programı'na ilişkin orijinal raporu, sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmaksızın bu beyanım ekinde Enstitüye teslim ettiğimi, tezimin %10'dan fazla benzerlik oranı içerdiğinin belirlenmesi durumunda, bundan doğabilecek tüm yasal sorumluluğu kabul ettiğimi bildirir, saygılarımı sunarım.

Öğrencinin Adı Soyadı: Seda GÖZ
Tarih: 27.06 2021
İmza: ……

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı : Seda GÖZ

E-Posta Adresi :

İş Deneyimi :

Unvan	**Görev Yeri**	**Yıl**
Teknik Uzman	Kimya Mühendisleri Odası	1999-2001
Memur	Kültür ve Turizm Bakanlığı	2001-2006
Mühendis	Kültür ve Turizm Bakanlığı	2006-2012
Proje Koordinatörü	Kültür ve Turizm Bakanlığı	2013-2015
Merkez Müdür Yardımcısı	Kültür ve Turizm Bakanlığı	2015-2017
Restorasyon ve Konservasyon Bölge Laboratuvar Müdürü	Kültür ve Turizm Bakanlığı	2014-2020
Mühendis	Kültür ve Turizm Bakanlığı	2020-Halen

Akademik Bilgiler

Öğrenim Durumu:

Derece	**Bölüm/Program**	**Üniversite**	**Yıl**
Lisans	Kimya Mühendisliği	Ankara Üniversitesi	2000
Yüksek Lisans	Temel Eczacılık Bilimleri	Marmara Üniversitesi	2004
Ön Lisans	Kültürel Miras ve Turizm	Anadolu Üniversitesi	2020

Yayınlar:

Bildiri

Göz S., UNESCO ve Dünya Miras Listesinde Türkiye: Çevrimiçi Etkinlikleri. Ankara Üniversitesi Müzecilik Çalıştayı I, Yapay Zekâ ve Çağdaş Müzeciliğe Yeni Bakış Açıları. AÜ Zoom; 26/06/2021

Göz S., Afrika Remix Projesi ve Çok Kültürlülük. Başkent Üniversitesi Müzecilik Çalıştayı VII, 21.Yüzyılda Sanat Toplum Müze: BÜ Zoom; 22/05/2020

Makale

Baştuğ, A. S., Göz, S. E., Talman, Y., Göktürk, S., Asil, E. & Çalışkan, E. (2011). Formation Constants and Coordination Thermodynamics for Binary Complexes of Cu(II) and Some alfa-Amino Acids in Aqueous Solution. Journal of Coordination Chemistry. Sayı 2. Cilt 64 sf 281 – 292.

Poster

Baştuğ, A. S., N. Y. Ö. & Göz, S. E. (2006). Binary Complexes of Aspartic Acid and Valine with Cu(II) in Aqueous Solutions: Stability and Thermodynamic Parameters. 8th International Symposium on Pharmaceutical Sciences (ISOPS-8) (13-16/06/2006). Ankara, Türkiye

Biten Projeler

Göz S. (2020). Drama Liderliği/Eğitmenliği Bitirme Projesi. "UNESCO Dünya Miras Listesinde Yer Alan Somut Kültürel Miraslarımızın Yaratıcı Drama Yöntemi ile Tanıtılması Projesi". Ankara